

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ
ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ТА ОСВІТНІХ СИСТЕМ»**

(6-7 грудня 2019 р.)

Одеса
2019

УДК 37.014.5(063)
Ф 79

Формування сучасних педагогічних технологій та освітніх систем. Матеріали науково-практичної конференції (м. Одеса, 6-7 грудня 2019 р.). – Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2019. – 164 с.
ISBN 978-617-7640-75-1

У збірнику представлені матеріали науково-практичної конференції «Формування сучасних педагогічних технологій та освітніх систем». Розглядаються загальні питання теорії та методики навчання, теорії і методики професійної освіти, дошкільної педагогіки та інше.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться педагогічною наукою, а також для широкого кола читачів.

УДК 37.014.5(063)

ISBN 978-617-7640-75-1

© Колектив авторів, 2019
© Видавництво «Молодий вчений», 2019

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Білокопитов В.І.

СКЛАДОВІ ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ
ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ІНСТИТУЦІЙНОМУ РІВНІ 8

Борисенко М.В.

ФОРМУВАННЯ СВИТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ІСТОРИКО-МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН 10

Люлька Г.А.

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ 14

Малежик Н.В.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ЦЕНТРІВ МОНИТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ
В СТРУКТУРІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ..... 17

Новікова Т.А.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ
У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ 22

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Бень Л.Т.

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ
МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ..... 25

Брюхович А.О.

ВИКОРИСТАННЯ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ
У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ 28

Васильєва О.К.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО УРОКУ
РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ «АЛГОРИТМИ І ВИКОНАВЦІ» 31

Гонтарук К.Р.

АЙРІС-ФОЛДІНГ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ
ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА 35

Григор'єва О.А., Буяло Т.Є.САМОСТІЙНА РОБОТА З ХІМІЇ ЯК ЗАСІБ ПОБУДОВИ
ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТРАЄКТОРІЙ УЧНІВ 39**Заїка В.В.**ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ КЛЮЧОВИХ УМІНЬ
ПОБУДОВИ ОДНОФІГУРНОЇ КОМПОЗИЦІЇ 44**Золотаревич Д.С.**СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ХУДОЖНІ ЗДІБНОСТІ».
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНІХ
ЗДІБНОСТЕЙ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ 48**Касьянчук В.Д.**ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ
ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З ФІЗИКИ 52**Коваль С.Ю.**ГРАФІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ КНИГИ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ХУДОЖНИКА-ПЕДАГОГА 57**Лукашук А.В., Буяло Т.Є.**ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ ХІМІЇ У 7-9 КЛАСАХ 61**Малярчук Я.П.**ВИКОРИСТАННЯ АУДІО- ТА ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ
НА УРОЦІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 66**Меденцева Н.П.**ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ РУССКОЙ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ
УЧАЩИХСЯ АКАДЕМИЧЕСКИХ ЛИЦЕЕВ В УЗБЕКИСТАНЕ 68**Михалюк Л.П.**МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧНІВ ІЗ ТВОРЧІСТЮ
М.В. ЛИСЕНКА НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 71**Морозова А.Д.**ТЕХНІКА МОНОТИПІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ
ЇЇ ВИВЧЕННЯ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ
ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА 75**Налепа А.О.**

РОЛЬ ЕКСПЕРИМЕНТУ НА УРОКАХ ФІЗИКИ 80

Оліферович Т.О.

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ І ПЕРЕШКОДИ ОН-ЛАЙН ПЛАТФОРМ
ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ..... 83

Падушина О.В.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ КОЛЬОРІВ
НА ЛЮДИНУ 86

Проскурін В.М.

ДОСЛІДНИЦЬКЕ НАВЧАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ
ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ..... 90

Сас О.В.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВІДОБРАЖЕННЮ
ПОВІТРЯНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ У ЖИВОПИСІ..... 93

Степанова О.В., Трубіщина О.М.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕНСИВНИХ МЕТОДІВ
НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
У СТАРШИХ КЛАСАХ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ
(НА ПРИКЛАДІ СУГЕСТИВНОГО МЕТОДУ Г. ЛОЗАНОВА) 98

Шовкопляс А.Ю.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ФЕЛТІНГУ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ..... 101

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Аніщенко В.О.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У СТУПЕНЕВІЙ
ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ
ОФІЦЕРІВ-ПЕНІТЕНЦАРІЇВ УКРАЇНИ..... 105

Zhumbei M.M.

ANALYSIS OF CONDITIONS, FUNCTIONS
AND REASONS OF GAINING COMMUNICATION SKILLS
BY THE FUTURE MANAGERS OF TOURISM 108

Пілішко А.О.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСНОВАМ ТЕХНІКИ АКВАРЕЛІ 110

Пінчук Д.М.

БРЕНДИНГ ВИКЛАДАЧА В ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ
ЯК ЗАСІБ ГЛОБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ..... 114

Пліс О.І.

ОСОБЛИВОСТІ СВІТЛОТІНЬОВОГО РОЗПОДІЛУ
В КАРТИНАХ МАРИНІСТИЧНОГО ЖАНРУ 118

Щеголева Т.Л.

КОМПЕТЕНТНИЙ ВИКЛАДАЧ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
ДЛЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПОТРЕБ – ЗНАВЕЦЬ МОВИ
ЧИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ? 123

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Бибик Д.Д.

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЛІДЕРСТВА
У ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЗАСОБАМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ 127

Куниця Т.Ю.

ВИХОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК
ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ
ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ ПІДЛІТКІВ..... 131

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Борсук О.В.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ГУРТКІВ
ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ 135

Кравченко Л.В.

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ..... 138

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Кілівник А.С.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ
ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ПРИРОДИ ЗАСОБАМИ
ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА..... 141

Соляник М.И.

ПОДВИЖНОСТЬ КАК СРЕДСТВО
АКТИВИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ УЧЕНИКА 145

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Алексеева Г.В.

МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ДЛЯ ДОШКІЛЬНЯТ
НА ПІДТРИМКУ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ 148

Третяк В.О.

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДОШКІЛЬНИКІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ 151

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Гаврюшин О.В.

ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНА ВІЗУАЛІЗАЦІЯ МАТЕРІАЛІВ
НА ПІДГОТОВЧИХ КУРСАХ З ГЕОГРАФІЇ
ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ СМАРТФОНІВ 155

Сиротенко Л.А.

СУЧАСНА ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ
ЯК МОДЕРНІЗОВАНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ 159

Хохленкова Д.В.

ОГЛЯД МЕТОДИК НАВЧАННЯ КАЛІГРАФІЇ 161

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Білокопитов В.І.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет*

СКЛАДОВІ ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ІНСТИТУЦІЙНОМУ РІВНІ

Сучасне суспільство має потребу у фахівцях з високим та якісним рівнем знань, здатних виконувати відповідні функції у державних і приватних організаціях, тому держава зацікавлена в забезпеченні високої якості підготовки майбутніх фахівців. Модернізація системи вищої освіти в Україні має бути спрямована, передусім, на демократизацію та послідовне впровадження академічних прав і свобод навчальних закладів. На основі саме такого підходу заклади вищої освіти (ЗВО) зможуть сформувати власну стратегію розвитку з урахуванням потреб споживачів і ринку праці. ЗВО по-перше, повинні знати та враховувати потреби абітурієнтів, держави, роботодавців і відповідно до цього шукати власну нішу на ринку праці, а по-друге забезпечити випускників якісною освітою. Складовими поняття «забезпечення якості вищої освіти» на інституційному рівні: «ліцензування», «атестація», «акредитація».

У Законі України «Про вищу освіту» поняття «ліцензування» визначається як процедура визнання спроможності закладу вищої освіти певного типу розпочати освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям вищої освіти (ВО) та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення. Слід додати, що ліцензійні умови визначаються окремо для кожного рівня освіти й формуються з урахуванням спеціальних вимог щодо доступності для осіб з особливими освітніми потребами. Законодавство також визначає порядок ліцензування, контролю за дотриманням ліцензійних умов, видачі та анулювання ліцензій на освітню діяльність [1].

Під час ліцензування встановлюється спроможність закладу освіти провадити освітню діяльність відповідно до встановлених цими Ліцензійними умовами вимог (у сфері вищої освіти – на певному рівні вищої освіти за відповідною спеціальністю) [3].

У монографії вітчизняних науковців К. Корсака, Г. Козлакової, А. Похресника та інших «Проблеми якості вищої освіти» поняття «ліцензування» застосовується у значенні «процедура визнання державою права даного навчального закладу надавати населенню освітні, навчально-підготовчі, навчально-професійні послуги на рівні офіційних державних стандартів відповідно до того, що входить у затверджений вищими органами Статут закладу» [4, с. 80].

Щодо поняття «акредитація», то у вітчизняний науковий простір термін було введено наприкінці ХХ століття. Законом України «Про вищу освіту» акредитація визнається як процедура надання ЗВО права проводити освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям ВО та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів ВО, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення [1].

На наш погляд поняття «атестація» детально висвітлено в монографії «Проблеми якості вищої освіти» українських науковців К. Корсака та ін. Воно означає процедуру здійснення системи організаційних, методичних і психолого-педагогічних заходів, націлених на оцінювання й підтвердження державними органами здатності даного вищого навчального закладу надавати населенню освітні, навчально-підготовчі, навчально-професійні послуги на рівні визнаних державних стандартів відповідно до оголошеного в Статуті закладу статусу [4, с. 80].

Відомий вітчизняний науковець Ю. Зінковський в «Енциклопедії освіти» під поняттям «акредитація» розуміє процедуру визнання державного статусу навчального закладу, підтвердження його здатності здійснювати підготовку фахівців на рівні державних вимог з певного напрямку (спеціальності). Метою акредитації є також контроль за ефективністю освітнього процесу, захист прав громадян на отримання освіти [2, с. 1027].

Отже, чуттєва місія у процесі належить ЗВО, які мають значний студентський та викладацький потенціал і зможуть досить швидко виокремити для своєї діяльності необхідні шляхи вдосконалення та обміну позитивним досвідом і приєднатися до єдиних вимог європейського ринку.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» № 2984-III, із змінами від 19 січня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakonodavstvo.com/zakon-ukrajiny/stattya-litsenzuvannya-osvitnoji-325784.html>
2. Кремень В. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія, реалізація. Результати. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.
3. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-p>
4. Проблеми якості вищої освіти / [К. Корсак, Г. Козлакова, А. Похресник та ін.]. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 231 с. – (Серія «Модернізація вищої освіти: світоглядно-педагогічні проблеми»).

Борисенко М.В.

студентка,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІСТОРИКО-МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Сучасний світ набуває постійних інновацій та швидко трансформується, тому проблема формування світогляду студентів на даному етапі розвитку суспільства виходить за межі елементарного засвоєння знань. Трансформація передбачає собою руйнування старих засад, поглядів на життя, пріоритетів і принципів та формування нового сучасного актуального у світобаченні людини. Світогляд являє собою досить складне духовне явище, для якого притаманна цілісність усіх компонентів – знань, переконань, цінностей, ідеалів, вірувань, принципів діяльності, життєвих норм. Він у цілому постає загальнолюдським явищем, є притаманним кожній людині в її нормальному стані. Стрижнем світогляду є переконання, саме вони поєднують дії з думками, підштовхують до практичного виконання ідей. Світогляд, як зазначав академік В.І. Шинкарук [7], є вихідною і основоположною формою духовного освоєння дійсності. Саме через нього навколишній світ постає перед людиною, і те, яким він їй «здається», залежить від світогляду.

Необхідною умовою формування світогляду є розуміння його природного походження, систем устаткування та дієздатності. Тому проблема світогляду знаходиться в центрі уваги багатьох вітчизняних науковців: філософів, психологів, педагогів. Фундаментом дослідження стали положення про цілісність особистості та роль світогляду в її становленні (Б.Г. Ананьєв, Л.С. Виготський, Н.К. Менчинська, Т.К. Мухіна), філософські концепції світогляду, представлені в працях О.В. Азархіна, В.І. Шинкарука. Соціально значущу силу виховання мистецтвом свого часу дослідив І. Франко у праці «Із секретів поетичної творчості» [4]. На узагальненому характері світоглядного відображення наголошують більшість дослідників (Е.І. Моносзон, Н.І. Соболева, О.С. Тонкіх, В.І. Шинкарук, О.І. Яценко).

Світогляд є фундаментом стійкого ствердження людини в усіх сферах її життєдіяльності, особливо в практичній і духовній діяльності. Найважливішим завданням системи художньої освіти є повноцінне навчання ефективних фахівців у галузі мистецтва. Формування нового покоління молоді неможливе без вивчення мистецтва та історико-мистецьких дисциплін, що дають міцний фундамент для формування світогляду на основі дослідження історичних подій становлення і розвитку мистецтва та його безпосереднього впливу на суспільство на всіх його етапах. У зв'язку з постійними трансформаціями сучасного суспільства соціум характеризується новими умовами культурного розвитку, складним рівнем комунікації, швидкою реакцією на критичні ситуації. Так, як мистецтво є однією з широко відкритих та найцікавіших платформ для засвоєння знань, соціальна значущість і завдання мистецтва визначаються рівнем впливу художніх образів на внутрішній світ людини, на всі напрямки її соціальної діяльності. На думку Л.М. Савчин [5], роль мистецтва в соціумі можна зрозуміти на основі уявлень про те, що діяльність виконує функцію відтворення, а мистецтво втілює в собі надзвичайно потужну здатність розвивати людину. В. Соловйов у 1890 році у знаменитій філософській праці «Загальний смисл мистецтва» дійшов висновку: мистецтво своїм кінцевим завданням має втілювати абсолютний ідеал не лише в уяві, але й насправді – має одухотворити, переісторизувати наше дійсне життя. Якщо скажуть, що таке завдання виходить за межі мистецтва, то виникає запитання: хто встановив ці межі? В історії ми їх не знаходимо.

Ф.М. Достоевський відзначав, що в процесі спілкування з мистецтвом художні враження, поступово проникають у серце людини та формують

її сутність [6]. Аналізувати досвід тисячі поколінь, сприймати світ як механізм, що постійно рухається вперед, спроможна тільки людина, яка застосовує та відкриває в собі творчий потенціал і творче мислення, що сприяє формуванню індивідуального та сталого світогляду особистості. Особливість вивчення історико-мистецьких дисциплін полягає в тому, що вони здатне адаптувати особистість у соціумі й зорієнтовати на емоційно-ціннісне сприйняття світу.

Опановуючи дисципліни історико-мистецького циклу в закладах вищої освіти, студенти засвоюють соціокультурні смисли у практичній художній діяльності, знайомляться з найкращими здобутками зарубіжного та вітчизняного мистецтва, досліджують твори мистецтва, набувають творчого досвіду. Ми повністю підтримуємо позицію Л.М. Савчин [5], що лише творча особистість здатна переорієнтуватися у стрімких процесах історії на якісно нову структуру мислення та нестандартно діяти в змінних умовах. Оскільки мистецтво, зазвичай, відповідає провідним цінностям часу, то воно сприяє духовному та розумовому розвитку особистості, формуванню її почуття власної відповідальності.

Вивчення мистецьких дисциплін у закладі вищої освіти слід розглядати як діалог, що окреслить межі засвоєння знань як національного духовного досвіду, так і окремих складових світової культури. Постійне формування нових завдань і засобів діяльності у становленні особистості призводить до того, що людина, шляхом вивчення мистецьких дисциплін, поступово удосконалює методики пізнавальної діяльності в площині філософії освіти, психології, історії, мистецтвознавства й інших спеціальних дисциплін.

У системі сучасної освіти мистецтво є важливим фактором формування в студентів художніх та естетичних цінностей, носієм яких є твори мистецтва. Опанування особливостей різних видів мистецтва розширює виховні впливи мистецтва, адже саме їх сукупність може розвивати всю повноту людських потенцій, зробити особистість дійсно багатогранною, допомогти удосконаленню усіх боків психіки і багатства внутрішнього світу людини.

Водночас, для органічного поєднання вітчизняних і загальнолюдських цінностей варто робити акцент не на тому, що роз'єднує, а на тому, що об'єднує різні культури, адже через ціннісний вплив мистецтва ефективніше відбувається формування світогляду, і полікультурне виховання.

Дотримання принципів цілісності, чіткої спрямованості й історичної послідовності у проектуванні окремих блоків історико-мистецької інформації активізує рефлексивно споглядальні механізми психологічного сприйняття студента, що забезпечує реалізацію програми соціалізації особистості, залучення її до тих духовних цінностей, які виробило людство. Таким чином, зміст мистецької освіти передбачає представлення її в контексті процесів гуманізації свідомості, діяльності та творчості фахівців, знання яких будуть актуальні для сучасного постіндустріального суспільства [3].

Такий підхід є основою художнього виховання, яке розглядається як цілеспрямована діяльність педагогів і студентів, заснована на засадах особистісно-орієнтованого виховання та взаємодії різних видів мистецтва. У результаті чого, як зазначає О. Бабченко [2], через образний зміст мистецтва відбувається формування естетичних якостей особистості, формується потреба пізнання мистецтва, набуваються базові уміння у сфері різних видів мистецтва, що забезпечує готовність до художньо-творчої самореалізації.

Предметом світогляду, за визначенням Л.Д. Кривеги [3], є: саме «світо-гляд» – уявлення про об'єктивний світ; «я-розуміння» – суб'єктивний процес осмислення і переживання свого буття; ставлення до себе і до оточуючого світу (інших людей, суспільства, природи), яке тісно переплітається з першими двома складовими (об'єктивним і суб'єктивним світом). Ефективний вплив на формування світогляду є можливим лише за умов забезпечення єдності та гармонії розвитку інтелектуальної, емоційної, вольової сфер психіки індивіда, комплексного, системного підходу до організації активної самостійної пізнавально-оцінної, дослідницької, евристичної діяльності кожного студента.

Отже, мистецькі дисципліни у закладі вищої освіти поєднують у собі соціально-культурні функції з загальнолюдськими цінностями. Саме завдяки історико-мистецьким дисциплінам молодь може знайти себе та розвивати свої таланти, набувати необхідних навичок для самореалізації та соціокультурного становлення в суспільстві. Велику увагу приділяють саме вивченню культур світу, оскільки саме за допомогою цього людина усвідомлює, що вона може передати всю красу навколишнього світу, своє ставлення та емоції.

Формування духовності студентів у процесі вивчення історико-мистецьких дисциплін, що визначається ставленням людини до

загальнолюдських цінностей, дозволяє здійснити гуманно-творчу спрямованість її особи. І мистецтво відіграє в цьому істотну роль шляхом впливу на емоційний образний світ почуттів і формування вищих людських цінностей та світогляду. У зв'язку з цим виховна функція мистецької освіти стає найважливішим інструментом духовно-морального становлення особистості.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.П. Організоване суспільство. Київ, 2006. 242 с.
2. Бабченко О.В. Художня педагогіка: актуальні проблеми викладання художніх дисциплін в системі педагогічної освіти. Львів : Фенікс, 2002. 42 с.
3. Кривега Л.Д. Мировоззренческие ориентации личности в условиях трансформации общества. Запорожье : ЗГУ, 1998. 202 с.
4. Литвин М.К. Чи знаєте мистецтво? Київ : Дніпро, 1971. 85 с.
5. Савчин Л.М. Роль мистецтва у соціумі: вивчення дисциплін мистецького циклу у вузі. Київ, 2005. 3 с.
6. Искусство и мир человека. Москва : Знание, 1986. 112 с.
7. Шинкарук В. Методологічні засади філософських вчень про людину // Філософська антропологія: екзистенціальні проблеми. Київ, 2000. 48 с.

Люлька Г.А.

аспірант,

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Процес формування педагогічної толерантності використовує наявний потенціал змісту освіти і збагачує його в інформаційному, діяльнісному та рефлексивному аспектах.

Для з'ясування сутності поняття «формування» слід співвіднести його зі спорідненими категоріями «розвиток» і «становлення». Всі зазначені категорії мають процесуальний характер, пов'язані з позитивними змінами суб'єкта, але джерела і рушійні сили цих змін різняться.

Розвиток – найбільш загальне поняття, яке описує об'єктивний процес, спрямований на якісні і кількісні зміни матеріальних та духовних об'єктів. Кожна нова зміна спрямованості особистості тягне за собою перетворення рушійних мотивів поведінки, коригування життєвих цілей і способів їх досягнення. Рушійною силою розвитку є як соціальні установки, так і ціннісні орієнтації [3, с. 6].

Становлення, маючи ті ж самі процесуальні характеристики, що й розвиток, на відміну від нього спирається на внутрішні рушійні сили. Якщо початок цього процесу лежить в реалізації самостійного навчання, то продовження пов'язане з досвідом індивідуальної професійної діяльності.

Формування відображає дві органічно взаємопов'язані сторони одного процесу: зовнішню активність з управління та організації процесу і внутрішню активність особистості як відповідь на зовнішній вплив у формі повноцінної взаємодії. Але, на відміну від загального процесу розвитку, зовнішня діяльність цілеспрямована і спеціально організована, регламентовані її форми і засоби.

Враховуючи сутність категорій «розвиток», «становлення» і «формування», стосовно педагогічної толерантності використовується поняття «формування», оскільки процес придбання педагогами вказаної особистісної якості спеціально організований і побудований за певною освітньою логікою.

Розглядаючи педагогічну толерантність як інтегративну особистісну якість суб'єкта, засноване на ціннісному ставленні до людей, необхідно орієнтуватися на технологію формування цінностей, яка полягає в послідовній виробленні ціннісної свідомості, присвоєння ціннісного ставлення і закріплення цього відносини і свідомості в ціннісному поведінці [2, с. 47].

Формування толерантності у педагогів визначається не тільки внутрішніми мотивами, але і зовнішніми силами. Процес формування передбачає наступні етапи: орієнтацію на цінність толерантності, яка полягає в отриманні ціннісних знань і вироблення ціннісної свідомості, привласнення толерантних цінностей і їх закріплення, що реалізуються послідовно.

Загально-методичні підходи до формування толерантності у вчителів включають три основних компоненти: «знаю», «відчуваю», «дію» – когнітивну, афективну і конативну сторони особистості. Формування педагогічної толерантності залежить від впливу на інтелект, емоції і

волю особистості, а також від її активної практичної професійної діяльності.

Орієнтація на присвоєння толерантності як особистісної цінності має на увазі безпосереднє емоційне відображення, отримання вчителями первинної інформації, ознайомлення з сутністю феномену педагогічної толерантності. Етап орієнтації полягає, переважно, у зовнішньому впливі на емоційну і когнітивну сфери особистості [1, с. 31].

Розглядаючи когнітивний компонент формування толерантності, слід виділити дві змінних траєкторії розвитку – від безпосереднього відображення фактів і життєвих реалій до абстрактного мислення і повернення до конкретики на більш високому рівні усвідомлення. При формуванні педагогічної толерантності цей циклічний рух думки забезпечується за рахунок орієнтації вчителів на присвоєння цінностей, розуміння ними важливості толерантності як особистісної якості для успішної самоактуалізації, самореалізації в професійному та особистісному планах. Більш високий рівень усвідомлення ролі сформованої толерантності характеризує етап її присвоєння. Він відображає позитивну особисту оцінку і визнання толерантності як орієнтуру життєдіяльності і професійної діяльності [4, с. 7].

Поряд з орієнтацією та присвоєнням в процесі формування толерантних цінностей важливу роль відіграє і їх закріплення, засноване на практичній діяльності вчителів. Закріплення професійно-педагогічних цінностей реалізується через виконання низки завдань, в ході якого вчителі включені в різні види діяльності через апробацію привласнених цінностей на основі ціннісного ставлення як внутрішнього регулятива поведінки. Реалізація в професійній взаємодії виробленої на етапі присвоєння внутрішньої позиції вимагає толерантної поведінки.

Таким чином, процес формування педагогічної толерантності конкретизується через етапи вироблення толерантної свідомості, установки на толерантне ставлення та закріплення толерантності в діяльності. Перший етап вимагає ознайомлення з інформацією, необхідною для отримання уявлення про сутність і роль толерантності у взаємодії, другий – емоційного впливу на суб'єкта, а третій – роботи в рамках спеціальних освітніх технологій, що забезпечують залучення педагога в регульовану присвоєними цінностями професійну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Матієнко О. Виховання толерантності починається з учителя. *Рідна школа*. 2015. № 6. С. 29-32.
2. Стасюк Н. Формування толерантності у вчителів початкової школи. *Директор школи. Україна*. 2016. № 8. С. 46-48.
3. Ткачук В. Толерантність як складова гуманістичного виховання дитячих особистостей. *Освіта України*. 2016. № 20. С. 6.
4. Якухно І. Все про толерантність. Фундаментальна цінність відкритого суспільства. *Управління освітою*. 2017. № 20. С. 5-9.

Малежик Н.В.

студентка,

Науковий керівник: Кухар Л.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРІВ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ В СТРУКТУРІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Реалії сьогодення супроводжуються змінами законодавства про освіту (прийняття нового Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р.), що призводить до необхідності впровадження моніторингу, як основного інструменту забезпечення і підвищення якості освіти з тим, щоб кожен працівник галузі, від педагога до управлінця, володів основами технології освітнього моніторингу відповідно до своїх посадових обов'язків, з метою забезпечення оволодіння здобувачами освіти компетентностями, передбаченими конкретною освітньою програмою, а також реалізацією індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів.

Питання освітнього моніторингу досліджувалося багатьма вченими, зокрема: О. Майоровим, С. Шишовим, В. Кальнеєм, О. Ляшенком, Л. Качаловою, С. Бабинцем, І. Анненковою, Н. Максимчуком, Л. Ніколаєвою.

Основними нормативними документами, що регулюють питання впровадження моніторингу в освітніх установах є:

- Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р.;
- Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р.;
- Указ Президента України № 344/2013 від 25.06.2013 р. «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р від 14.12.2016 р. «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»;
- Порядок проведення моніторингу та оцінки якості освіти № 1283, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України 14.12.2011 року;
- Порядок проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 533 від 08.07.2015 року.

Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. дає визначення *моніторингу якості освіти* як системи послідовних і систематичних заходів, що здійснюються з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти в країні, на окремих територіях, у закладах освіти (інших суб'єктах освітньої діяльності), встановлення відповідності *фактичних результатів освітньої діяльності заявленим цілям*, а також оцінювання ступеня, напряму і причин відхилень від цілей.

Виділяють внутрішній та зовнішній моніторинг. Внутрішній моніторинг якості освіти проводиться закладами освіти (іншими суб'єктами освітньої діяльності) самостійно. Зовнішній моніторинг якості освіти може проводитися будь-якими органами, підприємствами, установами, організаціями, іншими юридичними особами, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності. Участь закладів освіти (інших суб'єктів освітньої діяльності) та учасників освітнього процесу у зовнішньому моніторингу якості освіти є добровільною, за виключенням випадків, встановлених законодавством [1; 2].

Окрім належних інструментів моніторингу якості освіти, основними та визначальними вимогами для проведення моніторингу є *об'єктивність* інтерпретації результатів досліджень, *системність* (систематичність) оцінювання якості освіти, *оперативність* доведення до відома уповноважених органів управління освітою та посадових осіб результатів досліджень з метою належного, своєчасного, ефективного реагування. Законопроект «Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти», опублікований на сайті МОН 28.05.2019 року, містить положення

про *договір щодо проведення моніторингу*, який може укладатися між ініціатором та суб'єктом моніторингу.

Удосконалення системи моніторингу якості освіти було передбачено і попередніми нормативно-правовими актами, зокрема, Указом Президента України № 344/2013 від 25.06.2013 р. «Про національну стратегію розвитку освіти на період до 2021 року». І це не є дивним, оскільки, як зазначає В.Г. Кремень: «...старе й скасоване нерідко співіснує з новим і чинним...» у зв'язку з тим, що «...системний моніторинг якості освіти практично не здійснюється...», через що «...об'єктивних даних для державного управління розвитком галузі бракує. За великої кількості концептуальних і нормативних напрацювань, масштаби, темпи і глибина перетворень в освітній сфері відчутно не задовольняють потреби держави, суспільства, особистості...» [3, с. 10]. Також «...перехід до наступних етапів модернізації системи освіти без належного моніторингу якості попереднього стану зумовив безвідповідальність управлінців за результати, загальмував розвиток економіки освіти, інноваційний рух до її нової якості тощо...» [3, с. 12].

Одним з основних критеріїв визначення об'єктивності досліджень якості освіти є критерій *незалежності* діяльності відповідних інституцій, як це визначено, наприклад, в місії та стратегії діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) [4], створеного на виконання ст.ст. 16-23 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року, функціями якого є передусім зовнішній контроль за діяльністю ЗВО та формування програм підготовки фахівців відповідно до потреб ринку праці, суспільства, держави.

Заклади вищої освіти повинні постійно проводити роботу з вдосконалення своїх внутрішніх систем забезпечення якості освіти, навчання своїх педагогічних працівників з розробки якісного інструментарію, анкет для проведення опитувань, тестових методик для перевірки знань та вмінь здобувачів освіти відповідно до національних та міжнародних стандартів. Наразі, часто немає порозуміння між науково-педагогічними працівниками щодо необхідності визначення завдань моніторингу, вміння конструювати якісні тести та тестові завдання, щоб вони включали обґрунтування концепції, зміст, форми, результати та їх інтерпретацію, а не зводилися тільки до елементів випробування.

Загалом, моніторинг освітньої діяльності, на рівні вищої освіти, залежить від керівництва ЗВО: ректора, ректорату, вчених рад та покладається на відділи, сектори, центри з моніторингу, регулюється статутами ЗВО та відповідними положеннями про сектори, відділи, центри моніторингу. Проте, незважаючи на те, що центри моніторингу є структурними підрозділами ЗВО, що визначено їх установчими документами, функції даних центрів часто є розпорощеними між декількома відділами, тому незрозуміло, який відділ несе відповідальність за моніторинг.

Сьогодні в Україні лише Центр тестування при МОЗ України в повній мірі відповідає критеріям незалежності та об'єктивності, оперативності доведення до відома громадськості результатів досліджень, адже даний центр має чітку розроблену нормативну базу, методологію, інструментарій, дослідження відбуваються одночасно по всій країні (Центр тестування проводить 32 ліцензійних іспити на рік, в ньому беруть участь студенти з 141 ЗВО), своєчасно публікуються звіти [5], тести мають хороші психометричні показники, є вивіреніми протягом років, набули певної «ваги» в державі, адже сертифікат про успішне складання Ліцензійного іспиту КРОК є підставою для чергової атестації студентів/інтернів ЗВО, що здійснюють підготовку за напрямками «Медицина» та «Фармація». Також, дослідження Центру тестування при МОЗ беруться до уваги при розробленні нових стандартів та програм підготовки за медичними спеціальностями в ЗВО, а також даний Центр користується довірою міжнародних організацій з тестового контролю.

Таким чином, ЗВО потрібно проводити роботу з удосконалення діяльності своїх Центрів (відділів, секторів та ін.) моніторингу якості освіти, не тільки зважаючи на документи впливових міжнародних організацій із забезпечення якості, а й беручи до уваги, передусім, практику діяльності Центру тестування при МОЗ, чітко прописуючи в своїх установчих та ін. документах цілі, інструменти, порядок оприлюднення результатів моніторингу, повноваження відповідальних осіб та ін.

Перспективним вбачається подальше впровадження та удосконалення використання тестових технологій в ЗВО з тим, щоб вони використовувалися для чергового семестрового контролю, підсумкової атестації студентів за всіма напрямками та спеціальностями, щоб вони

теж відбувалися у масштабах всієї країни та слугували для розроблення стандартів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 30.11.2019).
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII // База даних «Законодавство України» / ВР України [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page> (дата звернення: 30.11.2019).
3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко(заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 448 с. – Бібліогр.: с. 21. – (До 25-річчя незалежності України).
4. Стратегія Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти до 2022 р. // Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти [сайт]. Київ, 2019. URL: <https://naqa.gov.ua/місія-та-стратегія-агентства/> (дата звернення: 30.11.2019).
5. Звіти // Центр тестування при Міністерстві охорони здоров'я України [сайт]. Київ 2019. URL: <https://www.testcentr.org.ua/docs/TB/TB-Zvit-Bulakh.pdf> (дата звернення 30.11.2019).
6. Досвід участі Київського національного університету імені Тараса Шевченка в розвитку системи забезпечення якості вищої освіти в Україні (за матеріалами проекту QUAERE : монографія / В. Бугров, А. Гожик, М. Мазуркевич та ін. ; за заг. ред. Л. Губерського. – К. : ВПЦ «Київський Університет», 2018. – 343 с.
7. МОН пропонує для обговорення проект наказу «Про затвердження порядку проведення моніторингу якості освіти» // Міністерство освіти і науки України [сайт]. Київ, 2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-nakazu-pro-zatverdzhennya-poryadku-provedennya-monitoringu-yakosti-osviti> (дата звернення 30.11.2019).

Новікова Т.А.

викладач,

Харківський національний медичний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Латина – це мова, яка належить до італійської гілки індоєвропейських мов. Незважаючи на те, що латинська мова вже кілька століть є мертвою мовою, її активно вивчають студенти у багатьох вищих навчальних закладах, зокрема – у медичних. Для того, щоб довести актуальність вивчення латини студентами-медиками на сучасному етапі, треба визначити вплив цієї мови на формування медичної термінології.

Медична термінологія розподіляється на декілька напрямів: анатомічна термінологія, клінічна термінологія та фармацевтична термінологія. До першого напрямку входять терміни, що використовуються в нормальній та патологічній анатомії (назви частин тіла, тканин, органів тощо). Клінічна термінологія – це сукупність термінів, що вживаються на позначення діагнозів (напр., *nephritis* – нефрит), патологічних станів, відхилень від норми тощо (напр., *cardialgia* – серцевий біль, *cardiorrhexis* – розрив серця). Третій розділ – фармацевтична термінологія – включає в себе терміни, які використовуються у фармацевтичній промисловості (хімічні елементи, назви активних компонентів ліків, найменування ліків тощо).

Основою для кожного з вищевказаних напрямів термінології є латинська та давньогрецька мови. Саме з цієї причини латина вважається базою для сучасної медичної термінології. До того ж, незважаючи на популяризацію англійської мови в якості міжнародної, латинська термінологія залишається актуальною. Пояснюється це тим, що деривати латинських термінів, потрапивши в англійську мову, зберегли майже первісний вигляд. Для підтвердження цієї думки ми порівняли деякі латинські та англійські анатомічні терміни з еквівалентним значенням: *scapula* (лат.) – *scapula* (англ.); *humerus* (лат.) – *humerus* (англ.); *brachium* (лат.) – *brachium* (англ.); *capitulum* (лат.) – *capitulum* (англ.); *coccyx* (лат.) – *coccyx* (англ.) [1].

Отже, необхідність вивчення латинської мови як основної мови медичної термінології є цілком закономірною. Тому наразі ми

розглянемо особливості викладання латинської мови та медичної термінології у вищих медичних навчальних закладах.

На сучасному етапі для засвоєння латинської мови використовується принцип системно-термінологічного вивчення, який передбачає поступове вивчення того обсягу матеріалу, який є необхідним для студентів вищих медичних навчальних закладів.

Вивчення медичної термінології починається з її систематизації: студенти ознайомлюються з основами граматики латинської мови та типами термінів, які найчастіше зустрічаються в анатомічній номенклатурі (йдеться про моделі багатослівних термінів).

Метою наступних занять є запам'ятовування вже опанованого матеріалу та поступового додання нової лексики. Треба зазначити, що такий підхід передбачає поступове ускладнення термінів, з якими студенти працюють під час занять. Для порівняння: на початку курсу вивчення основ перекладу анатомічних термінів студенти перекладають двокомпонентні терміни (*musculus colli* – м'яз шії); наприкінці курсу – п'ятикомпонентні (*vagina synovialis musculi obliqui superioris* – синовіальна піхва верхнього косоного м'язу) [1].

Окрім принципу системно-термінологічного вивчення матеріалу, на заняттях з латинської мови та медичної термінології використовуються й сучасні технології, зокрема – онлайн платформи для вивчення мов *Kahoot!* та *Quizlet*.

Обидві платформи є допоміжними засобами для вивчення мов. Доступні версії для викладачів та тих, хто вивчає мови. Розглянемо алгоритм використання обох ресурсів детальніше.

Kahoot! – це онлайн платформа для створення різних вікторин, які можна використовувати під час навчального процесу при наявності належного мультимедійного обладнання в аудиторіях. На заняттях з латинської мови та медичної термінології *Kahoot!* доцільно використовувати для перевірки як теоретичної частини матеріалу, так і для практичної. Режим створення вікторин дозволяє створювати питання з чотирма варіантами відповідей. Також існує інший формат питань: студент має визначити, чи коректним є певне твердження.

Перевагою даної платформи є наявність індивідуального та командного режимів, що дозволяє змінювати формат гри. Також наявний змагальний елемент: перемагає той учасник, який найшвидше вірно відповідає на запитання.

Наступною онлайн платформою для вивчення мов є онлайн платформа для вивчення мов *Quizlet*. Базується ця платформа на використанні карток, тестів та підбору коректного значення для наданих мовних одиниць (слова для кожного модулю додає викладач). Під час занять можна використовувати режим *Quizlet live*, який являє собою командну гру для перевірки знань студентів з лексики до кожного з занять.

Таким чином, серед особливостей викладання латинської мови у вищих медичних навчальних закладах можна виділити:

- 1) використання принцип системно-термінологічного вивчення, який дозволяє поступово опанувати необхідну кількість анатомічних, клінічних та фармацевтичних термінів;
- 2) використання сучасних технологій під час занять, що сприяє підвищенню мотивації до навчання та кращому опануванню медичної термінології в цілому.

Список використаних джерел:

1. Смольська Л. Ю. Латинська мова та основи медичної термінології. Київ : Медицина, 2019. 472 с.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Бень Л.Т.

*вчитель початкових класів I категорії,
Кочубеївська філія-заклад I-II ступенів ОЗ Орлівський НВК
«Загальноосвітня школа I-III ступенів – дитячий садок»
Кочубеївської сільської ради ОТГ*

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У даний час школа потребує такої організації своєї діяльності, яка забезпечила б розвиток індивідуальних здібностей і творчого ставлення до життя кожного учня, впровадження різних інноваційних навчальних програм, реалізацію принципу гуманного підходу до дітей. В сучасній школі виникає насущна потреба у розширенні методичного потенціалу в активних формах навчання, до яких відносяться ігрові технології.

Ігрові технології є однією з унікальних форм навчання, яка дозволяє зробити процес навчання цікавими і захоплюючими. У проєкті концепції «Нова школа. Простір освітніх можливостей» читаємо: «...навчання буде організовано через діяльність, ігровими методами як у класі, так і поза його межами...». Видатний педагог Василь Олександрович Сухомлинський промовив фразу, яка стала основою всього того, що містить у собі гра. Він ніби закликав: «Навчайте граючись, а граючись навчайте» [5].

Цікавість умовного світу гри робить позитивною, емоційно забарвленою монотонну діяльність із запам'ятовування, повторення, закріплення чи засвоєння інформації, а емоційність ігрового дійства активізує всі психічні процеси і функції дитини. Іншою позитивною стороною гри є те, що вона сприяє використанню знань у новій ситуації, таким чином, вивчений учнями матеріал проходить через своєрідну практику, вносить різноманітність і інтерес у навчальний процес.

Гра належить до традиційних і визнаних методів навчання і виховання дошкільників, молодших школярів і підлітків. В ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховні функції діють у тісному

взаємозв'язку. Гра як метод навчання організовує, розвиває учнів, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість.

Проблему ігрової діяльності молодшого школяра з точки зору її розвивального впливу на особистість дитини молодшого шкільного віку представлено в багатьох дослідженнях: концепції культурно-історичного походження психіки (Л. Виготський, О. Запорожець); теорії навчально-пізнавальної діяльності (Н. Бібік, Г. Костюк, В. Сухомлинський, О. Савченко та ін.); теорії керівництва ігровою діяльністю дітей (Н. Анікеєва, Л. Артемова, Л. Благонадежина, Л. Виготський, Д. Ельконін, Р. Жуковська, О. Запорожець, Я. Коменський, В. Котирло, Н. Кудикіна, Г. Люблінська, В. Менджерицька). Дидактичне значення гри доводив К. Ушинський. Педагогічний феномен гри розкрили у своїх працях А. Макаренко та В. Сухомлинський.

Застосування ігрових технологій на уроках в початкових класах є необхідним, так як цінність гри в психолого-педагогічному контексті очевидна.

Гра багатогранна, вона розвиває, виховує, розважає. Але історично одна із головних її задач – навчання. Гра – це складне, багатогранне явище. Навчальна гра може тривати від кількох хвилин до цілого уроку і може використовуватися на різних етапах, а також у позакласній роботі.

Сьогодні важлива роль відводиться ігровим навчальним технологіям на уроках математики – сучасному та загально-призаному засобу активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

У грі зусилля дитини завжди обмежуються і регулюється безліччю зусиль інших гравців. У завдання будь-якої гри входить як неодмінна умова, вміння якої координувати свою поведінку з поведінкою інших, ставати в активне ставлення до інших, розраховувати наперед результат свого ходу в загальній сукупності всіх граючих. Така гра є живий, соціальний, колективний досвід дитини, і в цьому відношенні вона являє собою абсолютно незамінне знаряддя виховання соціальних навичок і вмінь.

Особливістю гри є те, що підпорядковуючись певним умовним правилами, у дитини з'являється свідоме мислення дій. Саме гра – є першою школою думки для дитини. Гра є розумна і доцільна, планомірна, соціально-координована, підпорядкована відомими правилами система поведінки або витрата енергії. Цим вона виявляє свою повну аналогію з трудовою витратою енергії дорослою людиною, ознаки якої цілковито збігаються з ознаками гри, за винятком тільки результатів.

У навчальних іграх немає тих, хто програв або виграв, тут виграють усі. Їх можна проводити на будь-якому етапі уроку. Це дасть змогу виявити знання учня і вміння користуватися ними. Гру можна пропонувати на початку уроку. Такі ігри мають збудити думку учня, допомогти йому зосередитись і виділити основне, найважливіше, спрямовувати увагу на самостійну діяльність. Інколи гра може бути ніби фоном для побудови всього уроку. Коли учні стомлені, їм доцільно запропонувати рухливу гру.

Ігри важливо проводити систематично і цілеспрямовано на кожному уроці, починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово ускладнюючи і урізноманітнюючи їх у міру накопичення в учнів знань, вироблення вмінь і навичок, засвоєння правил гри, розвитку пам'яті, виховання кмітливості, самостійності, наполегливості тощо [6].

У початкових класах тільки гра дає змогу легко привернути увагу і тривалий час підтримувати в учнів інтерес до важливих та складних предметів, властивостей і явищ, на яких у звичайних умовах не завжди вдається зосередити увагу всіх учнів.

Проводити ігри, створювати ігрові ситуації бажано на кожному уроці. Це особливо стосується 1 класу – перехідного періоду, коли учні ще не звикли до тривалої напруженої діяльності. Вони швидко стомлюються, притуплюється їхня увага, набридає одноманітність. У цьому випадку доречно буде використовувати ігрові ситуації, вірші різного характеру під час фізкультхвилинки.

Поєднання навчальної інформації з емоційним забарвленням сприйняття викликає розумову і творчу діяльність і створює умови для творчого розвитку особистості. У грі виявляються і розвиваються творчі здібності, уява, фантазія. Гра є однією з генетичних основ художньої творчості, яка сприяє її формуванню і супроводжує її. Вона сприяє виникненню позитивних емоцій та зацікавленості в молодших школярів під час вивчення різних тем. Радість від ігрової діяльності в процесі гри поступово переходить в радість від навчання.

Гра дає вихід в інший стан душі, адже, підкоряючись лише правилам гри, людина вільна від усіляких умовностей, знімає те напруження, у якому перебуває дитина у своєму реальному житті, і заміняє добровільною і радісною мобілізацією духовних і фізичних сил.

Гра як метод навчання поступово поступається своїм місцем іншим методам, зберігаючи свої позиції впродовж всього початкового навчання. На основі гри діти поступово привчаються до серйозної

розумової праці, і, пізніше, для них під силу примусити себе вивчати матеріал навіть тоді, коли він для них не цікавий, але є обов'язковим.

Гра як метод навчання організовує і розвиває учнів, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість, яка в майбутньому стане цінним капіталом для нашої держави – України.

Список використаних джерел:

1. Галкін С. Гра – шлях до впевненості. *Шкільний світ*. 2004. № 47. С. 4-6.
2. Гуцан Л. Гра як засіб пропедевтичної профорієнтації роботи. *Початкова школа*. 2005. № 9. С. 51-53.
3. Руденко О. Використання гри як засобу підвищення ефективності навчання. *Школа : інформаційно-методичний журнал*. 2011. № 11. С. 67-70.
4. Саюк В. Історико-педагогічний аналіз використання гри у навчальному процесі. *Рідна школа*. 2005. № 7. С. 50-52.
5. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: в 5-ти т. Т. 3. Київ : Рад. школа, 1977. С. 9-98.

Брюхович А.О.

вчитель математики,

Криворізький Покровський ліцей

ВИКОРИСТАННЯ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ

В основі технології доповненої реальності (Augmented Reality – AR або Mixed Reality – MR) лежить доповнення реального світу даними та моделями, що згенеровані засобами ІКТ. Доповнена реальність має три характерні ознаки: поєднує віртуальне і реальне, взаємодіє в реальному часі, працює в 3D [1]. Основна відмінність між доповненою та віртуальною реальностями: доповнена не створює повністю віртуальне середовище, а поєднує віртуальні елементи з реальним світом: до реального оточення користувача додаються віртуальні об'єкти, що змінюються унаслідок його дій [5, с. 197].

В Україні пересічні громадяни користуються доповненою реальністю через додаток Kyivstar Reality та, як приклад, продукти компанії Live

Animations, серед її проектів можна назвати [4]: Wonderland AR: книжка «Аліса в країні див» (ілюстрації Євгенії Гапчинської оживають з використанням доповненої реальності); My Yeti: обгортка для морозива (при наведенні камери смартфона на зображення Йети завантажується серія мультфільму про пригоди Йети); Live Coloring: «оживаюча» розмальовка (завантаження розмальовки, розфарбовування її та оживлення в розфарбованих кольорах); Live Photo: «оживаючі» зошити (можна «оживляти» персонажів обгортки).

Серед застосувань доповненої реальності в освіті можна виокремити «Віртуальний музей обчислювальної техніки», навчальний посібник із використанням технології доповненої реальності [4], методичні рекомендації з розробки програмних засобів доповненої реальності навчального призначення [5].

Метою даної роботи є представлення вільнопоширюваних педагогічних програмних засобів доповненої реальності на підтримку вивчення математики: GeoGebra; Geometry AR.

1. GeoGebra [2]. Ця програма містить кілька прикладів об'ємних математичних об'єктів, які можна розмістити на своєму столі, підлозі або будь-якій плоскій поверхні навколо, далі їх можна обернути чи обійти навколо них, зробити знімки екрану з різних кутів (рис. 1). Мільйони людей у всьому світі використовують GeoGebra для вивчення математики та природничих наук.

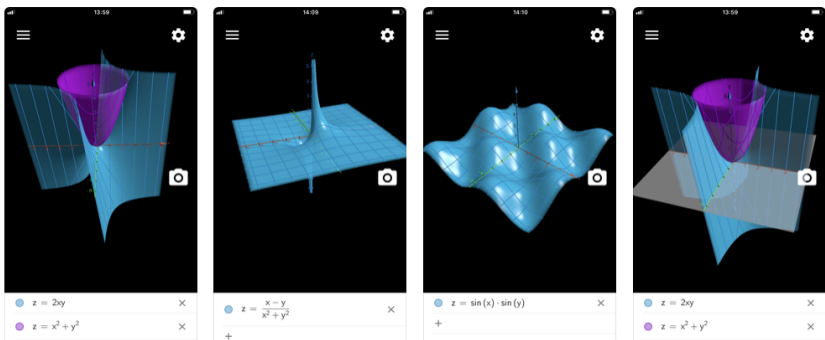

Рис. 1. Доповнена реальність в додатку GeoGebra

2. Geometry AR [3]. Цей додаток призначений для дітей молодшого шкільного віку – можна гратися та дізнаватися про різні форми

геометрії. Для початку роботи треба роздрукувати потрібні маркери в цій програмі за наступним посиланням: <https://bit.ly/MathShapesMarker>. У цьому додатку можна зробити фігури в реальному часі: просто розкладіть перед камерою різні маркери, і можна побачити геометричні фігури (крапка, пряма лінія, трикутник, чотирикутник), що будуються в режимі реального часу (рис. 2).

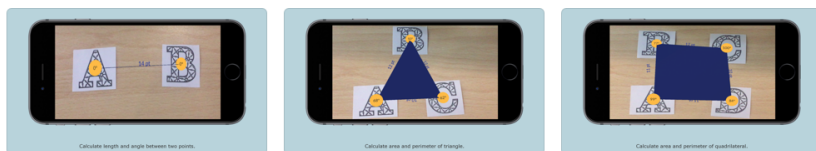

Рис. 2. Доповнена реальність в додатку GeoGebra

Далі можна перемістити маркери, щоб побачити результат у доповненій реальності на екрані свого пристрою. Можна вивчати формули: використовуючи інтерактивний інтерфейс користувача, розгляньте та обчисліть периметр цих фігур в режимі реального часу. Можна використовувати будь-які кольорові рішення: обрати колір фігури чи фону самостійно.

Використання доповненої реальності у навчальному процесі надає можливість візуалізувати абстрактні поняття і, таким чином, підвищити мотивацію учнів.

Список використаних джерел:

1. Azuma R. A Survey of Augmented Reality Presence: Teleoperators and Virtual Environments [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.cs.unc.edu/~azuma/ARpresence.pdf>
2. GeoGebra Augmented Reality on the App Store [Electronic resource]. – Access mode: <https://apps.apple.com/us/app/geogebra-augmented-reality/id1276964610>
3. Geometry – Augmented Reality on the App Store [Electronic resource]. – Access mode: <https://apps.apple.com/us/app/geometry-augmented-reality/id1309016689>
4. Mintii I. S. Augmented Reality: Ukrainian Present Business and Future Education [Electronic resource] / Iryna S. Mintii, Vladimir N. Soloviev // Augmented Reality in Education : Proceedings of the 1st International Workshop (AREdu 2018). Kryvyi Rih, Ukraine, October 2, 2018 / Edited by : Arnold E., Kiv Vladimir, N. Soloviev. – P. 227-231. – (CEUR Workshop Proceedings (CEUR-WS.org), Vol. 2257). – Access mode: <http://ceur-ws.org/Vol-2257/paper22.pdf>

5. Syrovatskyi O. V. Augmented reality software design for educational purposes [Electronic resource] / Oleksandr V. Syrovatskyi, Serhiy O. Semerikov, Yevhenii O. Modlo, Yuliia V. Yechkalo, Snizhana O. Zelinska // Computer Science & Software Engineering : Proceedings of the 1st Student Workshop (CS&SE@SW 2018), Kryvyi Rih, Ukraine, November 30, 2018 / Edited by : Arnold E. Kiv, Serhiy O. Semerikov, Vladimir N. Soloviev, Andrii M. Striuk. – P. 193-225. – (CEUR Workshop Proceedings (CEUR-WS.org), Vol. 2292). – Access mode: <http://ceur-ws.org/Vol-2292/paper20.pdf>

Васильєва О.К.

вчитель інформатики,

Криворізька Центрально-Міська гімназія

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО УРОКУ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ «АЛГОРИТМИ І ВИКОНАВЦІ»

Постійний розвиток засобів інформаційно-комунікаційних технологій викликає зміни у методиках навчання. Цьому ж сприяють і зміни у програмах з інформатики. Це обумовлює актуальність досліджень з методики вивчення інформатики.

Метою даної роботи є розгляд методичних рекомендацій до уроку розв'язування задач «Алгоритми і виконавці» (5 клас).

План уроку: 1) організаційний момент; 2) мотивація навчальної діяльності; 3) актуалізація знань; 4) розв'язування задач; 5) підведення підсумків уроку; 6) повідомлення домашнього завдання.

Розглянемо детальніше 3-5 етапи.

3. Актуалізація знань.

Для цього об'єднаємось у дві групи та пограємо у гру. (Діти за бажанням, під керівництвом вчителя об'єднуються у групи та розв'язують завдання).

Розгадати кросворд [2] (команди по черзі відгадують слова. 1 слово – 1 бал). (рис. 1).

Команда іншим словом. (Вказівка)

Чітка послідовність дій. (План)

Алгоритм, складений для комп'ютера. (Програма)

Зміна властивостей об'єкта, взаємодія між об'єктами, утворення нового об'єкта або знищення існуючого об'єкта. (Подія)

Електронний пристрій для обробки інформації. (Комп'ютер)

Рис. 1. Кросворд

Того, хто виконує алгоритм, називають... (Виконавець)

Предмети, явища і процеси, які розглядаються як єдине ціле. (Об'єкти)

Точна, зрозуміла вказівка для виконання якоїсь дії. (Команда)

Завдання 2. Ви – розумні та кмітливі. Тепер перевіримо Вашу силу. Наступне завдання на швидкість (хто перший впорається– 2 бали, другий – 1 бал). Складіть алгоритм розв'язування наступної задачі.

Перед майстром 5 ланок ланцюга (рис. 2). Їх треба з'єднати в один ланцюг, не використовуючи додаткових кілець. Яку найменшу кількість кілець майстер повинен для цього розкувати, а потім знову закувати [1]?

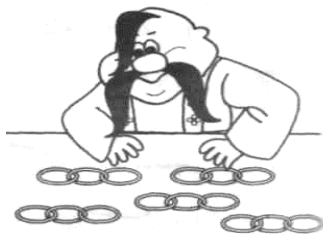

Рис. 2. Майстер з ланцюгами

Завдання 3. Ой, і сильні ж Ви виявились. Наступні два завдання на кмітливість та швидкість. За виконане завдання – 2 бали.

Як, маючи п'ятилітрове відро і дев'ятилітрову банку, набрати з річки рівно три літри води [1] (1 команда)?

Як, маючи п'ятилітрове відро і трілітрову банку, набрати з річки рівно чотири літри води (2 команда)?

Розв'язання:

1 команда

№	1	2	3	4	5	6	7	8
5л	0	5	0	4	4	5	0	5
9л	9	4	4	0	9	8	8	3

2 команда

№	1	2	3	4	5	6	7	8
3л	3	0	3	1	1	0	3	0
5л	0	3	3	5	0	1	1	4

Завдання 4. За виконане завдання – 3 бали.

Бідон місткістю 10 л заповнено молоком. Треба перелити з цього бідона 5 л у семилітровий бідон, використовуючи вільний трьохлітровий бідон (1 команда).

Маємо три посудини місткістю відповідно 8 л, 5 л і 3 л, найбільша з них наповнена молоком. Як поділити молоко на дві рівні частини, використовуючи ці посудини (2 команда)?

Розв'язання :

1 команда

№	1	2	3	4	5	6	7	8
10 л	3	3	6	6	9	9	2	2
7 л	7	4	4	1	1	0	7	5
3 л	0	3	0	3	0	1	1	3

2 команда

№	1	2	3	4	5	6	7	8
8 л	8	3	3	6	6	1	1	4
5 л	0	5	2	2	0	5	4	4
3 л	0	0	3	0	2	2	3	0

Завдання 5. Пронумеруйте етапи створення проекту у середовищі Scratch (кожна правильна відповідь – 1 бал) [2].

- визначити об'єкти проекту та їх зображення;
- виділити події проекту та дібрати відповідні команди для їх реалізації;
- задати метод розв'язування завдання, розділити завдання на підзадачі;
- створити алгоритм і подати його словесно чи у вигляді схеми;
- описати алгоритм мовою середовища виконання алгоритмів;
- перевірити правильність алгоритму і зберегти у файлі.

4. Розв'язування задач

Завдання 6. Розв'язування задач у середовищі Scratch

Інструктаж з техніки безпеки.

1. Скласти програму для Рудого kota, щоб він намалював різними кольорами (3 бали): прямокутник від центра сцени вгору на 30 кроків, вліво на 60 кроків (1 команда); прямокутник від центра сцени вниз на 40 кроків, вправо на 50 кроків (2 команда); при кожному повороті кіт озвучує напрям повертання.

2. Ви – молодці! Перед підведенням підсумків виконаємо ще одне завдання – змінимо виконавця та намалюємо собі п'єдестал (рис. 3). Знаходячись зверху виконавець озвучує місце (3 бали).

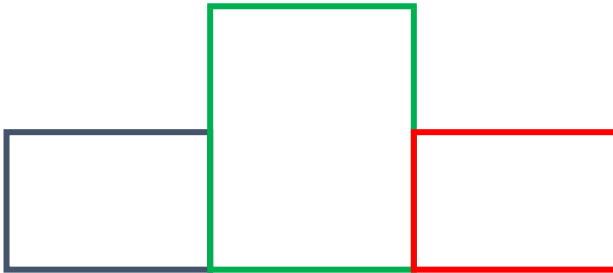

Рис. 3. П'єдестал для переможців

5. Підведення підсумків уроку.

Підрахунок балів. Нагородження команд.

Проведення уроку згідно описаних методичних рекомендацій сприяє формуванню вмінь використовувати на практиці навички створення алгоритмів в середовищі Scratch, описувати алгоритми різними способами, розвиває алгоритмічне і логічне мислення, вміння міркувати, формує вміння діяти в команді, згуртовує колектив.

Список використаних джерел:

1. Костюк С. А. Задачі на логіку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vseosvita.ua/library/zadaci-na-logiku-50171.html>

2. Речич Н. Розв'язування компетентнісних задач з теми «Алгоритми з повторенням і розгалуженням» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://armonline.pp.ua/uroky/algorytmy-z-povtorenyyam-rozgaluzhennyam/>

3. Ривкінд Й. Я. Інформатика : підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти / Й. Я. Ривкінд [та ін.]. – Київ : Генеза, 2018. – 208 с.

Гонтарук К.Р.

студентка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

АЙРІС-ФОЛДІНГ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

У контексті реформування вищої освіти перед спеціалістами постає проблема розробки методів навчання айріс-фолдінгу. Необхідність навчити сучасним декоративним технікам впливає на пріоритет їх вибору. Специфіка діяльності образотворчою творчістю дає широкі можливості для пізнання прекрасного, для розвитку у студентів емоційно-естетичного ставлення до дійсності. Сьогодні метод знову входить в моду і набирає все більшої популярності серед майстрів

У науково-методичній літературі навчання айріс-фолдінгу присвячені праці відомих авторів як: Л. Лебедєва, М. Борова, К. Мерикина, Л. Кушик, С. Бурмистрова, Н. Гриценко, А. Алієва, А. Ахременко. Автори розглядають цю техніку як навчання, розвиток естетичного смаку, виховування терпіння, охайність, творче та просторове мислення.

Зокрема методичні розробки представлено у роботах Н. Гриценко, яка розробила ряд майстер-класів присвячених виробам з паперу, та започаткувала поняття про те, що айріс-фолдінг впливає на сприйняття навколишнього середовища, увагу, пам'ять.

Як зазначає дослідниця А. Алієва [4], ефективним засобом формування і реалізації творчих здібностей людини є художня діяльність. Невичерпним джерелом творчого натхнення, розвитку художнього мислення і навичок образотворчої діяльності є декоративно-прикладне мистецтво.

Мистецтво моделювання паперових художніх композицій на площині і створення тривимірних скульптур об'єднані однією назвою – паперопластика, вона менш трудомістка, ніж аплікація, і більше нагадує скульптуру на площині, де форма створюється об'ємом, тому картини сприймаються, як витвори мистецтва, яким притаманні простір, образ, стиль, витонченість, композиція, змістовність, цілісність [1].

Мета статті полягає в обґрунтуванні методів проведення занять з айріс-фолдінг у роботі зі студентами закладів вищої освіти на заняттях декоративно – прикладного мистецтва.

На перших заняттях потрібно ознайомити з історією виникнення паперу та моделюванням паперових художніх композицій, технологію виготовлення виробів в техніці айріс-фолдінг.

Конструктивними прийомами в техніці паперопластика є: бігівка, фальцювання, висікання, вирубування та склеювання.

Аплікація з айріс-фолдінг сприяють розкриттю індивідуальності студента, на позитивні емоції, що відчуються ними при творчому натхненні, є рушійною силою, яка лікує психіку, допомагає впоратися з негативними життєвими обставинами [2; 3].

У даний час в якості матеріалів використовується не тільки традиційний кольоровий папір, але і всі види саморобної, різноманітною скрап-паперу, орігами-папір, різні декоративні картони і навіть тканину. Мінімальний набір-шаблони для різання, схеми розкладки і відповідний клей (ПВА, силікатний, двосторонній скотч), для художніх творів доцільно використовувати наступні додаткові матеріали: щільний картон, ватман, креслярський та кольоровий папір, церату, шматочки шкіри, сухі квіти, харчові та водорозчинні барвники, кальку, копіювальний папір, прозорий пергамент, нитки, тонкий дріт, кольорове тло, клей ПВА, водоемульсійні, акрилові, гуашеві та акварельні фарби [1].

Айріс-фолдінг або веселкове складання ірис folding (айріс-фолдінг), в перекладі з англійської – згортання веселкової оболонки, веселкове складання. Така техніка знайома багатьом. Красиві і об'ємні картини відразу привертають увагу. Навіть не знаючи, що це за метод і як він називається, творча людина легко відрізнити виріб, зроблені за даною методикою [3]. Складний і водночас цікавий різновид паперопластики, але фактично кожна робота стає унікальним витвором сучасного декоративно-прикладного мистецтва [2].

Ця фантастична техніка поширилася і в інші країни. Айріс-фолдінг сьогодні активно використовується шанувальниками і любителями паперових виробів [5; 7].

Суть техніки досить проста і доступна кожному. На основі з кольорового картону або щільного паперу вирізується контур будь-якої фігури – айріс-шаблон і зі зворотного боку заповнюється смужками кольорового паперу. Їх укладають в строго визначеному порядку за задалегідь складеною схемою. Кожна кольорова смужка при укладанні

акуратно приклеюється на кінцях олівцевим клеєм до вивороту основи. Після того як малюнок повністю викладений, зворотний бік виробу підклеюється щільним папером. Для процесу виготовлення виробу в техніці Айріс-фолдінг знадобиться картон, кольоровий папір, будь-який матеріал і схема (айріс-шаблон), на якій видно контури готового креативного зображення, а також вказано порядок і напрямки розміщення кольорових смужок паперу [3].

Декоративно-прикладне мистецтво є одним з найулюбленіших занять студентів та має важливе значення у вихованні особистості людини. Воно органічно увійшло до сучасного побуту і продовжує розвиватися [7].

В Україні новий імпульс отримав національний вид декоративно-декоративного мистецтва – паперопластика. Поряд з ними великої популярності набувають: японське мистецтво оригамі, популярні сьогодні у Європі квілінг, скрапбукінг, айріс-фолдінг.

Ефект композиції залежить від поєднання підібраних за кольором смуг, від виконаної схеми в геометричній фігурі, від ритму накреслених на схемі ліній, позначених цифрами.

Зокрема Л. Лебедева зауважує, що істотна перевага включення арт-терапії в систему психолого-педагогічної освіти полягає в тому, що на час спеціального навчання студентська група набуває статусу терапевтичної. Це дає можливість поєднувати навчальне заняття і власне терапевтичний процес. Інакше кажучи, студенти не лише отримують необхідні знання і засвоюють інноваційну технологію роботи, а й пізнають глибше власний внутрішній світ, вчаться розуміти, сприймати себе та інших. Унаслідок чого отриманий позитивний досвід стає джерелом для особистого і професійного зростання, зразком для вибудовування гуманних стосунків з оточуючими людьми. До того ж проведення занять з елементами арт-терапії забезпечуватиме більш глибоке вивчення викладачами внутрішнього світу своїх студентів, формування міцного, дружнього студентського колективу внаслідок спільної художньо-творчої діяльності, оскільки саме в такій діяльності полягатиме цінність арт-педагогічної роботи [6].

Також було проведено цикл майстер-класів: ознайомлення, закріплення нового матеріалу повторення, узагальнення, підсумок по темі «Айріс-фолдінг у навчанні студентів закладів вищої освіти на заняттях декоративно-прикладного мистецтва».

Використовувалися документальні фільми (Як мистецтво створило світ. Реж. Робін Дешвуд, Марк Хеджко, Бен МакФерсон. – США, Великобританія, 2005 р.).

Перший (ознайомлення) підготувала група студентів, які розглянули одне з питань: «Яка послідовність, при виготовленні виробу в техніці айріс-фолдінг? Які матеріали потрібно використовувати?». Окрім того, був проведений майстер-клас по виготовленню композиції в даній техніці.

Другий (закріплення нового матеріалу) проводився студентами біля підготовлених експозиції. Кожен з студентів підготував евристичні питання до даних робіт.

Третій (повторення) відбувався як конкурс за номінаціями: точність відтворення зразка, композиція.

Четвертий (узагальнення) проводився студентами у ролі художника, який запросив слухачів стати учнями художньої школи. Присутні переглянули фільм «Сила мистецтва» Реж. Клер Біван (3 епізоди, 2006 р.), Стів Конді (2 епізоди, 2006 р.), Карл Хіндмарш (2 епізоди, 2006 р. – Великобританія, 2006 р.).

П'ятий (підсумок) відбувався у формі коротких доповідей про декоративно-прикладне-мистецтво, та про техніку айріс-фолдінг.

Майстер-класи проводилися за різною тематикою й об'ємом завдання на заняттях.

Отже, айріс-фолдінг в процесі створення вибору сприяє самовираженню студентів. Арт-терапевтичний ефект айріс-фолдінгу сприяє тому, що людина виконуючи виріб «скидає негатив», і їй стає легше. Тобто, неважливо, що «показує» твій виріб, твоя композиція, важливо, що в процесі його створення ти став трішки здоровіше. Те, що не може бути усвідомлене і висловлено, виражається малюнком на папері. Те, що виплеснуто на папір, воно вже не знаходиться всередині. А значить людина – звільнена від травми. Сьогодні існує багато різновидів паперопластики: оригамі, кусудамі, кірігамі, айріс-фолдінг, квілінг, хандігірім, витинанка, tunnel book тощо.

Список використаних джерел:

1. Айріс-фолдінг – мастер-клас. URL: ped-kopilka.ru/nachalnajashkola/uroki-tvorchestva/airis-folding-master-klas.html
2. Айріс-фолдінг – схемы, шаблоны. URL: masterclassy.ru/rukodelie/ayris-folding/1237-ayris-foldingshemy.html

3. Айрис-фолдинг – радужное складывание. URL: hnh.ru/handycraft
4. Алиева А.Х. К проблеме развития творческих способностей средствами изобразительного и декоративно-прикладного искусства / Известия Российского государственного педагогического университета. Имени Герцена. Москва, 2008. С. 20–23.
5. Бірюков М.Ю. Кроки до фаху: спецкурс для студентів мистецьких спеціальностей. Луганськ, 2014. С. 214–217.
6. Лебедева Л.Д. Педагогические аспекты арт-терапии. Дидактика. Москва, 2000. С. 43–51.
7. Черныш И.В. Забавные поделки к праздникам. Москва, 2004. С. 23–35.

Григор'сва О.А.

магістр;

Буяло Т.Є.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

САМОСТІЙНА РОБОТА З ХІМІЇ ЯК ЗАСІБ ПОБУДОВИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТРАЄКТОРІЙ УЧНІВ

Реформа загальної середньої освіти України, введення компетентнісного підходу для характеристики навчальних досягнень учнів передбачає зміни у методиці організації уроків з усіх початкових предметів та хімії зокрема. Принцип дитиноцентризму у філософії загальної середньої освіти на сьогодні є домінуючим. Відповідно при плануванні уроків учитель має максимально враховувати індивідуальні особливості кожного учня та його наміри для подальшого планування освіти.

Учитель вибудовує індивідуальні освітні траєкторії кожного учня. Індивідуальна освітня траєкторія – це персональна лінія реалізації особистісного потенціалу школяра, тобто його здібностей. Побудова індивідуальної освітньої траєкторії передбачає виконання учителем певного алгоритму дій. Коротко механізм дій учителя можна описати наступним чином: 1) на основі спостереження за діяльністю учня в освітньому процесі та на підставі бесіди учитель складає програму дій вивчення кожного предмету, мотивує підопічного, пояснює, яким чином

можна максимально комфортно для учня і учителів завершити навчання у школі; 2) інформування інших учителів, їхнє коригування планів уроків, розробка індивідуальних завдань, винайдення нових ролей для кожного школяра класу; 3) реалізація програм, можливе коригування завдань; 4) підведення підсумків, аналіз результатів [4].

Аналіз цього питання засвідчує, що перед учителем виникає запитання: як організувати навчання учнів з різними індивідуальними освітніми траєкторіями? Організація навчання за індивідуальними освітніми траєкторіями потребує особливої методики й технології [2].

Вирішити це питання дозволить система самостійних завдань для учнів.

Окрім того, учні 10-11 класів мають максимально підготуватися до навчання у закладах вищої освіти (ЗВО). Одним з головних умінь навчання у ЗВО є вміння самостійно опрацювати інформацію, організувати свою роботу по здійсненню цієї діяльності. Це задекларовано у діючій навчальній програмі з хімії: «Навчання хімії у старшій школі спрямоване на виконання таких освітніх, розвивальних і виховних завдань: ... розвивати вміння самостійно набувати хімічні знання з різних інформаційних джерел та у ході експериментальних досліджень і критично їх осмислювати...» [3].

Однак, аналіз практики роботи учителів хімії дозволяє зробити висновок, що учителі недостатньо використовують методи самостійної роботи учнів на уроках хімії, не розуміють відмінностей між методами самостійної роботи та методами контролю.

Проблема застосування методів самостійної роботи у освітньому процесі завжди була предметом дослідження науковців у галузі педагогіки, психології та методики навчання.

Дослідження Ф. Дістервега, Я. Коменського, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського стали фундаментом наукових напрацювань з цього питання. На їх основі ґрунтуються роботи видатних педагогів та психологів А. Алексюка, Ю. Бабанського, Л. Божович, С. Бондаренка, В. Буряка, Л. Виготського, І. Гальперіна, Г. Граніка, І. Грицевського, А. Громцевої, М. Данилова, О. Дмитрієвої, Л. Доблаєва, В. Д'яченко, Д. Ельконіна, Б. Єсіпова, Л. Жарова, І. Зимньої, Л. Зоріна, Н. Ігнатенко, Л. Кандибович, Г. Костюка, В. Козакова, Л. Кондрашова, Л. Концева, О. Леонтєва, І. Лернера, А. Линди, А. Маркової, М. Махмутова, І. Менчинської, О. Нільсона, В. Онишука, М. Откаленка, П. Підкасистого, О. Пометун,

С. Рубінштейна, О. Савченко, М. Скаткіна, Т. Шамової, Л. Шевчука, С. Шиянова, Г. Щукіної.

У методиці навчання предметів природничого циклу проблемою організації самостійної роботи учнів займалися С. Гончаренко, В. Заболотний, С. Каменецький, Н. Кріт, Т. Поведа, А. Усова, В. Шарко, І. Базелюк, Н. Буринська, А. Грабовий, Н. Чайченко, Н. Шиян, А. Гайдар, І. Дейнега, Л. Луцька, Г. Медвецька, А. Нікішова, О. Розенштейн, І. Яковлева та ін.

Самостійна робота учнів може мати різну дидактичну мету і, відповідно, виконуватися на різних етапах уроку. Ще Бабанський Ю.К., характеризуючи значення і можливості методів самостійної роботи, зазначав, що на самостійне вивчення учитель має виносити весь матеріал, який учень спроможний вивчити самостійно [1].

Найчастіше самостійну роботу учнів організовують на етапі вивчення нового матеріалу (сприйняття і первинне осмислення) та узагальнення і систематизації вивченого. Щодо видів роботи найбільше поширення має робота з підручником та Інтернет-джерелами.

Заслужують на увагу методи і прийоми роботи з підручником, запропоновані Шарко В.Д. [5]. Вони не лише сприяють оволодінню учнями змісту уроку, а й мотивують їх до вивчення предмету, стимулюють пізнавальний інтерес та пізнавальну діяльність. Ці методи і прийоми нестандартні за змістом та способом реалізації.

Оскільки у 2018 році у 10 класах закладів загальної середньої освіти вступила у чинність нова навчальна програма, то є потреба у розробці і оновленні завдань для самостійної роботи учнів з усіх предметів.

Пропонуємо власні методичні розробки з хімії з теми «Вуглеводні», що були нами розроблені і апробовані у педагогічному експерименті під час роботи над виконанням завдань магістерського дослідження.

Тема уроку: Класифікація вуглеводнів. Розв'язування розрахункових задач «Виведення молекулярної формули речовини за загальною формулою гомологічного ряду та густиною або відносною густиною». Етап уроку: сприйняття і первинне осмислення нового матеріалу. Завдання 1. Прочитайте параграф підручника з хімії, зобразіть схематично класифікацію вуглеводнів. До кожної групи вуглеводнів доберіть по три власні приклади, використовуючи додаткові джерела інформації. Завдання 2. Складіть п'ять запитань до тексту параграфа, які б починалися словом «Чому». 3. Складіть алгоритм розв'язування задач

на виведення молекулярної формули речовини за загальною формулою гомологічного ряду та густиною або відносною густиною.

Тема уроку: Алкани. Загальна формула алканів, структурна ізомерія, систематична номенклатура. Етап уроку: узагальнення і систематизація вивченого. Завдання 1. Запропонуйте алгоритм для складання формул усіх можливих ізомерів алканів. На які моменти слід звернути особливу увагу? Завдання 2. Складіть структурні формули речовин за їхніми назвами: а) 3-етилгептан; б) 2,4-диметилгексан; в) 2-метил-4-етилгептан; г) 3,3-диметил-5-етилоктан. Які помилки допущені у назвах цих речовин?

Тема уроку: Хімічні властивості алканів. Етап уроку: узагальнення і систематизація вивченого. Завдання 1. Складіть схему хімічних властивостей речовин у загальному вигляді. Завдання 2. Використовуючи схеми, що характеризують хімічні властивості алканів, запишіть рівняння реакцій, які характеризують хімічні властивості гептану.

Тема уроку: Алкени і алкіни. Загальні та молекулярні формули алкенів і алкінів, структурна ізомерія, систематична номенклатура. Етап уроку: Узагальнення і систематизація вивченого. Завдання 1. Складіть структурні ізомери складу C_6H_{12} та C_6H_{10} . Чому у алкенів більше ізомерів, ніж у алканів, а у алкінів менше, ніж у алкенів? Завдання 2. Складіть шпаргалку, як назвати алкен та алкін за структурною формулою. Обміняйтесь шпаргалками і спробуйте назвати запропоновані учителем структурні формули речовин.

Тема уроку: Хімічні властивості етену та етину. Етап уроку: узагальнення і систематизація вивченого. Завдання 1. У двох посудинах знаходяться пропен і пропін. Запропонуйте хід проведення експерименту, як розрізнити, де знаходиться кожний газ. Завдання 2. Чи вистачить 142 г хлору для хлорування етену масою 40 г? Відповідь підтвердіть розрахунками.

Тема уроку: Арені. Бензен: молекулярна і структурна формули, фізичні властивості. Хімічні властивості бензену. Етап уроку: узагальнення і систематизація вивченого. Завдання 1. Які відмінності у властивостях аренів та алкенів, аренів та алканів? Складіть план порівняння у вигляді таблиці та заповніть її.

Тема уроку: Методи одержання алканів, етену, етину, бензену. Застосування вуглеводнів. Етап уроку: узагальнення і систематизація вивченого. Завдання 1. Скласти рівняння реакцій (не менше 2)

добування: а) етану; б) пропену; в) пропіну; г) бензену. Завдання 3. Скласти рівняння реакцій наступних перетворень: $C_3H_8 \rightarrow C_3H_6 \rightarrow C_3H_7OH \rightarrow C_3H_6 \rightarrow C_3H_6Br_2$.

Тема уроку: Розв'язування розрахункових задач «Виведення молекулярної формули речовини за масою, об'ємом або кількістю речовини реагентів або продуктів реакції». Етап уроку: узагальнення і систематизація вивченого. Завдання 1. Алкін масою 3,4 г повністю прореагував з 2,24 л хлороводню. Визначте формулу алкіну. Складіть формули його ізомерів. Завдання 2. До суміші гексану і гексену масою 5 г приєднується бром масою 8 г. Визначте масові частки вуглеводнів у суміші. Завдання 3. Складіть самостійно умову задачі такого типу.

Таким чином, система самостійних робіт на уроках хімії дозволить учителю реалізувати програму діяльності учнів за індивідуальними освітніми траєкторіями.

Список використаних джерел:

1. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю.К. Бабанский. – М.: Просвещение, 1985. – 208 с.
2. Виготский Л.С. Психология / Л.С. Виготский. – М. : Просвещение, 2000. – 1008 с.
3. ХІМІЯ. 10-11 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
4. Хуторской А.В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному?: Пособие для учителя / А.В. Хуторской. – М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – 383 с.
5. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект / Посібник для учителів та студентів / В.Д. Шарко. – К.: СПД А.М. Богданова. В – 60 «Фенікс», 2006. – 220 с.

Заїка В.В.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ КЛЮЧОВИХ УМІНЬ ПОБУДОВИ ОДНОФІГУРНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

За всіх часів художників цікавила людина та її буття. Можливість здивувати глядачів неймовірною композицією, емоційним і внутрішнім станом героя не лишала осторонь увагу жодного митця. У світовому мистецтві саме однофігурна композиція є одним з найліпших засобів передачі творчого задуму художника. У розрізі цього, зауважимо, що в навчанні студентів, майбутніх учителів образотворчого мистецтва, важливо формувати ключові уміння в зображенні однофігурної композиції. Дана проблема є досить важливою, адже оволодіння конструктивною побудовою форми людського тіла, вміння грамотно розробити композицію та відчутти простір є найскладнішою задачею, що стоїть перед студентом під час навчання у закладі вищої освіти.

Зазначені питання у різних аспектах досліджували як художники педагоги так і видатні науковці, а саме Г. Беда [1], Б. Готтфريد [2], Р. Паранюшкін [3], Є. Трібіс [4], В. Храпковський [5]. Проведений аналіз наукових джерел виявив недостатню розробленість методичного інструментарію з навчання майбутніх учителів образотворчого мистецтва побудови однофігурної композиції.

Б. Готтфريد [2] у навчальному посібнику детально розповідає не тільки про конструктивну побудову людського тіла, а й про виражальні можливості ракурсу, контурної лінії, кольору. Тобто, щоб викликати потрібну емоцію у глядача необхідно не лише грамотно будувати, а й використовувати більш складні прийоми, вкладаючи у них певний сенс.

Так, Р. Паранюшкін [3] у своєму підручнику зосередив увагу на композиційних закономірностях. Підкреслюючи необхідність побудови мистецького твору, необхідність навчання студентів основам композиції за принципом від простого до складного, автор зазначає, що грамотно побудований твір мистецтва базується саме на міцному фундаменті знань усіх законів і принципів організації картини.

В. Храпковський [5] у своїй праці зазначає, що студент не повинен дивитися чи копіювати твори інших художників. З даним твердженням важко погодитися, адже студент під час навчання має аналізувати досягнення чи помилки інших митців, що сприяє розвитку творчої обізнаності. Або ж для вдосконалення власної техніки скопіювати роботу під керівництвом педагога, розкривши позитивні сторони виконання автора.

Теоретичний аналіз наукової та методичної літератури за обраною темою показав недостатню дослідженість аспектів методики формування у студентів основних умінь у створенні однофігурної композиції. Саме аналіз ключових питань у підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва до грамотного зображення людини в однофігурній композиції є метою даної статті.

Досконала однофігурна композиція як вершина в опануванні академічним рисунком та живописом дає змогу художникові розкрити свої задуми в повній мірі. Опанування прийомами композиції та конструктивною побудовою тіла людини є невід'ємною частиною діяльності професійного художника.

Ознайомлення майбутнього художника-педагога з композицією відбувається з самого початку навчання, проте зображення фігури людини у творчих роботах передбачене, як правило, на старших курсах. До останнього етапу – створення сюжетних композицій з людьми – студент підходить з певним багажем знань та вмінь. Отже, художник, який вже має достатній образотворчий досвід може переходити на наступний рівень зображальних можливостей в однофігурній композиції, а саме до тематичної картини, що буде зображена на полотні з передачею певного настрою та енергетики.

Задля найліпшої реалізації поставленого завдання студенту варто дослухатися до порад викладача, який розкриє можливі шляхи вирішення даних проблем.

По-перше, для досягнення майстерності у виконанні однофігурної композиції студентові необхідно мати достатньо знань з анатомічної та конструктивної побудови тіла людини, поза зображуваної фігури повинна чітко передавати внутрішній стан героя, його почуття та переживання. Мова тіла в даному випадку буде неабияк доречною, дасть змогу вести конструктивний діалог з глядачем, що підвищить можливість провести глядачеві паралель зі своїм життєвим досвідом, віднайти зв'язок з образами на полотні.

По-друге: однофігурна сюжетна композиція – яскравий тип побудови предметного змісту, котрий виходить за межі зображення за допомогою предметних зв'язків. Багато що вдається передати у непрямому відтворенні. Зображені предмети навколо фігури слугують ознаками середовища, дії, часу. Оточення сприяє передачі стану людини, допомагає зрозуміти період, у якому відбувається образотворчий монолог. Отже, відображення середовища в однофігурній композиції грає важливу роль.

По-третє: важливим є композиційне вирішення картини в цілому, розмір фігури по відношенню до середовища. В однофігурній композиції логічним буде використати прийом домінування, нюансного співвідношення предметів, вміле використання котрих у роботі підсилять бажане враження.

У найзагальнішому сенсі композицією можна було б назвати склад і розташування частин цілого, яке задовольняє наступним умовам:

- жодна частина цілого не може бути вилучена або замінена без шкоди для цілого;
- частини не можуть мінятися місцями без шкоди для цілого;
- жоден новий елемент не може бути приєднаний до цілого без шкоди для цілого [3, с. 4-8].

Завдяки вмілому використанню своїх теоретичних знань з основ композиції студент отримує можливість створити символічну, авторську роботу, що уособить в собі психологічні загадки простору та зображених елементів, передасть його роздуми, переживання, ідеї, мрії тощо. Зазначимо, що митець може працювати в будь-якій формі, повинен бути віртуозом – в гармонії, тонових рішеннях, виразності творчого задуму, в безлічі індивідуальних завдань картини, які в подальшому підвищують цінність роботи.

У кожній картині необхідно визначити композиційний центр, що притягує увагу глядача. Закони та прийоми композиції повинні бути присутніми у будь якому разі, але часи класичних рішень майже вичерпали себе. Сучасне мистецтво йде вперед, відкриваючи нові можливості перед художником. Тож на шляху до досягнення бажаного результату художник має право на будь який експеримент, деформацію, гротескне вирішення проблеми, якщо це допомагає підсилити очікуваний ефект. Як зазначає Р. Паранюшкін – «сучасне мистецтво взагалі має тенденцію порушувати правила: саме бунтарське прагнення відкриває раніше закриті двері, дає велику свободу творчості. За

кожними новими дверима чекає невідомість, це може бути і новий напрямок у мистецтві, а може бути і безвихідь» [3, с. 76]. Неоднозначність художніх рішень закладена в самій суті мистецтва. Виклик суспільству, змога передати свої найсміливіші думки мовою мистецтва неабияка можливість відкритись світові, бути відвертим у своїх висловлюваннях. Неоднозначність художніх рішень закладена в самій суті мистецтва. Виклик суспільству, змога передати свої найсміливіші думки мовою мистецтва неабияка можливість відкритись світові, бути відвертим у своїх висловлюваннях.

У висновку можна зазначити, що впродовж навчання студентів створення однофігурної композиції треба сприяти всебічному розвитку їх художньо-зображальних можливостей, опануванню знаннями з конструктивної побудови тіла людини, тонових та композиційних рішень, акцентувати увагу на вивченні законів і прийомів побудови творів такого типу. Постійне підвищення професійного рівня як складова неперивного розвитку художника в першу чергу залежить від методичної складової навчання. Даний процес дозволяє, на основі засвоєних теоретичних знань, у процесі практичної роботи над авторською картиною, самоаналізу власної творчої діяльності, сформувати у майбутніх учителів образотворчого мистецтва фахові вміння, які допоможуть їм втілювати в повній мірі особистий художній задум.

Список використаних джерел:

1. Беда Г. В. Основи образотворчої граматики: навчальний посібник. Москва : Советский художник, 1989. 192 с.
2. Готтфрид Б. Зображення фігури людини : навчальний посібник. Дрезден : Дітон, 1985. 312 с.
3. Паранюшкін Р. В. Композиція. Теорія та практика : навчальний посібник. Вид. 2-ге, переробл. і доповн. Ростов-на-Дону : Фенікс, 2005. С. 32-76.
4. Трібіс С. С. Живопис. Що повинен знати сучасний художник. Москва : Ріпол класік, 2003. С. 3-84.
5. Храпковський М. Б. Листи починаючому художнику. Москва : Искусство, 1956. С. 1-23.

Золотаревич Д.С.

студент,

Київський університет імені Бориса Грінченка

**СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ХУДОЖНІ ЗДІБНОСТІ».
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ
ХУДОЖНІХ ЗДІБНОСТЕЙ В УЧНІВ МОЛОДШОГО
ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ**

Художньо-творча діяльність, з поміж інших видів людської діяльності, є унікальним у вирішенні завдань як художнього, так і особистісного розвитку, громадського і духовного становлення особистості. Це зумовлено тим, що вже в ранньому віці художня (образотворча) діяльність стає однією з найдоступніших і емоційно-захоплюючих форм творчості. Загальною метою художньої освіти є розвиток у дітей високих естетичних ідеалів на основі особистісно-ціннісного ставлення до реального світу та творів мистецтва, здатності до сприймання, розуміння і створення художніх образів, формування потреб і здібностей до творчої самореалізації у процесі художнього осмислення світу.

На думку автора статті, поняття художніх здібностей складна та містка складова мети вивчення образотворчого мистецтва і потребує детального аналізу, глибокого пояснення та формулювання чіткого визначення. Для цього спочатку зосередимось на явищі здібностей в цілому.

Відомо, що за всіх рівних умов (рівня знань, навичок, витрат часу) різні люди досягають неоднакових результатів. Якість і засоби виконання будь-якої діяльності, її успішність і рівень досягнень залежать від здібностей особистості [5].

За визначенням В. Демченка, здібності – це стійкі індивідуальні психічні властивості людини, які є необхідною внутрішньою умовою її успішної діяльності. Вони виявляються в тому, як людський індивід учиться, набуває певні знання, уміння й навички, освоює певні галузі діяльності, включається у творче життя суспільства. Виявляючись в оволодінні знаннями, навичками і вміннями, здібності, проте, до них не зводяться. Вони виступають лише як можливість розвитку цих необхідних

компонентів діяльності і характеризуються динамікою оволодіння останніми – швидкістю, легкістю, глибиною, міцністю [6, с. 27].

Здібності виявляються тільки в діяльності, притому в тій діяльності, яка не може здійснюватися без наявності цих здібностей. Тому здібності співвідносяться з відповідними психічними функціями – особливостями пам'яті, мислення, сприймання, емоційними властивостями, рисами характеру, тобто виступають як синтез властивостей особистості, який відповідає вимогам діяльності і забезпечує високі досягнення в ній. При відсутності здібностей процес засвоєння знань і вмінь затягується, потребує значних зусиль і напруження при порівняно скромних результатах [3].

В здібностях поєднуються природне та соціальне. Природною основою здібностей є задатки. Сукупність здібностей називають обдарованістю. Визначальним в розвитку здібностей є умови життя і взаємодія з навколишнім середовищем. Здібності людини розвиваються в процесі засвоєння нею суспільного досвіду, виховання й навчання, в процесі трудової діяльності.

Науковці розділяють здібності на загальні та спеціальні – психомоторні, артистичні, музичні, художні, малювальні, танцювальні, літературні (поезія, проза), акторські, академічні, лідерські та творчі. Спеціальні здібності – умови, необхідні для конкретного виду діяльності (музичний слух, почуття ритму в музиканта; педагогічний такт у вчителя; оцінка пропорцій у художника тощо). Кожна здібність становить складну синтетичну якість людини, в якій поєднуються окремі психічні властивості (чутливість, спостережливість, особливості пам'яті, уяви, мислення). Вищим ступенем розвитку здібностей особистості є талант.

В контексті даної статті ми зосередимось саме на художніх здібностях. Отже, проаналізувавши трактування В. Демченка, а також відповідну літературу можна сформулювати чітке визначення: художні здібності – це вид спеціальних здібностей, індивідуально-психологічні особливості особистості, що є умовами успішного виконання визначеної художньої діяльності; містять у собі як окремі знання, уміння і навички, так і готовність до навчання новим способам та прийомам художньої діяльності. Істотне значення для успішного формування художніх здібностей є своєчасне їх виявлення та подальший розвиток.

Структуру художніх здібностей складають провідні (основні) і опорні (допоміжні) властивості здібностей. Провідними властивостями є:

- властивості художнього мислення і творчої уяви, що забезпечують відбір головного і найбільш характерного в явищах дійсності, конкретизацію і узагальнення художнього образу, створення оригінальної композиції;

- властивості зорової пам'яті, що забезпечують яскраві зорові образи в свідомості художника, і на цій основі успішну трансформацію художнього образу на полотно, папір;

- розвинене емоційне ставлення (особливо естетичні почуття) до сприймаючого і зображуваного явища;

- наявність цілеспрямованості і вольових якостей у художника.

До опорних властивостей образотворчих здібностей відноситься висока природна чутливість зорового аналізатора, яка удосконалюється в процесі художньої діяльності і забезпечує передачу пропорцій, особливостей об'ємної і плоскої форми, просторових відносин, світлотіні, ритму, кольору, гармонійності тону і кольору, перспективних скорочень об'ємних предметів, руху; сенсомоторні якості художника [1, с. 171].

Художні здібності та процес їх розвитку є предметом наукових праць багатьох польських авторів, зокрема: Т. Гізи, З. Коначкевича, В. Лімонта, С. Попека та ін. На думку цих учених, молодший шкільний вік характеризується стихійною творчістю, яка виявляється в уяві та вільній експресії. В одинадцятирічному віці 25,5% дітей проявляють художні здібності, у чотирнадцятирічному – 13,6%, у шістнадцятирічному – 1%, а у вісімнадцятирічному – 5%. Оцінюючи художню обдарованість, критики, у першу чергу, аналізують художні твори, піддаючи оцінці форми (конструкція, пропорції), композиції (гармонія), колоритність (символіка кольору, світлотінь), засоби вираження (плями, рисочки, фактура) та ідейну єдність змісту й форми [2, с. 64]. Проаналізувавши праці вищезазначених науковців можна зробити простий висновок: процес розвитку художніх здібностей має вікові особливості, а тому відповідно потребує психолого-педагогічної диференціації підходів до кожної вікової групи.

Відповідно до тематики даної статті, зосередимось більш детально на психолого-педагогічних основах розвитку художніх здібностей в учнів саме молодшого підліткового віку.

Підлітковий вік у певному розумінні є унікальним, адже багато складових психіки підлітка знаходяться в стадії активного формування. Підлітків відрізняє підвищена пізнавальна активність, розширення обсягу знань, поява нових мотивів навчання, що дозволяє займатися

самостійною творчою працею. Але головним є те, що саме в цьому віці відбувається інтенсивний розвиток логічного мислення (стадія формальних операцій, за Ж. Піаже), що визначальним чином впливає на всі інші пізнавальні процеси та інтелект у цілому. Суттєві зрушення відбуваються і в розвитку самосвідомості, відбувається активне становлення особистості. Усе це в комплексі є гарною базою для розвитку творчих, зокрема художніх здібностей [7, с. 103].

У наукових дослідженнях Г. Кузьменко було з'ясовано, що художні здібності, виявляючись в художньо-творчій діяльності людини, розкриваються через органічний взаємозв'язок таких понять як «діяльність – творчість – художня творчість – художньо-творча діяльність», при цьому художньо-творча діяльність трактується вченою як специфічний за своїм змістом і формами вираження вид «свідомої людської активності щодо створення якісно нових духовних та матеріальних цінностей шляхом відтворення реальності у художніх образах» [4, с. 17].

Враховуючи вікові особливості молодших підлітків, Г. Кузьменко довела, що при цьому художньо-творча діяльність учнів основної школи є цілісним процесом, у ході якого здійснюється відтворення навколишнього світу у художніх образах з метою його пізнання та перетворення за законами краси, тим самим відбувається інтелектуальний, естетичний, творчий, художній розвиток молодших підлітків.

Розвиток чи гальмування творчої складової особистості учня залежить від того, як педагог розуміє освітній процес: як механічну передачу досвіду і знань чи як пробудження уяви, фантазії дитини. В процесі розвитку художніх здібностей в учнів молодшого підліткового віку вкрай важливо знайти баланс між механічним відтворенням навколишнього середовища та творчим процесом оснований на використанні фантазії чи уяви.

Список використаних джерел:

1. Большой педагогический словарь / под ред. Б. Г. Мещерякова, акад. В. П. Зинченко. Москва, 2003. 672 с.
2. Гіза Т. Соціально-педагогічні детермінанти процесів ідентифікації та розвитку учнівських здібностей в школі. Кельце: вид. Свентокшиського університету, 2006. 359 с.
3. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці. Київ : КНЕУ, 2003. 367 с.

4. Кузьменко Г.В. Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації художньо-творчої діяльності учнів основної школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2016. 21 с.

5. Психологія: навч. посіб / За ред. О. В. Винославської. Київ : ІНККОС, 2005. 352 с.

6. Тезаурус методичного працівника / уклад. Демченко В.В. Рівне : РОППО, 2012. 72 с.

7. Шопіна М.О. Психологічні особливості розвитку творчого потенціалу у підлітковому віці. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»: Філософія. Психологія. Педагогіка.* 2012. № 2. С. 101–109.

Касьянчук В.Д.

*старший вчитель, вчитель фізики та інформатики,
Кременецька гімназія № 6*

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З ФІЗИКИ

Як відомо, в основу нової української школи (НУШ) покладені три основні напрямки навчально-виховного процесу: особистісно зорієнтований, діяльнісний та компетентнісний підходи якими є ієрархічно підпорядковані ключова, загальнопредметна і предметна (галузева) компетентності.

Використання цих підходів у педагогічній практиці повинно забезпечити формування гармонійно розвиненої компетентної особистості учня, здатної знайти та зайняти достойне місце у сучасному суспільстві та впевнено використовувати набуті знання, вміння і навички для продовження навчання, у подальшій практичній діяльності та в побуті.

При вивченні фізики основні ключові компетентності можна умовно розділити на дві групи. До першої групи віднести компетентності, пов'язані з природничо-математичною та політехнічною спрямованістю вивчення фізики у школі.

Рис. 1. Компетентності, пов'язані з природничо-математичною та політехнічною спрямованістю вивчення фізики

Джерело: розроблено автором

До другої групи – віднести компетентності, пов'язані з виховною, розвиваючою, національно– патріотичною спрямованістю навчально-виховного процесу.

Рис. 2. Компетентності, пов'язані з виховною, розвиваючою, національно-патріотичною спрямованістю навчально-виховного процесу

Джерело: розроблено автором

Звичайно, такий поділ є досить умовним, але саме він зумовлює різноманітність педагогічних прийомів та підходів, які використовуються при навчанні фізики. Так для формування компетентностей другої групи частіше використовуються особистісний

підхід, міжпредметні зв'язки з дисциплінами гуманітарного профілю, власний досвід учня, засоби мультимедіа та додаткові джерела інформації. Для формування компетентностей природничо-математичної та технологічної спрямованості більш доцільним є діяльнісний підхід, широке використання інформаційно-комунікаційних технологій, максимальне використання шкільного фізичного експерименту.

Забезпеченість шкільного кабінету фізики приладами (особливо лабораторними приладами) та грамотне і безпечне їх використання вчителем та учнями є однією з запорок сформованості всіх ключових компетентностей учнів. При цьому, у рамках діяльнісного підходу, найбільшу роль у їх формуванні при навчанні фізики відіграє самостійна робота з приладами учнів під керівництвом учителя, під час проведення фронтальних лабораторних робіт.

На таких лабораторних роботах учень: аналізує, порівнює, вибирає, досліджує, вимірює, вивчає, формулює, конспектує, малює, креслить, генерує ідеї, розробляє, визначає, підраховує, оформляє, (*захищає роботу під час виконання робіт фізичного практикуму*), в свою чергу вчитель: пропонує, ставить проблему, консультує, спостерігає, радить, допомагає, уточнює, перевіряє, доповнює, узагальнює, контролює, бере участь в оцінці. Така взаємодія учня та вчителя на основі особистісного підходу до навчально-виховного процесу завжди дає необхідний результат.

В силу специфіки самого предмету «Фізика» під час виконання лабораторних робіт, в першу чергу, формуються та розвиваються **компетентності в природничих науках і технологіях**. В ході виконання фронтальних лабораторних робіт учні ознайомлюються та працюють з сучасними аналоговим та цифровими вимірювальними приладами та автоматизованими установками типу цифрових вимірювальних комп'ютерних комплексів «EINSTEIN™» або «VERNIER™»; самі підбирають деталі та складають дослідні установки; спостерігають та досліджують перебіг фізичних процесів і фізичні явища; проводять вимірювання фізичних величин; аналізують отримані результати та порівнюють їх з еталонними; навчаються використовувати отримані знання та вміння для пояснення явищ природи та технологічних процесів.

Також, під час виконання таких робіт обов'язково **розвивається математична грамотність**, оскільки учні постійно виконують обчислення тієї чи іншої складності (визначають ціну поділки приладу,

похибку вимірювань, обчислюють проміжні та кінцеві результати, визначають середнє значення величини та ін.). На багатьох роботах проводяться дослідження функціональних залежностей однієї фізичної величини від іншої, дані подаються в табличному вигляді, виводяться формули, будуються графіки. Уся ця діяльність приводить до кращого розуміння та вміння використовувати на практиці формальних математичних понять. Для учнів математика перестає бути «сухою» наукою, а стає елементом науки про природу.

При виконанні вищеназваних вимірювань та обчислень часто використовують сучасні цифрові та аналогові комп'ютеризовані прилади та установки; шукають інформацію в мережі Internet; оформляють результати робіт у вигляді комп'ютерних презентацій та рефератів з використанням програмних офісних пакетів, обмінюються даними та результатами за допомогою сучасних засобів комунікації. Часто обробку даних та результатів проводять на комп'ютерах та смартфонах, що сприяє розвитку **інформаційно-цифрової компетентності**. У наш час навіть школярі молодших класів досить впевнено використовують комп'ютерні пристрої та засоби мультимедіа, то основна задача вчителя полягає у розвитку цих навиків, виховання етики роботи з інформацією, забезпечення безпечної роботи в Інтернеті та кібербезпеки.

Розвиток умінь самостійно виконувати дослідницькі роботи розвиває в учнів бажання досягти більш вагомих результатів самому або разом із своєю групою; спонукає висувати нові ініціативи та ідеї; втілювати їх на практиці за допомогою наявних матеріалів та засобів, що є ознакою формування **підприємливості**.

Під час виконання будь якої лабораторної роботи вчитель завжди, в першу чергу, акцентує увагу учнів на дотриманні правил безпечної роботи з приладами та матеріалами, що, разом з іншими необхідними роз'ясненнями, поступово формує в учнів розуміння необхідності **берегти власне та чуже здоров'я та життя**. Крім того, сучасні технології пред'являють підвищені екологічні вимоги, що відображається у вимогах до виконання підбору матеріалів, складання експериментальних установок, самого проведення дослідів тощо. Все це поступово переростає в **екологічну грамотність**.

Виконання фронтальних лабораторних робіт та особливо робіт фізичного практикуму неможливе без постійного ефективного спілкування **державною (інколи рідною) мовами** між учасниками, що виконують роботи в групі, учнів та вчителя; роботи з навчальною та

додатковою літературою; письмового оформлення результатів робіт та висновків. Часто таку роботу доводиться виконувати також на **іноземній мові**, тому що багато інструкцій до приладів, наукових та науково-популярних статей не мають перекладів на рідну чи державну мову.

Слід зазначити, що при виконанні фронтальних лабораторних робіт та робіт лабораторного практикуму учні самостійно (інколи з допомогою вчителя) складають дослідні установки, вивчають нові прилади, роблять висновки та узагальнення, причому роль вчителя від роботи до роботи все більше та більше повинна зміщуватись в напрямку від помічника до консультанта, тобто самостійність виконання учнями робіт поступово має зростати. Під час виконання робіт практикуму вчителю бажано взагалі тільки контролювати та оцінювати роботу учнів, не втручаючись в хід її виконання. Самостійність отримання результатів діяльності та їх значимість для учнів стимулює у них бажання подальшого здобування знань та набування нових вмінь власними силами впродовж усього життя з використанням тих чи інших способів та засобів. Задача вчителя при цьому заохочувати учнів до самоосвіти, стимулювати їх пізнавальну діяльність, ознайомити з методами та засобами пошуку необхідної інформації. В результаті такої взаємодії учня та вчителя формується **уміння навчатися впродовж життя**. Неможливе групове виконання лабораторних робіт, (фронтальні роботи та фізичний практикум виконуються тільки в групах) без високого рівня сформованості **соціальних і громадянських компетентностей**. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів усе це необхідно знати та вміти для роботи в колективі для успішного виконання дослідницьких та практичних робіт з фізики, тому виховання означених якостей одна з основних задач при виконанні даного виду робіт.

І насамкінець, в усіх видах практичної діяльності обов'язково виховується **загальнокультурна грамотність**. При формуванні даної компетентності обов'язково слід звернути увагу на здобутки вітчизняної науки та техніки; досягнення українських вчених при дослідженні фізичних явищ. Формуванню естетичних смаків учнів також допомагає оцінка якості оформлення робіт, звітів та висновків, зовнішнього вигляду установок та якості їх складання, раціональності підбору компонентів та ін.

Отже, все вищесказане дозволяє зробити висновок:

- самостійне виконання учнями фронтальних лабораторних робіт та робіт фізичного практикуму, як одного з елементів діяльнісного підходу до навчання та виховання має значний потенціал формування компетентностей учнів;
- достатнє забезпечення кабінету фізики сучасними комплектами лабораторних та демонстраційних приладів разом з мультимедійними та інформаційно-комунікаційним обладнанням є необхідною умовою набуття учнями основних ключових компетенцій;
- застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в поєднанні з інноваційними особистісно-орієнтованими підходами у навчанні є запорукою формування гармонійно розвиненої особистості учня.

Коваль С.Ю.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ГРАФІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ КНИГИ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ХУДОЖНИКА-ПЕДАГОГА

Останнім часом дуже активно розвивається галузь освіти, що готує дизайнерів, у тому числі фахівців з дизайну друкованої продукції. Але, на жаль, якість освіти у порівнянні з «до комп'ютерною ерою» стала набагато гіршою, і ця проблема продовжує турбувати прогресивну частину педагогічної громади на протязі багатьох років.

Графічний дизайн – це художньо-проектна діяльність зі створення гармонійного та ефективного візуального середовища. Як зазначає С.І Серов, «графічний дизайн – найбільш динамічна, мобільна, але й в той же час і мало вивчена в теоретичному плані сфера дизайну» [7, с. 5].

Проблеми графічного дизайну книг досліджували: О. Гладун [2], В. Перевальський, О. Грацькова [1], С. Конончук, Г. Малаков, Н. Спітнєва [6], Д. Беккер, О. Гладун, О. Ганоцька та інші. Серед зарубіжних дослідників графічного дизайну слід звернути увагу на

роботу К. Ньюарка «Що таке графічний дизайн?» [5], де розглядаються інструменти та принципи дизайнерської діяльності.

Метою статті є визначення напрямків подальшого вдосконалення навчального-методичного процесу в закладах вищої освіти, зокрема, на дизайнерських факультетах, кафедрах художньо-промислового спрямування, щодо навчання графічного оформлення книг як засобу формування професійного мислення студентів.

В Україні книжкова графіка завжди була на високому рівні. Починаючи з часів бароко, коли українська книжкова гравюра досягла високомистецького рівня до сьогодення, коли видання, оформлені нашими художниками, отримують престижні міжнародні нагороди. Ціла плеяда талановитих художників-ілюстраторів створювала самобутні роботи, що допомагали розкрити твори письменників і поетів. Геніальні творчі знахідки ілюстраторів початку ХХ століття – Григорія Нарбута, Василя Кричевського та багатьох інших заклали високий стандарт національної книжкової графіки, сміливо поєднуючи світові тенденції, академічну освіту та відголоски народної орнаментики. Самобутніми були й експерименти школи Михайла Бойчука. «М. Бойчук та його школа «бойчукістів» також зробили вагомий внесок у розвиток книжкової графіки, втілюючи у ній засади свого нового погляду на завдання образотворчого мистецтва як такого, коріння якого сягає старовізантійських традицій, поєднаних з українською побутово-ужитковою творчістю» [3, с. 17].

У сучасну еру технологій, коли все більше людей обирають замість друкованих книг їх електронні версії, книга стає мистецьким об'єктом. Для графіка, ілюстратора, художника є важливим створити якісний, цілісний твір, що сприятиме розкриттю сюжету твору, створить загальний настрій книги.

Початкова база знань, яку має надати викладач своїм студентам з графічного дизайну містить: знання з основ дизайну, живопису і рисунку, колористики і композиції, спеціальні знання в області графічного дизайну: види і жанри графіки, робота зі шрифтами, типографіка, використання зображень, публікування в графічному дизайні, володіння професійним програмним забезпеченням для графічного дизайну (QuarkXPress, Photoshop, Illustrator, CorelDraw), знання програм 3D моделювання.

Слід відзначити, що в ідеальному випадку студенти як майбутні фахівці з дизайну мають навчитися бачити проблему, виходячи з

власних потреб чи потреб суспільства. Таке бачення сприятиме якомога швидшому вирішенню завдань. Метою викладання даної дисципліни є професійна підготовка фахівця з високим рівнем художньо-конструкторської майстерності, вмінням самостійно і творчо вирішувати поставлені завдання, а також формування практичних навичок у цій галузі.

Вивчення основ різноманітних видів роботи щодо дизайну книги, а також різних технік виконання ілюстрацій дає можливість опанувати велику різноманітність і багатство художніх засобів, методів зображення і технічних прийомів створення художньо-декоративних творів книжної графіки. Як і в живописних картинах, художня графіка диктує свою власну пластику, свою єдність форми та змісту, свої методи стилізації й узагальнення. Для досягнення виразності графічного образу у тій чи іншій техніці виконання, художники користуються різними прийомами: гіперболізації, мініатюризації, деформації. Тут кожен робить свій вибір.

У наш час зацікавити студентів звичайною академічною інформацією досить важко. Тому, справжній викладач вміє так організувати справу, що у ході пізнавальної діяльності виникають і вирішуються протиріччя, а не пропонуються інформативно готові положення, які залишається брати до відома, фіксувати, запам'ятовувати. Останнє і справді не ефективно. І це зрозуміло, адже рушійними у пізнанні, як і у будь-якому розвитку загалом, є не зовнішні, а внутрішні протиріччя. Вирішення внутрішніх суперечностей якраз і викликає задоволення від роботи. Такий метод результативний, оскільки сприяє самостійній творчості. Успішність реалізації мети, завдання з книжкової графіки, передусім залежить від мотивації, комплексу властивих студенту мотивів, які будуть спонукати і спрямовувати його пізнавальну діяльність. Провідним внутрішнім мотивом виступає інтерес до даної дисципліни, яка вивчається. Його наявність є однією з головних умов ефективності навчальної діяльності та свідчення її правильної організації [4].

Робота над графічною композицією в системі підготовки студентів художніх спеціальностей на факультеті мистецтв – явище складне й багатогранне. Адже книжкова графіка – це дисципліна, покликана розвинути максимум можливих умінь і навичок у роботі із графічними матеріалами, їх можливостями, засобами художньої виразності. Водночас, робота студента над оформленням книги спонукає їх до саморефлексії, допомагає розкрити внутрішній творчий потенціал, виразити власне *художнє* бачення, розкрити індивідуальний почерк

художника-графіка. З огляду на це викладач дисципліни «Книжкова графіка» має чітко уявляти ті завдання, які він може запропонувати студентам. До того ж, він сам повинен на високому професійному рівні володіти всіма можливими засобами художньої виразності у такій спеціальній галузі як книжкова ілюстрація, яка певною мірою відрізняється від інших різновидів графіки та має свої специфічні характеристики [3].

Студенту слід звертати більше уваги на те, наскільки гармонійний вигляд має кожна окрема ілюстрація щодо інших. Вдале вирішення загального вигляду книги залежить від знання її композиції, до складу якої можуть входити обкладинка, титульний аркуш, фронтиспис, ілюстрації, заставки, кінцівки, ініціали. Кожен із цих компонентів може бути окремим витвором мистецтва, однак між собою всі частини оформлення книги взаємодіють у спільній єдності обраних художником засобів і способів зображення. Під цим розуміється використання на всіх етапах ідентичних матеріалів (наприклад, туш, перо, позолота або поєднання монохромного графічного зображення з поліхромним акварельним), а також єдиного стилістичного підходу. Стиль же багато в чому залежить і від змісту літературного твору, і від індивідуального художнього бачення кожного окремого студента, і, часто, від умов завдань. Саме тому важливою стороною мистецтва книжкової графіки, як зазначає Давиденко Л. [3], є обов'язкове врахування особливостей поставленого завдання. Студент має працювати в жорстко визначених межах формату аркуша книги. Студент не може змінювати пропорції аркуша, що створює певні труднощі, особливо в композиції. Виходячи з обов'язкового формату, студент визначає обсяг книги, кількість і вигляд елементів, її розподіл по всій книзі, для нього має бути зрозумілим, яким шрифтом буде набрано текст, якими є пропорції смуги набору та берегів сторінок.

Отже, оволодіння основними художніми засобами виразності дає змогу опанувати на високому рівні мистецтво книжкової графіки. Для графіка, ілюстратора, художника є важливим створити якісний, цілісний твір, що сприятиме розкриттю сюжету твору, створить загальний настрій книги. Подальше дослідження окресленої проблеми передбачає продовження вивчення особливостей книжкової графіки й методів її викладання в умовах вищої художньо-педагогічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Ганоцкая О. В. Дизайнерское образование в Украине в условиях современных реформ. Графічний дизайн: історія, сучасність та перспективи розвитку. Всеукраїнська науково-практична конференція, Харків, 17 жовтня 2012 року. Харків : ХДАДМ, 2012. С. 5.
2. Гладун О. Глобалізаційний і національний вектори розвитку графічного дизайну України. Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії: Зб. наук. пр. Київ : ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2007. Вип. 7. С. 45-49.
3. Давиденко Л. Засоби художньої виразності у книжковій графіці: традиції та інновації. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2014. С. 115-117.
4. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Вінниця : ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. С. 17-80
5. Квентин Ньюарк. Что такое графический дизайн? Руководство по дизайну. Москва : АСТ, Апрель, 2015. С. 256.
6. Сбітнева Н. Ф. Графічний дизайн: до історії становлення. *Вісник Харківської державної академії дизайн та мистецтва*. 2008. № 2. С. 96-105.
7. Серов С.І. Стиль в графическом дизайне. 60-80-е годы. Москва : ВНИИТЭ, 1991. С. 5.

Лукашук А.В.

магістр;

Буяло Т.Є.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ХІМІЇ У 7-9 КЛАСАХ

В Україні триває реформування системи освіти відповідно до впровадження нових стандартів навчання, задекларованих Концепцією Нової української школи [2]. Основними завданнями Нової української школи стало формування ключових і предметних компетентностей школярів, зміна освітньої парадигми у руслі дитиноцентризму та природоцентризму. Інструментом становлення нової освіти є

інноваційна діяльність, яка полягає у внесенні якісно нових елементів у освітній процес. Одним із кращих прикладів формування та розвитку компетентностей учнів є проектна методика, у якій використовуються принципи рефлексії, партнерство, неординарність, креативність, толерантність.

Проектна діяльність школярів у контексті вивчення природничих дисциплін є відносно новим і недостатньо розробленим напрямком в освітньому процесі Нової української школи. Метод проектів створює умови, коли учень може самостійно здобувати нові знання чи застосовувати набуті раніше. Він стимулює інтерес школярів до певних проблем, що передбачає оволодіння відповідною сумою знань і допомагає побачити їх практичну цінність.

Недостатня проінформованість учителів хімії та інших природничих предметів щодо організації та проведення проектної діяльності учнів призвела до того, що проекти або взагалі не включаються учителями у зміст своєї роботи, або педагоги зловживають цим методом навчання. Окрім того, як показує аналіз методичних інформаційних джерел та спостереження за роботою учителів під час проходження студентами педагогічної практики, учителі володіють фрагментарною інформацією щодо проектної діяльності учнів, її змістом та репрезентуванням результатів.

Відповідно до оновленої програми з хімії всі теми проектів має вибирати учитель, то виникає потреба в ознайомленні учителя, який розпочинає свою педагогічну діяльність, з тематикою можливих проектів, а також методикою організації проектної діяльності учнів при вивченні хімії [5].

Слово «проект» у перекладі з латинської мови означає «кинутий вперед». Проект – це поєднання теорії та практики, постановка певного завдання і практичне його виконання. Освітні проекти спрямовані на оволодіння різними способами творчої, дослідницької діяльності, духовне та професійне становлення особистості через активні дії й створення суб'єктом власної стратегії.

1. Ідея включення проектної діяльності в освітній процес була запропонована американським педагогом і філософом Джоном Дьюї більше століття тому. Вперше у вітчизняній педагогіці актуальність цієї проблеми вивчали А. Макаренко та В. Сухомлинський. Теоретичні й концептуальні положення проектної технології в українській педагогіці

досліджують Н.В. Борисова, Т.І. Вороненко, Т.В. Качеровська, О.Е. Коваленко, О.М. Пехота, Г.М. Романова та інші.

Проектна робота може бути теоретичною або експериментальною. Тривалість проекту – різна: від уроку (міні-проект), кількох днів (короткотерміновий проект), до року (довготерміновий). Презентація та обговорення (захист) проектів відбувається на спеціально відведеному уроці або під час уроку з певної теми.

З метою аналізу наявності методичних рекомендацій щодо виконання учнями проектів нами було проаналізовано підручники з хімії 7-9 класів О. Ярошенко, П. Попеля та Г. Лашевської. Як з'ясувалося, лише у підручнику Г. Лашевської наявні поради школярам у загальному вигляді, як працювати над виконанням навчальних проектів [3].

Ми вважаємо, що цього недостатньо, оскільки школярі, особливо 7 класу потребують більш детальних пояснень щодо роботи над проектом, учням потрібно наводити конкретні приклади як планів роботи, так і результатів роботи.

Тому ми розробили методичні рекомендації для виконання проектів з хімії учнями 7-9 класів та апробували їх у ході педагогічного експерименту.

Наведемо приклади. Проект для учнів 7 класу «Проблема забруднення повітря та способи розв'язання її».

Рекомендації учням щодо виконання проекту:

1) спробуй відповісти на наступні запитання: чим ця тема тебе зацікавила? Чому проблема забруднення повітря така важлива? Що буде, якщо не звертати увагу на забруднення повітря? Наскільки актуальна ця проблема у твоїй місцевості, у класі, дома? Чи міг би ти особисто вплинути на стан забруднення повітря?

2) склади план роботи над виконанням проекту. Він може мати наступний вигляд: а) з'ясує, який стан має повітря у твоїй місцевості (кабінеті хімії, їдальні, дома тощо); б) що є головними забруднювачами повітря (які підприємства, звалища, газові плити, ферми, інші джерела забруднення) та які шкідливі речовини попадають у повітря у результати роботи вище перерахованих забруднювачів (формула, хімічна та фізіологічна дія); в) запропонує, як можна перешкодити попаданню цих речовин у повітря (склади схему установки, поррахуй, скільки грошей потрібно на конструювання та обслуговування такої установки. Особливо поррахуй, скільки коштів буде потрібно для боротьби з наслідками попадання речовин у повітря);

3) виконай поставлені завдання сам, або у складі групи, розподіливши задачі між різними учнями. Стань керівником проекту, збери результати роботи, проаналізуй їх і виріши, як їх краще репрезентувати (це може бути презентація, відеоролик, стінна газета, плакат, виступ агітбригади тощо).

Проект для учнів 8 класу «З історії відкриття періодичної системи хімічних елементів». Мета: дослідити історію відкриття періодичної системи хімічних елементів. Завдання:

1. Використовуючи Інтернет-ресурси та інші джерела інформації знайти дані про спроби класифікації хімічних елементів ученими до Д.І. Менделєєва. Розмістити їх у хронологічному порядку.

2. Ознайомитися із роботою Д.І. Менделєєва над створенням системи хімічних елементів.

3. Зробити висновок про значення відкриття Д.І. Менделєєвим Періодичного закону і Періодичної системи.

4. Скласти план доповіді про історію відкриття Періодичної системи.

5. Результати оформити (згідно власно розробленого плану) у вигляді презентації (до 12 слайдів), що висвітлює історію відкриття періодичної системи.

Основними вимогами до презентації є:

- Розкриття теми проекту із показом головних результатів дослідження (лаконічність, без зайвого тексту);
- Наявність ілюстрацій, що посилюють інформативність слайдів;
- Естетичне оформлення.

Термін виконання 14 днів від отримання завдання.

При проходженні педагогічної практики у Навчально-виховному комплексі «Спеціалізована школа І-ІІІ ступенів-ліцей» № 20 нами були проведені уроки з виконанням міні-проектів. Після проведених уроків, за методикою З.І. Васильєвої було проведено анкетування учнів з метою виявлення задоволення експериментальним навчанням. Учні мали оцінити ступінь задоволення за чотирма експериментальними чинниками: робота у складі малих навчальних груп, робота із диференційованими завданнями, робота з алгоритмічними приписами, задоволення від проектної роботи в цілому. Оцінювання відбувалося за шкалою: повністю задоволений (+1); задоволений (+0,5); незадоволений (-0,5); абсолютно незадоволений (-1); не знаю (0) [1]. Після цього

вираховувався коефіцієнт задоволення, значення якого при повному задоволенні має становити 1.

Так, роботу складі малих груп при виконанні навчального проекту учні оцінили на 0,63, виконання диференційованих завдань – на 0,8, алгоритмічні приписи щодо плану виконання проекту на 0,85, задоволення від роботи над виконанням проекту в цілому на 0,85.

На основі отриманих даних робимо висновок, що використання проектної діяльності на уроках хімії задовольняють учнів.

Таким чином, працюючи над створенням проектів, учні залучаються до творчої діяльності, вчать працювати в колективі не лише один з одним, але і з дорослими (вчителями, батьками). Ця робота сприяє розвитку пізнавального інтересу, допомагає відкрити для себе нові знання, вчить експериментувати, виявляти шляхи рішення поставленої проблеми, нести відповідальність за свою діяльність, що позитивно впливає на якість засвоєння навчального матеріалу. Крім того, школярі проявляють свою індивідуальність, власну активність на кожному етапі виконання проекту. Учні в кінці роботи над проектом бачать результат своєї діяльності в групі, який підвищує їхню впевненість та самооцінку, що є важливим у житті, та дає можливість відчувати власну компетентність у темі (розділі), який вивчається.

Список використаних джерел:

1. Васильєва З.И. Изучение личности школьника учителем / З.И. Васильєва, Н.В. Бочкина, Е.С. Заир-Бек. – М.: Педагогика, 1991. – 135 с.
2. Концепція нової української школи. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html>
3. Лашевська Г.А. Хімія. Підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Г.А. Лашевська, А.А. Лашевська. – Київ: Генеза, 2015. – 192 с.
4. Липовенко Г.О. Проектна діяльність школярів при вивченні біології в основній школі / Г.О. Липовенко, Т.Є. Буяло. // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Основні напрями розвитку педагогічної науки» (м. Чернігів, 20-21 жовтня 2017 р.). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – С. 51-54.
5. ХІМІЯ. 7-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programi-5-9-klas-2017.html>

Малярчук Я.П.

студентка,

Науковий керівник: Хмелівська С.І.

кандидат педагогічних наук, викладач іноземної мови,

ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж імені І.Я. Франка»

ВИКОРИСТАННЯ АУДІО- ТА ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА УРОЦІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

З набуттям статусу незалежної держави, в Україні виникла потреба у розбудові системи освіти. Згідно з «Законом України про загальну середню освіту» (1998 р.) та Постановою Кабінету Міністрів України «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання» (2000 р.) загальна середня освіта здобувається у треступеневій системі загальноосвітніх навчально-виховних закладів: початковій школі (I ступінь), основній школі (II ступінь), старшій школі (III ступінь). Навчання іноземної мови стало важливим на всіх ступенях.

Відповідно Закону України «Про Освіту» однією з найбільш актуальних проблем є комунікативна компетенція і способи її досягнення. Специфіка предмета «Іноземна мова» полягає в тому, що провідними компонентами змісту навчання іноземної мови є не основи наук, а способи діяльності – навчання різним видам мовної діяльності, зокрема говорінню, аудіюванню, читанню, письму.

Процес навчання реалізується відповідно до реального спілкування, завдяки моделюванню основних закономірностей мовленнєвого спілкування. Постійний розвиток науки і техніки спонукає до модернізації процесу навчання, тим самим вимагаючи від освітніх закладів запровадження сучасних технологій, яке за відсутністю іншомовного оточення стає необхідним, оскільки іноземна мова стала незамінною в різних сферах діяльності людини.

Оволодіти іноземною мовою, не знаходячись в мовному середовищі, справа дуже важка. Тому важливим завданням вчителя є створення реальних і уявних ситуацій спілкування на уроці іноземної мови, використовуючи для цього різні методи і прийоми роботи (рольові ігри, дискусії, творчі проекти тощо). При вирішенні даної проблеми величезну роль грають технічні засоби навчання, які дозволяють дати

учням більш повну і точну інформацію з досліджуваної теми, підвищують наочність навчання і викликають прагнення до подальшого вдосконалення мовної культури.

Дуже часто учні на достатньому рівні опановують лексичні та граматичні знання і вміння, але не здатні точно зрозуміти свого співрозмовника, в результаті чого порушується спілкування між людьми, а згодом і контакт між ними. В процесі вивчення іноземної мови учні не досягають достатнього рівня сприйняття мови на слух. Учням необхідно чути носіїв мови. Це можливо завдяки використанню на уроках аудіо– та відеоматеріалів.

В сучасній школі використання аудіо і відео записів на уроці є не тільки доречними, а й обов'язковими. Робота з такими матеріалами на уроці урізноманітнює види діяльності учнів в процесі навчання іноземній мові. Аудіо і відео матеріали роблять урок цікавим для всіх учнів, підвищує рівень мотивації вивчення іноземної мови, дає можливість працювати з автентичними зразками іноземної мови. Учні при перегляді відеофільмів мають можливість чути справжню англійську мову з вуст носіїв мови. Відеофільми дають можливість учням побачити на власні очі те, про що ми говоримо на уроках, читаємо в текстах і діалогах.

Відео засоби не вважаються новою технологією. Потенціал відео методу для комунікативного викладання мови очевидний. З усіх доступних засобів він забезпечує найточніше відображення мови у користуванні, тому що вона вживається конкретними мовцями, тісно пов'язана з певною мовною ситуацією, а її комунікативна мета підсилюється цілим рядом візуальних закодованих немовних характеристик (пози, міміка, жести). Експерти Ради Європи вважають, що на відміну від телебачення та кінофільмів, які також необхідно використовувати для вивчення мови, відео метод має декілька переваг. Якщо продукція телебачення сприймається скоріше як програми, які замінюють викладача, ніж як джерела, що можуть бути використані для взаємодії між викладачем та учнем, то нова відео технологія дозволяє використовувати записи із зупинками або вибірково; розділення двох каналів (аудіо та відео) і використання стоп-кадру дозволяє проводити дискусію щодо відео зображення. Учням можна запропонувати після перегляду відео уривка без звукового супроводу спробувати визначити де відбувається дія та про що йде мова. Виділяють дві групи вправ відеозаписів: відео відгук, де учні зайняті в різних комунікативних

ситуаціях, відеозапис, що використовується для детального обговорення, та відео проект, де відео є засобом для таких учнівських робіт як документальний фільм, рекламний ролик, новини. Технологія використання відеокамери дає гарну мотивацію навчання та спонукає учнів до роботи над вдосконаленням комунікативних умінь.

Список використаних джерел:

1. Господинчик Т. Використання аудіовізуальних матеріалів як засобу створення іншомовного середовища на уроках іноземної мови // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 4. – С. 55-58.
2. Дяченко О.З. Комунікативний підхід до викладання англійської мови через використання відеоматеріалів. URL: elar.ipro. edu.te.ua
3. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. – К.: Ленвіт, 1999. – С. 87.

Меденцева Н.П.

асистент,

*Ташкентський університет інформаційних технологій
імені Мухаммада аль-Хорезмі*

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ РУССКОЙ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ УЧАЩИХСЯ АКАДЕМИЧЕСКИХ ЛИЦЕЕВ В УЗБЕКИСТАНЕ

В связи с осуществлением реформ в образовательной системе Республики Узбекистан, особое внимание стало уделяться подготовке кадров на всех этапах обучения. Преобразования также затронули и сферу среднего специального и высшего образования.

В Постановлении Президента Узбекистана Ш. Мирзиёева «О дальнейшем совершенствовании системы подготовки кандидатов для поступления в высшие образовательные учреждения» от 26 сентября 2017 года [2] говорится, что с 2018/2019 учебного года в Республике будут функционировать 68 академических лицеев с высоким научным и педагогическим потенциалом, достаточной материально-технической базой.

Главной педагогической задачей преподавателей академических лицеев выступает подготовка выпускников, ориентированных на обязательное дальнейшее совершенствование в высших учебных заведениях Узбекистана, а также ведущих мировых вузах. Остро стоит проблема выработки у учащихся академических лицеев навыков работы с научной информацией, чтобы они не чувствовали себя «потерянными» на следующей ступени непрерывного обучения, являли собой образец современного студента – будущего исследователя. В современном мире этого невозможно добиться без владения иностранными языками, самыми популярными из которых в Узбекистане являются английский и русский. Предметом исследования в нашем исследовании представляется русский язык.

Предмет «Русский язык» является обязательным для изучения в академических лицеях как для групп с русским языком обучения, так и с узбекским. При поступлении выпускников в высшие образовательные учреждения на филологические направления, сложность заданий будет одинаковой, независимо от того, на каком языке обучался лицеист. К тому же, в Узбекистане функционируют филиалы белорусских и российских вузов, где также будет востребовано знание русского языка.

Поэтому перед преподавателями русского языка в академических лицеях ставится задача подготовить компетентного в языковом плане выпускника. Так как в век развития информационных технологий коммуникативная функция языка все чаще реализуется в письменной форме (переписка в соцсетях, информация на сайтах, электронные научные издания и пр.), то считаем вполне целесообразным говорить об акцентировании внимания на обучении письменной русской речи учащихся академических лицеев.

Все упражнения по обучению письменной речи можно разделить на две основные группы: подготовительные упражнения и собственно речевые.

Первая группа достаточно проста для учащихся среднего этапа обучения: это упражнения по трансформации моделей той или иной сложности, работа со словарем. Трансформации на «расширение», распространение помогают выработать у обучающихся «прогнозирование» развития речевой ситуации в таких жанрах, как эссе, сочинение, рассказ. Трансформации на «сужение», свертывание тренируют у будущих студентов умения работать с научными текстами: составлять конспекты, тезисы, рефераты.

Второй тип, то есть собственно речевые упражнения, призваны стимулировать умение учащегося логично, последовательно, уместно передать информацию в письменном виде.

В академических лицеях образовательные программы включают в себя уже не примитивные «воспроизведения по памяти групп предложений», а более продвинутое речевые упражнения: изложение, сочинение, рассказ, описание, – а на втором году обучения – написание деловых писем, аннотирование, рецензирование, рассказ с элементами рассуждения, составление конспектов. Аннотирование и конспектирование целесообразно проводить по научно-популярным текстам, тематика которых соответствует направлению обучения в конкретном академическом лицее.

Письменные работы предусмотрены также как средство промежуточного и итогового контроля знаний учащихся. Для групп с русским языком обучения сочинение является видом экзаменационной работы на выпускной аттестации.

Учебная программа учитывает, что в группах с русским языком обучения большинство составляют учащиеся, для которых русский язык – не родной. Как правило, это билингвы. В письменных работах билингвов наблюдается нарушение цельности и связности высказываний, неадекватный выбор последовательности изложения содержания, однако такие ошибки вполне устранимы, так как учащиеся все же обладают необходимым уровнем языковой компетенции, и экзаменационные сочинения, как правило, демонстрируют достаточный и даже хороший уровень подготовки лицеистов.

Если под языковой компетенцией понимать «субъективную характеристику, представляющую собой сплав знаний, умений и качеств языковой личности, позволяющих личности быть эффективной в речемыслительной деятельности» [1], то можно сказать, что в Узбекистане учащиеся академических лицеев вполне успешно овладевают ею.

Развитие методической науки не стоит на месте. Все методики и педагогические технологии должны быть направлены на развитие профессиональной коммуникативной компетентности учащихся академических лицеев по выбранному направлению обучения, что поможет им в успешном продолжении образования в вузе.

Список использованных источников:

1. Аврорин В. А. Двужычье и школа / Аврорин В. А. // Проблемы двужычья и многоязычия. – М., 1972.
2. URL: https://nrm.uz/contentfdoc=517400_postanovlenie_prezidenta_respubl...

Михалюк Л.П.

студентка,

*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

**МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧНІВ ІЗ ТВОРЧІСТІЮ
М.В. ЛИСЕНКА НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

В історії української культури роль музично-педагогічної спадщини М.В. Лисенка характеризується всебічністю його обдарування й діяльності. Митець – основоположник української професійної музики, який підніс усі її жанри на високий художній і фаховий рівень, заклав основи музично-критичної і наукової думки; цінними є напрацювання у галузі музичної освіти, організації культурно-мистецького життя. Кризь усі наукові праці композитора проведена думка, що основою творчості справді національного художника мають бути народ і його пісня; у порадах митцям і педагогам М. Лисенко закликав не відриватися від народного ґрунту. У музичному вихованні дітей митець великого значення надавав народним іграм з піснями, танцями і образними рухам.

Сучасні концепції музично-естетичного виховання ґрунтуються на національних засадах, тому актуальним постає опрацювання історичного та теоретико-методологічного аспектів процесу навчання у минулому, врахування його корисного досвіду, що закладений у творчій та музично-педагогічній спадщині М.В. Лисенка.

Основним шляхом розвитку емоційної чутливості, виховання інтересу та любові до музичного мистецтва, формування художнього смаку та збагачення естетичного досвіду в дітей, науковці-педагоги вважають музичне сприймання. «Справжнє, пережите і продумане сприймання – основа всіх форм залучення до музики, бо при цьому

активізується внутрішній, духовний світ учнів, їх почуття і думки», – писав Д. Кабалевський [2, с. 56].

Підготовці учнів до сприймання музики сприяє вступне слово вчителя, яке допомагає краще зрозуміти твір композитора. В той же час вступне слово обов'язково повинне збудити інтерес до твору, бажання його послухати. Слово вчителя повинне бути коротким, щоб не стомлювати увагу дітей, не відволікати їх від музики, яку їм належить слухати. У розмові про музику найважливіше ввести учнів у ту атмосферу, в якій створювався той чи інший твір. «Зрозуміти музичний твір – значить зрозуміти його життєвий задум, зрозуміти, як композитор переплавив цей задум у своїй творчій свідомості» [3, с. 35].

У вступному слові вчителя до сприймання творів М.В. Лисенка для початку варто наголосити на значенні постаті митця, як основоположника української класичної музики, який вперше створив зразкові твори в провідних жанрах на народній основі, а також, на тому, що творчість композитора – фундатора української класичної музики – являє собою епоху в розвитку національного мистецтва. Різносторонність М. Лисенка гідна подиву: композитор – творець нових форм та жанрів національної музики, організатор і диригент великих хорових колективів, піаніст – віртуоз з широкою концертною діяльністю, педагог і вчений фольклорист, активний громадський діяч, невтомний пропагандист української музики. Необхідно згадати і про дитячі роки та навчання музиці з раннього дитинства, студентські роки та фольклористичну діяльність.

Рекомендуємо слухання хору «А вже весна» з опери М. Лисенка «Весна і Зима» розпочати із вчительської розповіді про те, що прихід весни з давніх часів люди розуміли як боротьбу двох сил – холоду і тепла. Щоб допомогти весні подолати свою супротивницю, наші предки спалювали або топили в річці солом'яне опудало зими, носили зображення сонця, водили танки, співали пісні. В обрядових піснях-веснянках вони закликали весну, птахів.

На непідготовленого слухача музичний твір часто не справляє враження, нічого не говорить ні його розуму, ні серцю. Розбір допомагає зрозуміти музику, пережити її, естетично сприйняти. «Найважливішим музичним педагогічним завданням є розвиток звукових (слухових) навичок, які допомагають вільно орієнтуватися і в чисто музичній природі слухових образів (ритм, відстань, динаміка, хода або темп, колорит або тембр), і в емоційному змісті (насиченості) їх, і в символіці

вираження і зображення (звукозапис)», – писав Б. Асаф'єв [1, с.15]. На переконання О. Ростовського, аналіз музичних творів є невід'ємною частиною діяльності учнів на уроках музичного мистецтва, допомагаючи їм проникнути в складний світ художніх образів. Саме на етапі аналізу учні набувають досвіду музично-творчої діяльності, оволодівають уміннями і знаннями, необхідними для повноцінного музичного сприймання [4, с. 45].

Після слухання увертюри до опери М. Лисенка «Тарас Бульба», вчителю слід звернути увагу учнів на те, що у творі звучить кілька музичних тем, у яких відчувається вплив народної пісні. Серед цих тем – інтонації пісні «За світ встали козаченьки», яка набула тут нового характеру, змісту. Варто згадати, що авторство цієї пісні приписують Марусі Чурай.

Досвід вчителів-практиків свідчить, що неодноразове сприйняття всякого художнього твору допомагає краще, повніше різносторонньо сприйняти його, особливо це стосується музики. Тому рекомендуємо прослухати з учнями початок увертюри опери «Тарас Бульба» ще раз і прослідкувати, як змінюється характер основних тем. За результатами обговорення учні мають зрозуміти, що початок увертюри героїчний, драматичний, як заклик до боротьби, це підкреслюють трубні сигнали. Друга тема – широка, розспівна, лірична. Пісенна мелодія ллється, ніби повноводна могутня ріка, у ній міститься розповідь про любов до України. У розробці з'являються сила, могутність, воля, боротьба. І остання, третя тема, що ґрунтується на інтонаціях пісні «За світ встали козаченьки» – урочистого, маршового, піднесеного, переможного характеру, – підсумовує весь попередній розвиток. Зміст увертюри коротко можна визначити так: заклик-боротьба-перемога.

О. Ростовський визначає важливу умову формування музичного сприймання як подання суб'єктивного музичного образу в зовнішній матеріалізованій формі, тобто моделювання сприймання [4]. Підлягають моделюванню звуковисотні, ритмічні, динамічні особливості музики, а також жанри творів і їх структура. Взятий у поєднанні з такими методами, як бесіда, пояснення, порівняння, метод моделювання дає змогу уявити складний твір у цілому і в певних співвідношеннях, виділити характерні ознаки музичної тканини, їх взаємозв'язки, тобто уявити сприйняте у зовнішній матеріалізованій формі. Тому після прослуховування таких творів М. Лисенка як «Баркарола», «Експромт» ля мінор, увертюра опери «Тарас Бульба» учням варто запропонувати

підібрати слова для характеристики прослуханої музики (словесне моделювання), відобразити свої враження у малюнках або вибрати кольорові картки, які, на думку слухача, відповідають музичному образу (моделювання в кольорі).

Досвід роботи Е. Шелькоріної переконує, що для того, щоб розкрити в кожному з учнів творчу особистість, слід використовувати педагогічні технології, у яких пріоритетним є розвиток креативних здібностей. Однією з таких є теорія розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ). У ході ознайомлення учнів із творчістю М. Лисенка ефективними будуть такі методи реалізації винахідницьких завдань як «Скриня ідей» та «Музичний паспорт».

Метод «Скриня ідей» рекомендується використовувати для збирання та узагальнення інформації про певні об'єкти, виявлення істотних ознак досліджуваних явищ. Із метою систематизувати знання учнів про творчу постать М. Лисенка вчитель пропонує учням зібрати «повну скриню» пов'язаних з цією темою фактів, назв, асоціацій (малює посередині дошки скриню). Учні називають варіанти – творець нових форм та жанрів, національна музика, перші дитячі опери, «Шевченкіана», музично-драматична школа, громадська діяльність, вчений-фольклорист, піаніст-віртуоз, педагог... Учитель записує відповіді навколо скрині. На наступному етапі учні спираючись на зміст скрині, мають зв'язно розповісти творчість М. Лисенка.

Для узагальненої характеристики прослуханих творів доцільно буде використати метод «Музичний паспорт». Опрацювавши інформацію та прослухавши увертюру до опери «Тарас Бульба» учні заповнюють «паспорт» таким чином: Ім'я – увертюра до опери «Тарас Бульба»; Батько – Микола Лисенко; Місце знаходження – опера «Тарас Бульба»; Місце проживання – оперний театр; Особливі прикмети – увертюра вводить слухача до кола ідей, настроїв, що будуть розгортатися у творі; Основна ідея – боротьба козацтва проти соціального і національного поневолення українського народу.

Таким чином, застосовуючи різноманітні методи та прийоми організації музичного сприймання, на основі спілкування із високохудожніми творами українського композитора М. Лисенка, через пізнання взаємозв'язку музики із життям, жанрових особливостей основних типів музики вчитель допоможе учням пізнати світ добра й краси, засвоїти знання про особливості художньо-образної мови музичного мистецтва. У процесі сприймання й інтерпретації кращих

зразків музичної спадщини митця здійснюється розвиток чуттєво-емоційного сприйняття навколишнього світу дітей учнів крізь призму музики; збагачується їх емоційно-естетичний досвід через осягнення художньо-образної сутності музичного мистецтва, формуються ціннісні орієнтації, потреба в творчій самореалізації та духовно-естетичному самовдосконаленні.

Список використаних джерел:

1. Асаф'єв Б. Організація викладання музики в загальноосвітній школі / Музичне сприймання: теоретичний та методичний аспекти [упорядники А. І. Шинкаренко, Н. Є. Бондаренко]. Київ, 2011. – С. 104-110.
2. Кабалевский Д.Б. Воспитание ума и сердца: Книга для учителя. – Москва 1984. – 208 с.
3. Кабалевський Д.Б. Як розповідати дітям про музику? – Київ, 1982. – 320 с.
4. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в початковій школі. – Тернопіль, 2000. – 216 с.
5. Ростовський О.Я. Метод моделювання у формуванні музичного сприймання школярів / Музика в школі. Випуск 8 [упорядник Г. Падалка]. Київ, 1982. С. 23-28.

Морозова А.Д.

студентка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ТЕХНІКА МОНОТИПІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ВИВЧЕННЯ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Рівень і якість навчання студентів у закладі вищої освіти багато в чому залежить від грамотної організації освітнього процесу. Це, насамперед, актуально для підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Під час оволодіння професією студенти отримують ґрунтовні теоретичні знання, розвивають фахові вміння й навички. Окрім нормативних дисциплін, що забезпечують професійну

підготовку майбутніх спеціалістів, студенти мають можливість обирати спецкурси, що розширюють і вдосконалюють їх художні вміння. Спецкурс «Техніки графіки» знайомить студентів з різноманітним графічними технологіями, матеріалами, прийомів тощо. Монотипія як вид плоского друку включена до деяких навчальних програм, проте їй, в порівнянні з іншими графічними техніками, приділяється недостатньо уваги.

Аналіз наукових публікацій за темою дослідження (А. Лещинский [1], М. Резніченко [3], Н. Самойлова [4]) виявив, що потенціал та багатогранність техніки монотиpii в повному обсязі не розкриті у рамках навчальних програм по підготовці майбутнього вчителя-художника. Тому студенти не бачать цілісної картини, що обмежує їх сприйняття і мотивацію для подальшого використання цієї техніки. Проте, монотипію широко використовують у навчальних заняттях з учнями різного віку, в шкільних та позашкільних закладах освіти, оскільки саме ця техніка завдяки своїм властивостям і деякій непередбачуваності дає можливість отримати цікаві творчі роботи.

Метою статті є дослідження технічних можливостей монотиpii та особливостей її вивчення студентами художньо-педагогічних закладів вищої освіти.

Монотипія є синтезом станкової графіки та живопису, так як об'єднує в собі роботу з кольором, лінією, фактурами та різноманітними графічними прийомами. Ця техніка дає можливість розвинути професійну культуру і художній смак, формує вміння відокремлювати у роботі головне від другорядного, підсилувати характерне. За допомогою засобів художньої виразності, притаманних лише даній техніці (багатство фактур, спонтанність), студенти створюють цікаві творчі доробки, навіть якщо мають невеликий досвід роботи у друкованій графіці.

Термін «монотипія» походить від грецького «monos» – «один» і «typos» – «відбиток». Як зазначає О. Храмова-Баранова, «процес створення монотиpii в класичному значенні полягає у наступному: на гладко відполірованій металевій дошці олійними фарбами створюється малюнок, який відтискується на папір за допомогою офортного верстата. Такий відбиток може бути отриманий лише в єдиному екземплярі, який залишається унікальним авторським твором. Тому, монотипія відноситься до друкованих технік, але не є тиражною» [2, с. 15].

Процес створення монотипії було винайдено Джованні Бенедетто Кастільоне (1609-1664 рр.), італійським художником та гравером, який також відомий своїми замальовками пензлем, представленими як завершений кінцевий витвір мистецтва. Він почав робити монотипії в 1640-их роках, йдучи від чорного до білого. Джованні Бенедетто Кастільоне є автором близько 20-ти монотипій, які дійшли до нашого часу, більшість з них зображають нічні сцени [4].

Монотипія у ХХІ ст. зазнала значних змін у порівнянні з тим, якою вона була на початку свого становлення: складнішою стає її технологія, більше ускладнюється фактура відбитка і колірне рішення композицій. Сьогодні продовжується пошук нових засобів для збагачення образної мови монотипії, що вимагає безпосередньої, синхронної взаємодії митця з матеріалом, розуміння особливостей цієї техніки.

Технологія виконання монотипії полягає у нанесенні шару густої фарби на гладку поверхню (скляну, пластикову чи відшліфовану металеву пластину) з подальшим друком зображення на папері. Одержаний відтиск залишається неповторним, так як кожний наступний друк буде давати новий результат. Другий відтиск з тієї самої основи називається «привидом».

На підготовчому етапі студент розробляє низку ескізів для майбутньої роботи. Для відтворення у матеріалі обирається найвиразніший варіант композиції, що підходить для виконання в обраній техніці. Важливо підтримувати в студентів дух експерименту, тим більш, що монотипія як найкраще до цього підходить. Формат творчих робіт визначається автором, що виходить із задуму. При виконанні роботи в майстерні друкованої графіки необхідно виконувати правила техніки безпеки.

Після нанесення зображення на друковану основу воно переноситься на лист паперу шляхом притискання, зазвичай з використанням друкарського верстату, резинового валика або дерев'яної ложки.

Монотипії можна також створювати шляхом нанесення на поверхню фарби з подальшим використанням пензлів чи ганчірок для усунення фарби та створення «від'ємного» зображення – створення світла в ділянках непрозорого кольору. Фарба може бути на олійній або водянній основі. У випадку використання фарби на олійній основі папір може бути сухим, у разі чого зображення буде контрастнішим. Водяна основа дозволяє отримати приблизно на 10% більше тональностей кольору. Для створення монотипового відтиску можуть використовуватися трафарети,

акварельні фарби змішані з господарським милом, різні розчинники, пензлі, розчіски та інші засоби. Монотипії можуть виконуватись як за попередньо створеним ескізом, так і спонтанно [2].

Так як метою навчання майбутніх учителів образотворчого мистецтва є формування у них методичного мислення, одним з результатів роботи повинен стати щоденник спостережень, де студенти у вільній формі записують проаналізоване заняття (хід роботи, технологію, результати тощо).

Основними висновками роботи можуть бути наступні формулювання:

- фарба наноситься на чисту, знежирену пластину;
- важливо стежити за рівномірним нанесенням шару фарби;
- фарбою покривається вся пластина, це зручніше зробити більш тягучими фарбами (офортна, друкарська, масляна і т.д.) за допомогою валика або картонки;
- якщо шар фарби буде занадто товстим, то можуть вийти небажані плями, якщо занадто тонким, то зображення може не друкуватися або вийде «примарним»;
- після попередньо нанесеного малюнка на пластину та подальшого його друку на офортному верстаті, фарбам на водній основі дають висохнути;
- для друку на верстаті папір повинен бути вологим, але не сильно;
- для ручного друку на склі фарбами на водній основі папір повинен бути сухим;
- щоб отримати великі зони світла, можна використовувати ганчірку або широкий пензель, для промальовування дрібних деталей – зубочистки;
- головними характеристиками друкувального інструменту в домашніх умовах є округла форма побутового предмета і міцність / твердість матеріалу (крім металевої столової ложки для друку вручну підходять кістяний ніжик для палітурних робіт і притискний валик із міцних матеріалів);
- тягучі фарби добре лягають практично на будь-яку основу через свою консистенцію;

– можливий більш екологічний спосіб очищення пластин і валиків після друку за допомогою вологих серветок, які добре знімають масляну і друкарську фарбу з гладких поверхонь;

– розчинники дають додаткові ефекти (від своєрідних кракелюрів до нюансних вливань одного кольору в інший).

Відповідальна та вдумлива аналітична робота під час ведення щоденника спостережень розвиває педагогічну складову професійних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

З вищенаведеного, можемо сказати, що техніка монотипії своєю унікальністю являє синтез живописних якостей і особливостей друкованої графіки. Технології виконання монотипних робіт, розглянуті в статті, підтверджують значення цієї техніки у розвитку фантазії, креативності й творчих здібностей студентів. Доповнення художньої роботи паралельним веденням щоденника спостережень, формує методичне мислення, яке необхідно майбутньому художнику-педагогу.

Список використаних джерел:

1. Лещинский А. А. Основы графики : Учеб. пособие. Гродно : ГрГУ, 2003. 194 с.
2. Методичні рекомендації до лабораторних завдань з дисципліни «Робота в графічних матеріалах» для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 022 «Дизайн» спеціалізації «Графічний дизайн» усіх форм навчання. Частина 1 / упоряд.: О.Л. Храмова-Баранова, О.В. Галицька, В.С. Зайцева-Дячок. Черкаси : ЧДТУ, 2018. 27 с.
3. Резніченко М. І. Художня графіка : навч.метод. посіб. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2011. 272 с.
4. Самойлова Н. М. Становлення монотипії як техніки друкованої графіки. *Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистец.* 2004. № 3. С. 112–118.

Налепа А.О.

студентка,

Науковий керівник: Бартків О.С.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

РОЛЬ ЕКСПЕРИМЕНТУ НА УРОКАХ ФІЗИКИ

Розвиток пізнавальних здібностей учнів, здобуття ними знань, умінь і навичок, використання їх на практиці залежить від оптимального використання методів навчання, що зумовлено передусім цілями (специфікою) змісту навчання, віковими особливостями учнів.

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності охоплюють сукупність прийомів навчання, спрямованих на формування та засвоєння учнями знань, умінь і навичок. Зацікавити учнів науково-природничим фахом можна шляхом проведення експериментів на уроках фізики. У контексті реформування сучасної освіти, при проведенні фізичного експерименту учні отримують такі навички [1]:

1. Engineering (розробка власних проектів та проведення дослідів).
2. Computerprogramming (вивчення програмування).
3. Logic (розвиток логіки та сучасних знань).
4. Algorithms (послідовне мислення і конструювання).
5. Problemsolving (вирішення проблем).

З огляду на це, вчителі фізики в своїй практичній діяльності для реалізації особистісно-орієнтованого навчання керуються певними положеннями:

- індивідуальність, самоцінність дитини, як активного носія суб'єктивного досвіду є пріоритетною засадою;
- акцентування уваги педагога і спрямування його основних зусиль на виявлення суб'єктивного досвіду кожної дитини при конструюванні та реалізації навчально-виховного процесу;
- інтеграція соціально-історичного досвіду, що задається навчально-виховним процесом, та суб'єктивного досвіду школяра в освітньому процесі;
- взаємодія двох видів досвіду дитини повинна відбуватися не шляхом витіснення індивідуального, заміни його суспільним досвідом, а

їх узгодженням, використання досвіду дитини, що накопичується нею у її власній життєдіяльності;

– розвиток дитини, як особистості здійснюється не тільки через опанування нею нормативної діяльності, а й через постійне розширення, перетворення суб'єктивного досвіду, як важливого джерела власного досвіду.

У шкільному курсі фізики експеримент – це відображення наукового методу дослідження, що властивий науці фізиці [3]. Постановка дослідів і спостережень має велике значення для ознайомлення учнів із сутністю експериментального методу, з його роллю в наукових дослідженнях з фізики, а також для формування в школярів практичних навичок. Вивчення явищ на основі фізичного експерименту сприяє формуванню наукового світогляду учнів, більш глибокому засвоєнню фізичних законів, підвищує інтерес школярів до вивчення предмета. Більшість приладів, які використовуються в демонстраційному та лабораторному фізичному експерименті, – це фізичні моделі тих приладів і установок, з якими учень зустрінеться в майбутньому в своїй практичній діяльності.

Використання механічних, електричних, оптичних та інших явищ для ілюстрації окремих мислених моделей дає можливість незрозуміле і важке пояснити на основі вже відомого. При викладанні шкільних предметів, у тому числі й фізики, варто дотримуватись основних дидактичних правил навчання – від простішого до складного, від конкретних спостережень і прикладів до узагальнень.

Метод експерименту має велике значення і для формування в учнів фізичної картини світу. Учитель має можливість показати їм, що більш складні фізичні моделі, як правило, не замінюють прості, а включають у себе їх раціональне зерно, точніше відображають об'єктивну реальність. Експерименти проводять як в ілюстрованому (учні у своїх дослідах відтворюють те, що було попередньо продемонстровано учителем або прочитано в підручнику), так і в дослідницькому плані (учні самі вперше виконують поставлене перед ними пізнавальне завдання й на основі дослідів самостійно приходять до нових висновків).

У процесі проведення експериментальних робіт, необхідно пам'ятати, що важливе значення має чіткий кінцевий продукт роботи учнів. Робота потребує практичної діяльності, наукового підходу до отриманої інформації. У ході виконання робіт повинна панувати науково-пошукова атмосфера, яка акумулює різні варіанти вирішення даних проблем. Саме робота над дослідями дає змогу учням бути у ролі

практичного діяча. Система демонстраційних, фронтальних і домашніх експериментів допомагає всебічному засвоєнню матеріалу уроку. При цьому активізується навчальна діяльність школярів.

Важливу роль у проведенні експерименту є підготовка до нього як з боку вчителя, так і з боку учнів. МАНлаб, віртуальні електронні лабораторії дозволяють учням у тривимірному просторі провести віртуально експеримент, а вже згодом провести його реально. Для цього доцільно скористатися віртуальними лабораторіями. VirtuLab www.virtulab.net – за допомогою програми можна змінювати деякі параметри перебігу дослідів і бачити зміни, що відбуваються, в залежності від встановлених параметрів [2].

Залучення учнів до проведення навчального експерименту дозволяє їм оволодівати навичкам практичної діяльності в напрямку отримання фактів, уміння їх систематизувати та проаналізувати. Уміння висловувати гіпотезу щодо результатів експерименту, підтверджувати або спростовувати її. Експеримент виконує функцію методу навчального пізнання, завдяки якому у свідомості учнів утворюються нові зв'язки та відношення, формується суб'єктивно нове особистісне знання. Проведення експерименту забезпечує складову навчання фізики й допомагає формувати в учнів експериментальні вміння й дослідницькі навички, озброює їх інструментарієм дослідження, який стає засобом навчання [3].

Підсумовуючи вище висловлене, виділимо дидактичні цілі, які можна реалізувати, використовуючи експеримент на уроках фізики: постановка навчальної проблеми, яка потребує розв'язання; повідомлення нових знань; ілюстрація повідомлених учнем фактів; формування практичних умінь і навичок; перевірка якості засвоєння знань, умінь і навичок; повторення, закріплення та узагальнення матеріалу; розвиток творчих здібностей учнів.

Використання експерименту на уроках фізики сприяє поєднанню теорії з практикою, виробленню вмінь працювати з приладдям, опрацьовувати, аналізувати результати вимірювань і науково обгрунтовано оцінювати їх, залучає учнів до самостійної, пізнавальної роботи, створює ситуації для самоперевірки та самоконтролю.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа: практична реалізація концепції 2019 [Електронний ресурс]. – Електронні текстові та зображувальні дані. – Режим доступу: <https://dixi.education/new-ukrainian-school/> (дата звернення: 11.11.2019). – Назва з екрана.
2. Відкриті освітні ресурси для організації навчання у контексті STEM-освіти [Електронний ресурс]. – Електронні текстові та зображувальні дані. – Режим доступу: <http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/viewFile/89/122> (дата звернення: 17.11.2019). – Назва з екрана.
3. Методичні рекомендації щодо викладання фізики та астрономії у 2019/2020 навчальному році [Електронний ресурс]. – Електронні текстові та зображувальні дані. – Режим доступу: <https://vberz-osvita.gov.ua/metodichni-rekomendacii-17-29-33-09-07-2018/> (дата звернення: 11.11.2019). – Назва з екрана.

Оліферович Т.О.

студентка,

Науковий керівник: Чарікова І.В.

кандидат філологічних наук, доцент,

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ І ПЕРЕШКОДИ ОН-ЛАЙН ПЛАТФОРМ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Вивчення іноземних мов, досконале володіння ними у час високих технологій стало важливою складовою успіху сучасної людини та необхідним чинником самостійного і різнопланового розвитку. Стрімкі зміни, що відбуваються в українському суспільстві, осучаснення освітньої системи, досягнення в галузі теорії та практики навчання іноземних мов ставлять перед освітньою системою України необхідність оновлення змісту та методів застосування інноваційних підходів до викладання іноземної мови за професійним спрямуванням. Завдяки новітнім технологіям, стало можливим вивчення мов шляхом використання різноманітних онлайн сервісів. Використання сучасних

технологій, зокрема Інтернет, під час вивчення іноземних мов стає більш привабливим для студентів вищих навчальних закладів, так як вони отримують необмежений доступ до цікавих країнознавчих матеріалів, що вигідно відрізняється від статичних застарілих текстів у підручниках.

Вивченням питань інноваційних методів навчання англійської мови в контексті трансформації іншомовної освіти займаються О. Альошина, А. Біліченко, О. Коваленко, В. Кунченко, О. Остапчук та ін.

Проблемою використання новітніх інформаційних технологій в освітньому процесі вищих навчальних закладів освіти займаються такі вітчизняні й зарубіжні науковці, педагоги та методисти, як Дж. Андервуд, О. Андрєєв, С. Белова, А. Вернадський, В. Беспатько, І. Булах, В. Вороніна, Р. Гуревич, А. Дабагян, Т. Кашицин, П. Майєр, В. Романюк, В. Солдаткін, В. Тихомиров, Т. Яшур.

Використанням елементів дистанційного навчання студентів вищих навчальних закладів займаються Т. Коваль, С. Смірнова-Трибульська, М. Прадівляний. Питання створення курсів у системі Moodle, що базуються на теорії соціального конструктивізму розглядають М. Крослінг, П. Роджерс, А. Томітіна, Ю. Тріус й І. Герасименко.

З точки зору сучасних вчених, програмне забезпечення поряд з використанням Інтернет, застосування спеціальних комп'ютерних програм стає інтегральною одиницею процесу навчання. До цієї групи технологій можна віднести такі спеціалізовані програми, як:

- комп'ютерні курси (Reward, The Business);
- електронні словники і перекладачі (Macmillan English Dictionary, Lingvo, Prompt);
- тестові оболонки, з можливістю для викладача створювати власні тести;
- професійний софт, прикладами якого є такі програми, як PowerPoint, яка використовується для підготовки презентацій, слайд шоу і PR-акцій, створення портфоліо тощо [1, с. 22].

Мета дослідження полягає в з'ясуванні і обґрунтуванні основних переваг і перешкод он-лайн систем і платформ для вивчення та викладання іноземної мови. Для дослідження та аналізу нами було обрано дві он-лайн платформи. Об'єктом дослідження є он-лайн платформи для вивчення та викладання іноземної мови Moodle і Busuu.

У ході дослідження з'ясовано, що у ХХ-му столітті широке поширення викладання іноземних мов спричинило інтенсивну розробку різних методів навчання. У залежності від основної мети, серед них

розрізняють методи навчання (ре)продуктивного і рецептивного володіння мовою. Серед перших найбільш значимими є усний метод Палмера, аудіо-лінгвальний й аудіовізуальний методи [1, с. 57].

Погоджуємося із науковцями Г.А. Чередніченко, Л.Ю. Шапран, які визначають змішане навчання («blended learning») як систему навчання / викладання, яка поєднує в собі найбільш ефективні аспекти та переваги викладання в аудиторії та інтерактивного або дистанційного навчання і є системою, що складається з рівних частин, які функціонують у постійному взаємозв'язку один з одним, утворюючи певне ціле [2, с. 13]. Підкреслимо, що змішане навчання стимулює формування та навички самонавчання і пошуку необхідного матеріалу та інформації. Практика говорить, що найбільший ефект досягається лише при поєднанні традиційного очного та дистанційних навчань.

Так, Moodle спроектовано з урахуванням досягнень сучасної педагогіки, а центральний акцент зроблений на взаємодії студентів і широкого використання дискусій. Студенти мають можливість здійснювати редагування своїх облікових записів, додавати світлини та змінювати особисті дані, ознайомлюватися з нагадуваннями про події у курсі, завантажувати виконані завдання, переглядати результати проходження тестів та курсів, спілкуватися з викладачем через особисті повідомлення, форму та чат. Кожен модуль курсу містить лексичні і граматичні вправи різних типів. На ресурсі Bussu можна знайти англomовного співрозмовника. Онлайн-уроки виконані у простій та цікавій формі зі зрозуміло озвученими фразами, картинками, інтерактивними вправами та можливістю взаємодіяти з іншими користувачами.

Опрацьований матеріал дає можливість виділити в структурі досліджуваних нами он-лайн платформ спільні переваги, а саме вдосконалення навичок читання та аудіювання, адже системи пропонують вивчати мову на матеріалах, що дуже цікаві для користувачів, зокрема: аудіокнигах, піснях, відеозаписах та текстах. Проте система Bussu має певні недоліки, зокрема незначну кількість граматичних вправ, через що не вийде добре вивчити граматику, до того ж кількість лексики є також обмеженою, а тому навряд чи вдасться здобути широкий словниковий запас. Також, як і на Moodle вправи на Bussu перевірятиме носій мови.

Отже, зібраний та проаналізований нами фактичний матеріал свідчить про те, що обидві платформи для вивчення іноземних мов враховують мету навчання та аналіз потреб студентів.

Список використаних джерел:

1. Годованець Н. І. Застосування прямого методу навчання іноземної мови / Н. І. Годованець // Педагогіка, соціальна робота. – Випуск 32. – С. 57.
2. Чередніченко Г. А. Модель змішаного навчання і її використання у викладанні іноземних мов / Г. А. Чередніченко, Л. Ю. Шапран // Moodle Moot Ukraine 2015. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle : третя міжнародна науково-практична конференція : тези доповідей, 21-22 травня 2015 р. – К. : КНУБА, 2015. – С. 13.

Падушина О.В.

студентка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ КОЛЬОРІВ НА ЛЮДИНУ

Вивчення різних аспектів колористики студентами закладів вищої освіти у сучасному світі є невід'ємною частиною освітнього процесу навчання художників. Колір – це могутній інструмент, який впливає на чуттєву сферу людини. Властивості кольору вивчали такі видатні діячі як В. Бецольд, І. Гете, Е. Делакруа, Леонардо да Вінчі, М. Ломоносов, І. Ньютон, В. Оствальд, Ф. Рунге, А. Хельцель, Г. Цойгнер, М. Шеврель та ін. Вагомий внесок у дослідження колористики зробив Й. Іттен. Особливості психологічного впливу кольору на людину досліджували К. Ауер, К. Бондарева, М. Волков, Г. Горева, О. Ільїна, В. Кандінський, С. Кравков, О. Леонт'єв, В. Медведєв, О. Рац, Г. Фрилінг та ін.

Мета статті спрямована на узагальнення та уточнення психологічного впливу кольору на людину, а також формулювання рекомендацій щодо використання конкретних кольорів для досягнення певних вражень від творів образотворчого мистецтва та дизайну.

Без кольору неможливо уявити наше життя. У кожної людини є суб'єктивне сприйняття того чи іншого відтінку, свої кольорні уподобання. Науковці та митці давно звернули увагу на те, що кольори можуть викликати різні емоційні стани.

Кожен колір спектру має особливий психофізіологічний вплив на людину. Червоний – збуджує, зігріває, активізує всі функції організму. На короткий час збільшує м'язову напругу, підвищує кров'яний тиск, прискорює ритм дихання, активізує роботу мозку. Помаранчевий – збуджуючий, тонізуючий, діє в тому ж напрямку, що й червоний, але слабкіше, покращує травлення, прискорює пульсацію крові. Жовтий – тонізуючий, фізіологічно оптимальний, стимулює мозок, зір і нервову діяльність. Зелений – зменшує кров'яний тиск і розширює капіляри, на тривалий час збільшує рухово-мускульну працездатність. Блакитний – седативний, знижує м'язове напруження і кров'яний тиск, уповільнює пульс і ритм дихання. Синій чинить заспокійливу дію, яка переходить у гнітючу, сприяє гальмуванню всіх функцій фізіологічних систем людини. Фіолетовий поєднує ефект червоного і синього кольорів, пригнічує нервову систему [1].

Колірні уподобання людини залежать від статі, віку, характеру, соціального середовища, географічно-кліматичного проживання та інших факторів. Загальновідомо, що прості, чисті, яскраві кольори діють на людину як сильні активні подразники. Вони подобаються людям зі здоровою, міцною нервовою системою – це люди фізичної праці, відкриті, прості та прямі натури. Складні, малонасичені, нейтральні кольори, що діють заспокійливо, викликають більш складні відчуття. Вони до вподоби людям досить високого культурного рівня, інтелігентної праці, особам з тонко організованою нервовою системою. Уподобання певних кольорів можна помітити у різних вікових групах. Як зазначає А. Рац [4], дітям подобаються теплі, яскраві кольори, дорослим – холодні відтінки середньої насиченості, людям похилого віку – пастельні й ахроматичні кольори.

Велику роль у психологічному сприйнятті кольору грають історично обумовлені символічні значення. У кожній нації вони можуть відрізнитися. Так, В. Медведєв [3] стверджує, що червоний колір символізує вогонь, любов, феєрію (свято), мужність, енергію, силу, сміливість, гідність, владу, війну і кров. Помаранчевий колір – символ тепла, сонця, радості, насолоди, свята, великодушності, благородства. Жовтий колір – символ руху, незмінності, чистоти, ясності, поваги, величчя, пишноти, багатства. Зелений колір символізує свободу, радість, надію, спокій, мир, здоров'я, спасіння, ясність духу, скромність, ніжність (світлий жовто-зелений). Блакитний колір – символ чистоти, розуму, сталості, ніжності, світу і вічності. Синій колір – символ честі,

вірності, щирості, бездоганності, невинності, всесвіту. Бузковий колір символізує смуток, печаль, меланхолію. Фіолетовий колір – символ мудрості, зрілості, панування, вищого розуму і космічного простору. Пурпурові кольори символізують владу, верховенство, велич, гідність, силу, могутність. Коричневі кольори символізують стриманість, прихованість, благородство, зрілість. Білий колір – символ чистоти, мудрості, невинності, світу. Сірі кольори символізують строгість, замкнутість, скромність, печаль, смуток, тугу. Чорний колір – символ скромності, ночі, жалоби та смерті.

Таким чином, колір має значний психологічний вплив на людину. Це обумовлено як самим кольором, так і різними факторами, що діють на людину. Певне значення має також і символічність кольорів.

Для того, щоби допомогти студентам закладів вищої освіти розвивати колірне асоціативне мислення на основі знань про психологічний вплив кольору на людину, в процесі навчання потрібно проводити тематичні практичні заняття. Цікаве завдання міститься у навчально-методичному комплексі з дисципліни «Кольорознавство» Білоруського державного педагогічного університету ім. М. Танка. Студентам пропонується розробити формальну композицію з використанням кольірних асоціацій, що відображають фізичні та емоційні враження (легкий – важкий, веселий – сумний, літо – осінь і т.д.). Спочатку потрібно розробити графічні ескізи формальної композиції (папір А4), потім виконуються ескізи в кольорі (ведеться пошук засобами кольору образотворчого аналога заданого почуття). Після цього на основі розроблених ескізів треба зробити асоціативну композицію (папір А3). Можливі теми: «Емоція», «Музика», «Пори року», «Країна» тощо [2].

Поряд з класичними методами дуже важливо використання сучасних технологій. У наш цифровий вік, що постійно розвивається, щодня виходять нові продукти, досягнення та додатки. На сайті «The Art of Education University» [5] запропоновано три цікавих додатка, які можуть допомогти при вивченні колористики: Blendamaze, Har-mo-ny, Blendoku. «Ви думаєте, що знаєте свою теорію кольорів? Спробуйте Blendamaze і відкрийте для себе новий складний, захоплюючий спосіб випробувати свої навички теорії кольорів!» Це лабіринтна гра з м'ячем, в якій гравці переміщують iPad, щоби м'яч котився до різних фарб. Слід придумати правильне співвідношення кольорів на кулі, перш ніж перейти на наступний рівень. Він починається з первинних кольорів і поступово

стає складнішим із вторинними, проміжними, повним спектром, комплементарними, аналогічними та тріадними кольорами.

Наг-мо-пу: «Захоплююча головоломка, що є задоволенням для очей, музикою для вух і викликом для мозку! Ваша мета проста, але оманливо складна: переставляйте блоки відповідно до гармонізованої палітри кольорів. Блоки можуть рухатися лише горизонтально або вертикально, і кожен блок повинен використовувати всі свої ходи. Витончена палітра кольорів варіюється від простих дощок з 3 кольорами до неймовірно складних 10-кольорових дощок. Зі збільшенням рівня зростає складність та краса кожної з палітри кольорів» [5].

На сайті «The Art of Education University» [5] пропонується застосовувати також гру-головоломку Blendoku, що заснована на кольорових принципах і вправах, які викладають у школах мистецтв по всьому світу. У цій грі слід впорядковувати кольори за градацією та значенням, а також за тим, як колір буде взаємодіяти з кольорами з обох сторін, якщо їх змішати разом. Це приголомшлива головоломка для вивчення значення, схем і незначного змішування кольорів.

Аналіз літературних джерел дозволив узагальнити та запропонувати наступні рекомендації. Збудливі кольори вживаються там, де потрібно підбадьорити або розвеселити людину, підвищити його рухову активність, м'язовий, нервово-психічний і емоційний тонус. Тонізуючі кольори доречні у виробничому середовищі та громадських інтер'єрах, де необхідне забезпечення ділової атмосфери й тривалої працездатності. Заспокійливі кольори використовуються для ефекту релаксації, для заспокоєння нервової системи, зняття емоційного напруження і гальмування рухових реакцій. У приміщеннях з надмірним виділенням тепла або холоду відповідно рекомендується холодна або тепла гамма. У шумних приміщеннях рекомендуються приглушені малонасичені та холодні кольори. У багатолюдних приміщеннях (цехах, аудиторіях тощо) забарвлення повинно бути якомога більш стриманим, без строкатості. Використання сучасних ігрових технологій підвищує інтерес студентів до навчання та покращує його ефективність.

Список використаних джерел:

1. Горева Г. В. Учебно-методический комплекс по учебной дисциплине «Цветоведение и колористика». ГИУСТ БГУ, 2016. 64 с.
2. Лойко Г. В., Шкороденок А.М. Учебно-методический комплекс по учебной дисциплине «Цветоведение». ГИУСТ БГУ, 2016. 58 с.

3. Медведев В. Ю. Цветоведение и колористика: учеб. пособие (курс лекций). СПб.: ИПЦ СПГУТД, 2005. – 116 с.

4. Рац А. П. Основы цветоведения и колористики. Цвет в живописи, архитектуре и дизайне. Курс лекций. Москва, 2014. 128 с.

5. 3 Color Exploration Apps Your Students Will LOVE: веб-сайт.
URL: <https://theartofeducation.edu/>

Проскунін В.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Донбаський державний педагогічний університет

ДОСЛІДНИЦЬКЕ НАВЧАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Ключовим завданням сучасної історичної науки та педагогічної практики в галузі історичної освіти є оновлення змісту освіти у відповідності із зміною методологічної парадигми історичних досліджень та актуальних потреб розвитку суспільства. Методологія історичної освіти сьогодні оперує багатьма напрямками, найбільш перспективним серед яких є дослідницьке навчання. За умови застосування такого підходу навчально-виховний процес організується не як засвоєння учнями певної суми теоретичних знань та практичних навичок, а насамперед як всебічний розвиток особистості дитини, формування й розвиток на найвищому рівні необхідних компетентностей [2]. В контексті дослідницького навчання переважна увага надається дослідницькій компетентності, яка сучасними вітчизняними та зарубіжними науковцями розуміється як здатність до цілком самостійної дослідницько-пізнавальної діяльності та створення нового знання.

Дослідницьке навчання передбачає послідовні й цілеспрямовані заходи, які в системі мають забезпечити формування й розвиток необхідної суми знань, комплексу практичних умінь, індивідуальних рис світогляду та мотиваційної сфери з метою успішного й самостійного вирішення пізнавальних та практичних задач [1]. Досягнення такого

результату може бути забезпеченим лише за умови відповідного змістовного наповнення навчального курсу.

Оскільки дослідницька діяльність, незважаючи на свою суспільну спрямованість, є глибоко індивідуальною, ключовою вимогою змістовного оновлення курсу історії у відповідності із методологічними вимогами дослідницького навчання є антропологізація історичного знання [4]. Під антропологізацією історичного знання мається на увазі найбільше наближення осмислення історичного процесу до конкретної особистості як суб'єкта історії. В центрі уваги учня, який в умовах дослідницького навчання є самостійним суб'єктом історіописання та водночас автором історичного дослідження, має стояти різноманіття індивідуального буття людини. Це, в свою чергу, передбачає концепцію історичного процесу як результату взаємодії різноманітних та рівноправних людських спільнот. Основою для взаємодії в такому разі виступає спільна для представників цих спільнот система цінностей.

Організаційно процес дослідницького навчання являє собою сукупність сформованих педагогом навчальних завдань, вирішення яких вимагає самостійної творчої діяльності учня і в цілому повторює загальну схему основних етапів наукового дослідження [3, с. 34]. Навичка самостійного здійснення кожного з цих етапів передбачає формування низки компетентностей: формулювання дослідницької проблеми, збір та аналіз інформації, отримання та обґрунтування нового знання.

Розробляючи зміст навчальної роботи в курсі історії, слід враховувати подвійну природу самостійно отриманого історичного знання. По-перше, це знання являє собою конкретні фактичні відомості системного характеру, тобто сукупність фактів, їх причинно-наслідкових зв'язків, учасників та результатів. По-друге, це знання постає як оцінка подій з точки зору їх впливу на сьогодення та на основі притаманної суспільству системи цінностей. При цьому слід пам'ятати, що головним завданням самостійного здобуття учнями історичного знання є розвиток особистості учнів у процесі навчання [2]. Відповідно зміст історичної освіти має вдосконалюватись з метою збільшення можливостей для учнів формулювати власні оціночні судження про історичні події та діячів. При цьому необхідно дотримуватись принципу природовідповідності, враховуючи рівень розуміння та знань учнів та максимально наближаючи зміст вивчення до їх повсякденного досвіду.

Важливою вимогою дослідницького навчання є забезпечення опанування учнями такої компетентності, як вміння самостійного пошуку інформації, її перевірки, аналізу та систематизації [1]. Уроки історії передбачають роботу з історичними джерелами, яка в умовах дослідницького навчання набуває особливої актуальності. Забезпечуючи формування дослідницької компетентності, необхідно вводити в зміст курсу історії якомога більшу різноманітність джерел з метою виявлення на їх основі всього різноманіття людського буття. Необхідно також якомога ширше залучати історичні джерела особистісного походження, які б розвивали у учня усвідомлення власної долі як частини історичного процесу і таким чином формували б активну громадянську позицію.

Дослідницька компетентність передбачає також і навичку самостійного формулювання власної точки зору та її належного обґрунтування [4]. З метою формування й розвитку цієї навички необхідно в змісті історичної освіти передбачити якомога ширші можливості для висловлення власної точки зору. З метою активізувати мотивацію учнів до самостійного висловлювання варто ширше включати в зміст навчання відомості особистісного характеру, в тому числі про дитячі і юнацькі роки видатних історичних діячів.

Необхідною складовою дослідницького навчання є розвиток критичного мислення учнів [3, с. 180]. Розвиток критичного мислення вимагає включення в зміст навчання кількох варіантів історичних відомостей для порівняння, можливостей кількох варіантів відповіді на поставлене питання, розгляд кожної теми з різних точок зору тощо. Потрібно сформувати в учнів усвідомлення того, що в представників різних суспільств, які поділяють відмінні системи цінностей, можуть бути різні точки зору. Водночас необхідно включити в зміст історичної освіти завдання із формулювання й розвитку практичних умінь перевірки фактів.

Вказані вище пропозиції щодо оновлення змісту історичного знання у відповідності із методологічними вимогами дослідницького навчання не є вичерпними, проте окреслюють ключові напрями та завдання такого оновлення. В перспективах подальших досліджень є розробка конкретних методичних порад щодо оновлення змісту шкільного курсу історії в контексті розширення міжпредметних зв'язків та поглиблення індивідуалізації процесу навчання й виховання.

Список використаних джерел

1. Вашкевич В. Методика викладання історії: необхідність оновлення // Політичний менеджмент. – 2005. – № 6. – С. 114-120.
2. Гирич І. Українська історична освіта на початку ХХІ століття // Історія в школах України. – 2009. – № 5. – С. 2-4.
3. Мороз П. В. Дослідницька діяльність учнів в процесі навчання історії України. – Київ, 2012. – 134 с.
4. Уйсімбаєва Н. Науково-дослідницька діяльність як чинник зростання професійної компетентності // Рідна школа. – 2006. – № 4. – С. 3-6.

Сас О.В.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВІДОБРАЖЕННЮ ПОВІТРЯНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ У ЖИВОПИСІ

Сила впливу природи на людину, глибоке переживання і думки, які вона викликає, створили той жанр в образотворчому мистецтві, який ми називаємо пейзажем. Серед різновидів пейзажу поширений гірський краєвид, у якому зображуються кам'яністі скелі, гори, укриті лісовими хашами, снігами та льодовиками.

Гірський пейзаж в образотворчому мистецтві по праву вважають провідним жанром у багатьох художніх школах. Ломані лінії, буйство фарб, монументальність – чи інший напрямок пейзажного жанру дасть таку можливість для самовираження художника. Важливу роль у створенні пейзажу відіграють: мотив, образ, точка зору, рівень очей, просторові плани, формат, перспектива, ритм, колорит, світло, тінь, рефлекс, композиційний центр [1].

Отже, об'єктом і головним завданням пейзажу є зображення навколишнього простору. Яким же способом на картинній площині можна показати глибину простору? Як показати далекий горизонт?

Існує безліч наукової літератури, навчальних посібників та періодичних видань з живопису. Значний внесок у розробку методичних проблем зображення внесли вітчизняні вчені: Г. Біда, М. Волков, Л. Івахнова, В. Зінченко, С. Ігнат'єв, А. Іконніков, В. Корінців, В. Кузін, В. Лебедко, С. Ломов, Л. Медведєв, Н. Сокольникова, М. Ростовцев, Н. Шабанов, Є. Шорохов та ін. Вітчизняні художники-педагоги, виходячи з власної творчої практики, досить переконливо відстоювали необхідність виховання цілісного сприйняття кольорних поєднань і просторової побудови. Однак існуючі дослідження в цій області не вичерпують всю багатоаспектність проблеми. Так, недостатньо вивченими та розробленими залишаються питання саме повітряної перспективи у процесі вивчення студентами мистецтва живопису. Між тим, звернення до повітряної перспективи, як до стрижнкової проблеми занять з живопису в закладах вищої освіти є основою для вивчення мистецтва живопису.

Мета статті – розкрити зміст і специфічні особливості відображення повітряної перспективи, розглянути основні методи зображення простору в пейзажі та показати важливість використання законів перспективи для створення реалістичного зображення під час вивчення студентами мистецтва живопису в закладах вищої освіти.

Для вираження творчого задуму часто недостатнім є навчання техніці й технології живопису. Ось чому особливо важливо поєднувати практичну роботу з вивченням теоретичних, наукових основ живопису. Корисно пригадати слова чудового художника-педагога П.П. Чистякова про те, що високе, серйозне мистецтво живопису без науки не може існувати. Наука в вищому її прояві переходить в мистецтво [2, с. 127].

Перші зображення перспективних скорочень з'явилися в роботах Амброджо Лоренцетті (1290-1348), представника раннього італійського Відродження. У його фресках видно спробу зображення предметів з пропорційним зменшенням до лінії горизонту «Плоди доброго правління», 1337-1339 рр., Палаццо Пуббліко, Сієна, а також наявність єдиної точки сходу («Принесення у храм», 1342, галерея Уффіці, Флоренція). Математичне і теоретичне обґрунтування зображення простору на площині картини дав у своїх трактатах «Три книги про живопис», «Десять книг про зодчество» архітектор, скульптор, філософ, поет доби Ренесанс – Леон Баттіста Альберті (1404-1472).

Лінійна перспектива є одним з основних методів, використовуваних художниками для зображення простору в пейзажах. Однак вона не є

єдиним методом, який використовується для зображення простору на картинній площині, хоча і вельми значний.

Великий художник, інженер, поет, вчений, теоретик мистецтва Леонардо да Вінчі (1452-1510) у «Трактаті про живопис» так писав про перспективу «Практика завжди повинна бути побудована на хорошій теорії, для якої перспектива – керівник і вхід, і без неї ніщо не може бути зроблено добре у випадках живопису» [3, с. 105].

Леонардо да Вінчі виділяє в перспективі три складові:

1) власне лінійна перспектива, що вивчає принципи побудови предметів у міру їхнього віддалення від спостерігача і наближення їх до горизонту;

2) перспектива пом'якшення обрисів форм предметів – знамените сфумато Леонардо да Вінчі, що полягає у зміні чіткості обрисів предметів і контрастності в міру віддалення їх від спостерігача;

3) повітряна перспектива, яка визначає зміну кольору предметів і насиченості кольору залежно від їх розташування між спостерігачем і горизонтом;

Отже, ще одним методом зображення простору на картині є повітряна перспектива. Це – поняття техніки живопису, спосіб передачі світлотіньових і колористичних (а не лінійних) якостей зображуваних об'єктів. Повітряна перспектива – це зміна в кольорі й тоні предмета, зміна його контрастних характеристик у сторону зменшення, приглушення при видаленні вглиб простору. Ще художники Відродження намагалися змінювати колір предметів у міру їх наближення до горизонту (Леонардо да Вінчі «Мадонна в гроті», 1495-1508, Національна галерея, Лондон).

Принципи залежності кольору предметів від відстані до спостерігача були чітко сформульовані в живописі класицизму. Для першого плану слід було вибирати коричневі кольори, для предметів, розташованих на другому плані, треба було додавати зелені відтінки, а третій план писати блакитним і фіолетовим. Яскраве втілення цього принципу можна бачити в роботах К. Лоррена (1600-1682) («Пейзаж з Аполлоном і Марсієм» 1639, «Викрадення Європи» 1655). «По суті, це поділ на плани було негласним правилом, яке дотримувалося і проіснувало до кінця XVIII століття, коли під впливом бурхливого розвитку акварельного живопису (а потім і живопису імпресіоністів) були знищені коричневі тіні перших планів». Цікавість до перспективи в теорії та художній практиці зросла в XX столітті в зв'язку з

відродженням інтересу до символізму і до середньовічного художньої спадщини [4, с. 320-329].

Перспектива – це невід’ємна частина реалістичного живопису, потужний інструмент передачі глибини зображення. Однак її освоєння нерідко стає проблемою для студента. В.С. Щербаков [5] вважав навчання перспективному зображенню однією з головних проблем у навчанні живопису і рисунку з натури.

Викладач має допомагати студентам оволодівати законами повітряної перспективи. Він рекомендує всі елементи переднього плану прорисовувати детально, а ті, що ідуть у глибину від глядача — узагальнено. Найближчі до глядача об’єкти ми бачимо чітко і ясно, а ті, що віддаляються – м’яко, в розфокусі. Тому, щоб зобразити простір, контури і деталі об’єктів першого плану зображуємо чітко, різко, а то, що видалено – м’яко, умовно, розмито. Викладач звертає увагу, що на великій глибині темні предмети здаються світліше, а світлі навпаки, темніше. Таким чином, для відображення простору між об’єктами, темні предмети висвітлюються, а світлі – затемнюються. Всі предмети розташовані на першому плані, максимально об’ємні, а градації світлотіні на них увиразнюємо, у міру віддалення від глядача світлотінь менш яскраво виражена, а предмети стають більш плоскими порівняно з об’єктами першого плану. Тому для зображення простору в картині найближчі об’єкти малюємо об’ємно, а дальні – плоско.

Викладач звертає увагу студентів на те, що у міру віддалення від глядача в глибину об’єкти занурюються в повітряну колірну середу (як в серпанок або туман), і колір віддалених предметів насичується кольором повітряного середовища (блакитний, сірий, світлий і т.д.). Для зображення плановості в картині передні об’єкти малюємо яскравими, насиченими, а далекі – ненасиченими, блідими. Предмети, наближені до глядача, виглядають кольоровими, а ті, що в глибині або видалені – одноколірними. Щоб домогтися глибини простору, елементи переднього плану малюємо різноманітними за кольором фарбами, а предмети далекого – монохромно у стриманій, зближеній за кольором гаммі.

Систематичність і послідовність при виконанні завдань посилить уявлення студентів про можливість зображення пейзажу, покращить результати застосування правил повітряної перспективи в процесі створення пейзажу. Пояснення і вивчення основ пейзажу пропонується вести за допомогою наочних і дидактичних посібників, так само необхідне застосування презентацій, яке сприяє залученню уваги і

прояву творчої активності студентів, що важливо для формування правил повітряної перспективи у процесі створення пейзажу.

Вагоме місце у навчанні студентів відображенню повітряної перспективи займають наочні посібники. Так, мультимедійна презентація на тему «Послідовне зображення повітряної перспективи в пейзажі» полегшить студентам усвідомлення правил повітряної перспективи засобами пейзажного живопису. Мультимедійна презентація на тему «Етапи роботи над побудовою повітряної перспективи у пейзажі», сконцентрує увагу студентів на покрокових рекомендаціях у його виконанні.

Ми дійшли висновку, що використання законів перспективи допомагає художнику відобразити простір. Розглянуті нами прийоми використання майстрами живопису правил перспективи, на нашу думку, допоможуть художникам-початківцям і нададуть позитивного впливу на їх практичну діяльність. Подальшого дослідження потребує проблематика її практичного впровадження та розробка відповідної методики у навчально-виховний процес у закладах вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Яремків М. Композиція. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 112 с.
2. Гинзбург И. Чистяков П.П. и его педагогическая система. М.-Л., 1940. С. 127.
3. Леонардо да Винчи. Трактат о живописи. М.: Фолио, 2013. С. 105.
4. Штелер Т. Обратная перспектива: Павел Флоренский и Морис Мерло-Понти о пространстве и линейной перспективе в искусстве Ренессанса // Историко-философский ежегодник 2006 / Ин-т философии РАН. М.: Наука, 2006. С. 320-329.
5. Щербаков М. Изобразительное искусство. Обучение и творчество. (Проблемы руководства изобразительным творчеством). М.: Просвещение, 1969. С. 68-69.

Степанова О.В.

студент;

Трубіцина О.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського*

**ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕНСИВНИХ МЕТОДІВ
НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
У СТАРШИХ КЛАСАХ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ
(НА ПРИКЛАДІ СУГЕСТИВНОГО МЕТОДУ Г. ЛОЗАНОВА)**

Швидкий темп сучасного життя, зростаючий обсяг практичної та теоретичної інформації, інтелектуальне навантаження та необхідність постійної трансформації знань призводять до того, що для дослідників у різних галузях проблема підвищення працездатності набуває особливої актуальності. На сьогоднішній день, творчі пошуки вітчизняних і зарубіжних педагогів-новаторів спрямовані на розробку нових педагогічних технологій, які сприяють інтенсифікації навчального процесу [2].

Велика кількість робіт в західній науці, що мають відношення до розробки проблеми мовної дії, належать до сфери сугестивних методик, що мають практичну спрямованість. У сучасних дослідженнях в нашій країні феномен сугестії, або навіювання, недостатньо вивчений, а сугестивна лінгвістика є наймолодшим з лінгвістичних напрямків [5].

Проблемам інтенсивного навчання іноземної мови присвячено роботи Г.А. Китайгородської, Л.Ш. Гегечкорі, Т.І. Капітонової, В.В. Петрусинського, А.М. Щукіна, Л.В. Мельникової та інших науковців. Особливе місце серед досліджень групи інтенсивних методів займає сугестопедичний метод навчання Г. Лозанова [4].

Основний принцип цього методу – можливість використання у процесі навчання іноземних мов неусвідомлених резервних можливостей особистості. При цьому здійснюється безпосередня дія на особистість, яка в цей час перебуває у стані «псевдо-пасивності» і, головним чином, його сугестивна, навіююча дія сприяє усуненню психотравмуючих факторів (скутості, страху, побоювання можливих помилок, замкненості, некомунікабельності, труднощів у подоланні

стереотипів рідної мови та «мовного бар'єру» іноземної). Такий вплив, на думку Лозанова, створює сприятливі передумови для організації іншомовного мовленнєвого спілкування. Крім того, він допомагає розкрити резервні можливості учнів щодо запам'ятовування значного обсягу навчального матеріалу [2].

Проаналізувавши навчальний потенціал даного методу як засобу інноваційного підходу у навчанні іноземної мови, ми дійшли висновку, що актуальність його використання у навчанні учнів старших класів виявляється особливо виправданим у випадку з дітьми, яких важко навчати. Пропонований метод надає не просто короткостроковий, доступний і надзвичайно ефективний шлях навчання, але також є цікавим, захоплюючим і корисним, навіть для найталановитіших людей, дійством з погляду міри свободи оволодіння іншомовним мовленням і розвитку особи в цілому. Для дітей же дорослих, що в собі сумніваються, «нездібних до мов» і тих, яких важко навчати, цей метод може вважатися найбільш доцільним і плідним [1].

Під час навчання, застосовуючи сугестивний метод, між викладачем та учнями встановлюються і підтримуються довірливі стосунки, які сприяють успішній мовленнєвій взаємодії. Навчання проходить у двох планах – свідомому та підсвідомому, в яких діють обидві півкулі головного мозку, а це дає оптимальний результат. Мовний матеріал засвоюється в атмосфері гри, перевілення, з використанням мови та рухів, а також драматизації творів мистецтва, що допомагає переключити увагу учнів із форми на сам процес спілкування. Навчальний матеріал вводиться на основі значних за обсягом полілогів і супроводжується перекладом на рідну мову учнів, а також коментарем лексичного та граматичного характеру. Активізація матеріалу проходить за допомогою драматизації, ігор, пісень, вправ на запитання-відповіді; при цьому учні виконують різні ролі, широко використовують невербальні засоби комунікації [6].

Наведемо приклад вправи. Під час навчання учнів мовлення в якості мовного матеріалу ми використали полілог на тему «The best way to protect our planet». Перед учнями стояло завдання познайомитися зі змістом полілогу у двох етапах. На першому етапі проводиться введення в ситуацію. Вчитель емоційно, під супровід тематичної мелодії, розповідає зміст полілогу з перекладом кожної фрази. На другому етапі діти заплющують очі, приймають зручне положення, і слухають зміст полілогу, але перекладаються вже лише деякі його слова або фрази. Надалі учням пропонується розповісти почуту ситуацію у вигляді

рольової гри. Під час розповіді учні одержують ролі-маски учасників полілогу. Роль допомагає створити ігрову мотивацію мовленнєвого спілкування на заняттях. Крім цього, вона допомагає подолати психологічні бар'єри. Введення в ситуацію потребує від 2 до 10 хвилин.

Аналізуючи використання різних форм подання полілогу на уроці англійської мови, застосовуючи методу навіювання, можна зазначити, що систематична робота в цьому напрямі дає позитивну динаміку у формуванні мовленнєвих навичок. Підвищується активність та бажання учнів приймати участь в ситуативних завданнях.

Таким чином, проектуючи сугестопедичний навчальний процес необхідно співвідносити його цілі та завдання з вимогами філософії сучасної освіти і використовувати кращі здобутки традиційної навчальної системи, особливо на етапі творчого рівня засвоєння знань, умінь, навичок.

Отже, використання у процесі вивчення іноземної мови альтернативних технологій, зокрема технології навіювання, свідчить, що за їх допомогою ефективно розв'язується цілий комплекс важливих завдань: активізація процесу навчання, надання йому творчого характеру; набуття учнями досвіду іншомовного спілкування в контексті реального життя; розвиток пізнавальних мотивів; підвищення навчальної успішності студентів [6].

Список використаних джерел:

1. Аккурт В. С. Теоретичні аспекти поняття сугестивності в лінгвістиці / В. С. Аккурт // Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2019. № 28. – С. 65.
2. Леонтьев А. А. Общая методика обучения иностранным языкам / А. А. Леонтьев. – Москва: Высшая школа, 1991. – С. 286.
3. Мазурок О. М. Сугестивні технології викладання іноземних мов / О. М. Мазурок // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна. – 2009. – Вип. 11. – С. 498.
4. Мороз Л. В. Сугестопедія як метод інтенсивного навчання іноземної мови / Л. В. Мороз, А. С. Дуброва, В. М. Трофімчук // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – 2016. – С. 59.
5. Пальчевський С. С. Сугестопедія: Навчальний посібник. – Київ: Кондор, 2006. – С. 101.
6. Цимбал С. В. Групова психотерапія і психокорекція у формі психологічних тренінгів як методологічна база навчання іноземним мовам / С. В. Цимбал // Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – 2011. – С. 608.

Шовкопляс А.Ю.
студентка,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ФЕЛТІНГУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Особливе місце у навчанні студентів закладів вищої освіти посідають заняття з декоративно-прикладного мистецтва. Його сфера охоплює фелтінг, батик, декупаж, вишивка, гобелен тощо. Зокрема, фелтінг є унікальним у вирішенні завдань естетичного виховання студентів. На даний час перед педагогом стоїть важливе питання, як перед сучасними студентами говорити новітньою мовою, як донести всю важливість інформації та зробити цікаве заняття.

У науково-методичній літературі навчанню валянню з вовни присвячено праці Корнієнко А.В. [4], Лізунова С.В., Ліпіліна Д.А., Ооржак Д.А. [5], Хворостова А.С. [3]. Автори переконані, що заняття фелтінгом сприяють відчуттю нерозривного зв'язку з українською культурою, її традиціями, духовним світом народу.

Дослідниця Ооржак Д.О. наголошує: «Так, як виріб повністю виконано з вовни тварин, то його можна вважати екологічно чистим, тому що не вимагає додаткової хімічної обробки і не сприяє забрудненню навколишнього середовища» [1, с. 8]. Отже, актуальність цієї техніки обумовлена її відродженням та масовим поширенням.

Метою нашої статті є обґрунтування методики проведення заняття з фелтінгу для студентів на заняттях декоративно-прикладного мистецтва в вищих навчальних закладах.

На перших заняттях необхідно провести ознайомлювальне заняття щодо декоративно-прикладного мистецтва взагалі. Декоративно-прикладне мистецтво – це мистецтво виготовлення побутових предметів, що мають утилітарну функцію і разом з тим естетичні художні якості. До декоративно-прикладного мистецтва відносять твори, виконані з різних матеріалів (дерева, глини, каменю, тканини, скла, металу тощо). Воно остаточно формується за умов виділення ремесел у самостійну галузь виробництва. Декоративно-прикладне мистецтво диференціюється у функціональному плані (костюм, меблі, посуд, іграшки

тощо), за матеріалами (метал, кераміка, скло, фарфор, фаянс, дерево, пластик тощо), за технологіями (розпис, різьблення, чекання, ткацтво, вишивка, вибійка) [1].

Доречним може бути звертання до праць А.С. Хворостова [2], в яких автор визначає місце народного і декоративно-прикладного мистецтва у взаємозв'язку між естетичним, трудовим вихованням і художньою освітою.

Цикл лабораторних занять дозволить студентам ознайомитися та опанувати валяння з вовни. На ознайомчих заняттях пропонуємо надати інформацію про основні техніки валяння. Валяння (або валка) – виготовлення вовняних виробів та їх ущільнення способом зчеплення і переплетення між собою волокон вовни.

У валянні використовують особливості будови вовняних волокон та їхні фізико-механічні властивості (пластичність, високі пружність та розтягуваність, здатність скорочуватися, звиватися тощо). У процесі валяння вовну розпушують, замаслюють і змішують, з суміші утворюють вату, а з неї – нашаровуванням готують основу за формою виробу. Основу ущільнюють, просочують розчином сірчаної кислоти і звальюють, після чого вдаються до опоряджувальних операцій

Способом валяння виготовляють сукно (з попередньо витканої на верстаті вовняної тканини), повсть, бурки, кошми, повстяні килими, пітники для сидел, валянці, повстяні черевики тощо. Кустарні майстерні, в яких здійснювалося це виготовлення, носили назву валяльні (сукновальні, валюші) [5].

Люди виявили здатність вовни звальюватися близько 8000 років тому. Для валяння використовували знайдені залишки шерсті тварин. Після одомашнення дрібної рогатої худоби стало можливим використовувати вовну тварин після підстригання [6]. Є навіть легенда про те, що перший валяний килим з'явився в Ноевому ковчезі. Вівці, що пливли в ньому, трималися купи, і коли їх шерсть падала на підлогу і намокала, вона збивали її копитами. Коли ж всі покинули ковчег, то побачили, що на підлозі лежав красивий валяний килим.

Валяння поділяється на вологе та сухе. Вологе валяння застосовують зокрема для отримання виробів, у яких волокна вовни сплутуються між собою під впливом води. Сухе валяння застосовують для створення об'ємних предметів: іграшок, прикрас, декоративних елементів, у той час коли вологе: валянки, головні убори і т.д. Витрата вовни залежить від розміру і щільності виробу. Для м'якеньких на дотик іграшок потрібно

менше вовни, ніж для твердих. Крім вовни, для сухого об'ємного валяння потрібно мати голки. Вони виготовленні із загартованої сталі, тому достатньо пружні та не гнуться під час роботи. При втиканні голки у вовну насічки в нижній частині зачіпляють волокна й проштовхують їх в нижні шари, таким чином відбувається сплутування і досягається ефект звалювання. Форма зрізу голок може бути двох видів: трикутна та у вигляді зірочки [3].

Ознайомивши студентів з фелтінгом у образотворчому мистецтві та його різновидами, викладач цілеспрямовано керує навчанням студентів технікам валяння. Педагог пропонує створити студентам дві роботи в двох техніках сухого та вологого валяння. У вологому валянні доцільно створити картину А3 формату, а у сухому – іграшку середніх розмірів.

Викладач допомагає студентам у виборі техніки:

- витягування волокон дозволяє добре і швидко створити фон, який з довгих ниток виходить більш рівний;
- вищипування ниток підходить для створення «повітряних» деталей, наприклад, хмар, снігу і пуху, що додають картині невагомість та легкість;
- відривання волокон або їх нарізування годиться для дрібних об'ємних деталей, де їх можна укладати «купкою» або насипом;
- кожна техніка створює свій неповторний образ. З огляду на різноманітність кольорів вовни, яку пропонують в магазинах для рукоділля, можна створювати нові неповторні шедеври кожен день.

Під час роботи викладачеві слід стежити за тим, щоб голки не поранили руку: для цього потрібно працювати у сидячому положенні за столом, ноги повинні опиратися об підлогу, корпус потрібно тримати прямо або злегка нахилити вперед. Викладач також стежить за справністю голок, не допускає роботу незакріпленими голками для валяння. Так як голки для валяння вовни дуже ламкі, студенти не мають права допускати, щоб голки під час роботи, стикалися з твердою не призначеною для валяння поверхнею. Якщо ж в процесі роботи голки ламаються, то їх необхідно негайно обережно вилучити і дотримуючись правил – утилізувати [4].

Отже, завдання з фелтінгу спрямовані на розвиток технічних навичок. Студент оволодіває різними прийомами фелтінгу, розвиває фантазію, творче та просторове мислення, формує наполегливість, набуває адекватного досвіду роботи з традиційними матеріалами та інструментами. Більш ефективна індивідуальна робота викладача зі

студентами створює сприятливий мікроклімат у творчих групах, що, в кінцевому рахунку, дозволяє сподіватися на більш високий рівень виконуваних студентами підсумкових творчих робіт.

Список використаних джерел:

1. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. К., 2015.
2. Хворостов А.С. Декоративно-прикладне мистецтво в школі: Посібник для вчителів. М.: Просвітництво, 1981. 175 с.
3. Корнієнко А.В. Методика викладання декоративно-ужиткового мистецтва в позашкільних навчальних закладах. Мистецтво та освіта. Київ, 2017. № 3(77). С. 39-42.
4. Ооржак Д.О Дослідницька робота в техніці валяння з вовни «Квіти осені». Мистецтво та освіта, 2013. С. 6.
5. Валяння / Українська радянська енциклопедія: [в 12-ти т.] 2-ге вид. К. : Голов. ред. УРЕ, 1978. С. 116.
6. Технології виготовлення виробів у техніці валяння – на урок: веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua/tehnoligiya-vigotvlennya-virobiv-u-tehnici-valyannya-84154.html>

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Аніщенко В.О.

*кандидат технічних наук, доцент,
Академія Державної пенітенціарної служби*

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У СТУПЕНЕВІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПЕНІТЕНЦІАРІЇВ УКРАЇНИ

Вимогою сучасного суспільства до системи ступеневої вищої освіти є якісна ступенева професійна підготовка майбутніх фахівців для різних сфер життєдіяльності, в тому числі й до офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби (далі – ДКВС) України. Сучасна підготовка майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв повинна бути спрямована на формування цілого комплексу професійних компетентностей: володіння професійними знаннями, вміннями та навичками; комунікаційними; соціальними; економічними; інформаційними, в тому числі цифровими, культурними та іншими компетенціями.

Досягти головної мети ступеневої професійної освіти майбутніх офіцерів ДКВС України можливо за рахунок застосування компетентнісного підходу в процесі навчання. Саме компетентнісний підхід передбачає формування цілого комплексу компетентностей, які є необхідними для офіцера-пенітенціарія у службовій квазіпрофесійній діяльності, а також одночасно сприяє реалізації особистісних якостей фахівців ДКВС України. Багато вчених різних галузей наук (права, пенітенціарної педагогіки, пенітенціарної психології) наголошують на необхідності привертання уваги в освітньому процесі до практичної діяльності майбутніх фахівців пенітенціарної сфери. Це пов'язано з тим, що пріоритети зміщуються на користь фахівців, які мають якісну фахову підготовку, спроможні швидко адаптуватися до службової квазіпрофесійної діяльності та мають креативне мислення, а також власну мотивацію щодо високопрофесійного виконання своїх службових обов'язків та постійного вдосконалення компетентностей, тобто освіти протягом життя.

Зміст професійної підготовки у закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання, яким є Академія Державної пенітенціарної служби (це єдиний заклад вищої освіти, який готує майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв в Україні) визначається специфікою службової квазіпрофесійної діяльності в органах та установах ДКВС України, уповноважених органах з питань пробації, медіації, правоохоронних та інших, що мають відношення до певних сфер кримінально-виконавчої системи. Саме тому в Академії Державної пенітенціарної служби відбувається постійне вдосконалення і наближення навчальних планів та освітніх програм до реальних умов майбутньої службової квазіпрофесійної діяльності. За рахунок цього та застосування компетентнісного підходу в освітньому процесі відбувається підготовка майбутніх офіцерів ДКВС України, які володіють соціально-правовими знаннями, новітніми навичками та вміннями застосовувати психологічні та педагогічні методики й технології впливу на поведінку осіб, які знаходяться в умовах обмеження волі, навичками соціально-виховної роботи з ув'язненими, а також вміннями працювати й застосовувати у своїй практичній діяльності нові інформаційно-комунікаційні технології.

Реалізація компетентнісного підходу у процесі ступеневої професійної підготовки майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв може допомогти їх професійному становленню, адаптації до служби в органах та установах ДКВС України, ефективному виконанню поставлених перед ними квазіпрофесійних завдань, тобто досягти високої якості професійної готовності майбутнього офіцера-пенітенціарія до самостійної діяльності, подальшого професійного вдосконалення та підвищення кваліфікації. Це означає наступне: майбутні офіцери-пенітенціарії володітимуть необхідними для успішного виконання знаннями, навичками та вміннями; будуть готові до дій у надзвичайних ситуаціях різного характеру (можливих бунтів, втеч, нападів на співробітників, підпалів, спроб порушення правил внутрішнього розпорядку з боку ув'язнених тощо); будуть спроможними приймати певні рішення та рішуче діяти у певних умовах для вирішення різних проблем під час несення служби. Саме професійна готовність розвивається у процесі формування професійних компетентностей – комплексу знань, вмінь та навичок у професійній діяльності, розуміння важливості майбутньої професії, гарної фізичної підготовки, наявністю ціннісно-орієнтованих мотивацій, володіння культурою мови та спілкування, внутрішньої готовності до швидкої адаптації тощо.

Результати експерименту щодо ефективності застосування компетентнісного підходу в освітньому процесі під час здійснення ступеневої професійної підготовки курсантів Академії Державної пенітенціарної служби довели, що протягом вивчення навчальних дисциплін блоку професійного спрямування відбувається стійке зростання практико-орієнтованих знань в галузі кримінально-виконавчого права, пробації, медіації, пенітенціарної педагогіки, пенітенціарної психології, соціально-виховної роботи з різними категоріями засуджених. Під час анкетування майбутніх офіцерів ДКВС України було визначено, що проведення навчальних занять із застосуванням інтерактивних методів та форм навчання пришвидшують формування практичних навичок та вмінь щодо вирішення наближених до реальних умов ситуативних завдань та різних за ступенем складності проблемних ситуацій службово-професійного характеру. Отже, готовність до службової квазіпрофесійної діяльності майбутнього офіцера-пенітенціарія можна визначити як цілісний стан особистості, який передбачає актуалізацію у процесі ступеневої професійної підготовки до професійної діяльності властивостей та якостей особистості, що виступає результатом розвитку професійних компетентностей (знань, вмінь, навичок, особистих властивостей та якостей, мотивів особистості) та умовами адаптації й ефективності діяльності в пенітенціарній сфері. Під час ступеневої професійної підготовки майбутніх офіцерів ДКВС України освітній процес необхідно здійснювати за двома основними напрямками: теоретична підготовка та практико-орієнтована підготовка із застосуванням інтерактивних технологій навчання, що надасть змогу наповнити зміст освіти особистісними складовими, тобто сформованими професійними компетентностями.

Zhumbei M.M.

*PhD (Pedagogical Sciences), Assistant Professor,
Vasyl Stepanyk Precarpathian National University*

**ANALYSIS OF CONDITIONS, FUNCTIONS
AND REASONS OF GAINING COMMUNICATION SKILLS
BY THE FUTURE MANAGERS OF TOURISM**

Communication in foreign languages is one of the key competencies defined by the European Reference Framework (1986) which consists in the ability to understand spoken messages, to initiate, sustain and conclude conversations and to read, understand and produce texts appropriate to one's individual needs [1].

Communication as a process implements the functions of learning, education and development, which in turn are integral functions of communication. Today psychologists distinguish the following *communication functions*, which in our research are relevant to the career in tourism as well. They are: contact – making a connection between partners as a state of readiness to receive and send messages and support, interconnection and cooperation; informative – exchange of messages, thoughts, ideas, decisions; stimulating – encouraging a communication or training partner, directing his/her activity to perform certain actions; coordinating – mutual agreement of actions for organization of joint activities; understanding – adequate perception of the essence of messages and intentions, attitudes, mutual understanding of states, experiences; emotional – conscious or unconscious exchange of emotions; establishing relationships – realization of one's place in the system of business, interpersonal and other connections of the social community; influencing – change of the partner's behaviour, value-motivational states (intentions, thoughts, decisions, ideas, needs) [2].

There are certain pedagogical conditions required to create and maintain lasting, meaningful, and productive relationships through communication. For the communication in different situations in tourism industry to be effective the future experts should enhance the *capacity to listen*, focus on the other person instead of oneself, thoroughly understand, wait for answers to questions to be fully expressed before thoughtfully responding or forming the next question.

We should stress on the importance of *minding the metaskills*. The word «meta» means «most effective tactics available», which combined with the word «skill» we understand as the way of being, a stance or energetic field brought to a conversation [3]. By mindfully choosing a metaskill such as sympathy, curiosity or humor (when appropriate) the condition for a more thoughtful and productive conversation is created.

Another condition for effective communication is *being open* to different perspectives. Seeing an issue from someone else's perspective is crucial when a problem needs to be solved. When the employers are willing to do this, clients feel heard and understood.

Summing up the above mentioned conditions of the effective conversations we can make a conclusion that without them certain conflicts, misunderstandings, and mistrust may occur. It is essential to create these conditions in a student's personality and model these behaviours for others to follow.

There are certain reasons why communication skills are important for students. Communication skills help them in their study, career development, job interview, workplace, and social networking.

Reasons for gaining communication skills:

- communication skills help to learn more from teachers. Students need practical and deeper knowledge about the subject they are learning. Communication skills help them *to listen*, understand the point of view of teachers in the class;

- friendly teachers relieve stress while studying process. When there is atmosphere of respect, positive attitude and sincere communication in class it enhances the ability to understand and share the feelings and emotions of each other. Communication skills build strong and friendly *relationship*;

- teamwork in solving problems with other team members are an example of effective communication at work which increases *productivity* in the future. In the future students will communicate with clients by texting, audio and video conferencing at work. If they are not effective in emails, dialogueing, and social engagement it will negatively influence their career progress;

- communication skills develop future managers' *professionalism*. Tourism industry students in the future will need to communicate effectively with customers. They need politeness, friendliness, professionalism in their speaking and attitude while interacting with customers;

- while communicating, listening, expressing thoughts and understanding each other the *presence of mind* is improved. The focus lies on the listener

which enhances the brain power and memory. Students need brainpower and good memory to become successful in achieving their aim. The usage of communication skills increases their attention and they are ready to act because of the presence of mind. The presence of mind improves their vocabulary, communication skills and memory. Every student wants to become a real professional in his/her activity which becomes possible by usage of effective communication [4].

Interpreting the above mentioned functions, conditions and reasons of gaining communication skills ultimately leads us to the conclusion that good communication skills are a proof of a well-educated person.

References:

1. The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Strasbourg, 1986. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewihxaKIwojLAhVLxMQBhabEAhAQFjAFegQIBBAC&/> (last access 30.09.2019).

2. Рибалка В.В. Психологія праці особистості. Навчально-методичний посібник, Київ-Кременчук: ПП Щербатих, 2006. 76 с.

3. Macmillan Dictionary. URL: https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/meta_1 (last access 16.10.2019).

4. Importance of communication skills for students. URL: <http://www.klientsolutech.com/importance-of-communication-skills-for-students> (last access 25.10.2019).

Пілішко А.О.

студентка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСНОВАМ ТЕХНІКИ АКВАРЕЛІ

Суспільні перетворення, що наразі відбуваються в Україні вимагають зміни у педагогічних орієнтирах. Вітчизняний ринок праці потребує висококваліфікованих працівників, які б мали практичний досвід зі

спеціальності, підкріплений ґрунтовними теоретичними знаннями. Це питання, насамперед, актуально для підготовки сучасного вчителя, зокрема майбутнього художника-педагога. Вирішення окресленої проблеми вимагає оновлення навчально-методичного забезпечення та розробки новітніх методик для підготовки студентів у художньо-педагогічних закладах вищої освіти, які б поєднували традиції академічної художньої школи та сучасні розробки викладачів нового покоління.

Науковці та художники-педагоги активно працюють над удосконаленням освітніх програм, змісту професійних дисциплін і методичного інструментарію. Підтвердження цього бачимо у працях І. Руденко [4], О. Сови [5; 6], О. Шевнюк [8], присвячених проблемі фахової підготовки студентів у мистецько-педагогічних закладах вищої освіти, де представлені теоретичні та методичні основи навчання образотворчого мистецтва.

Під час оволодіння спеціальністю вчителя образотворчого мистецтва, студенти опановують різноманітні художні техніки і матеріали, що забезпечує їх всебічну підготовку до майбутньої професії та удосконалення творчих здібностей. Провідне місце серед художніх технік займає акварельний живопис.

Визначний внесок у дослідження методики навчання основам техніки акварелі зробили як визнані часом методисти (П. Рєвякін [3]), так і сучасні художники-педагоги (К. Антоновська [1], Н. Велігура [2], О. Шаюнова [7]). Спираючись на власний багаторічний досвід, науковці розробили рекомендації щодо застосування ефективних методів і прийомів навчання студентів акварельного живопису, які допомагають їм покращити професійно-технічний рівень виконання навчальних і творчих робіт.

Метою статті є аналіз і доповнення методики навчання студентів основ техніки акварелі у художньо-педагогічних закладах вищої освіти.

Н. Велігура у своєму дисертаційному дослідженні зазначає, що мистецтво акварельного живопису в художній культурі є невід'ємною її складовою, де протягом століть формувалося різноманіття технік, прийомів, стилістичних напрямів. Від Ренесансу до наших часів акварельний живопис не тільки не загубився серед образотворчих технік, але набув власної самобутності та поціновувачів по всьому світу [2].

Техніка акварелі зазвичай вивчається студентами художньо-педагогічних закладів вищої освіти на лабораторних заняттях з

живопису на першому й другому курсах. Навчання студентів основам техніки акварельного живопису спирається на необхідність формування у них умінь відображати тривимірність форми предметів на двовимірній площині аркушу паперу. Забезпечується це на думку К. Антоновської завдяки застосуванню в освітній практиці таких ефективних методів як: словесний (лекція, інструктаж, пояснення, консультування); наочний (демонстрація зразків завдання, репродукцій картин, показ педагогом поетапності створення роботи) і практичний (виконання вправ і навчальних робіт) [1].

На першому занятті викладач знайомить студентів з необхідними художніми матеріалами й оснащенням (акварельні фарби, папір, круглі та плоскі натуральні пензлі, палітра, ганчірка, ємність для води, планшет, зажими або спеціальний паперовий скотч для закріплення формату, мольберт тощо). Демонструючи процес роботи акварельними фарбами, викладачу варто підкреслити доцільність використання достатньої кількості води та необхідність розміщення планшету на мольберті під невеликим нахилом, задля вільного скочування рідкої фарби з гори до низу й створення ефекту прозорості шарів акварелі.

Методика вивчення нелегкої у технічному виконанні акварельної техніки має передбачати поступове ускладнення навчальних завдань (від підготовчих вправ, зображення умовно-пласких предметів, окремих об'єктів у кольоровому оточенні до складних просторових тематичних натюрмортів і творчих робіт). Першими тренувальними вправами, які виконують студенти є низка спеціальних завдань на ведення акварельної краплі для опанування особливостями техніки власноруч. Такі завдання вчать: створювати рівномірне заливання одним кольором, перетікання кольору в колір, поступове тональне насичення кольору тощо.

Варто зауважити, що починати навчання техніки акварелі доцільно з виконання короткотривалих етюдів. Це необхідно задля подолання страху зіпсувати роботу, можливості «розписатися» і підтримувати в подальшому потрібний темп.

Провідним практичним методом навчання основам техніки акварелі є *робота з натури*. Довготривала робота з натури дозволяє вдумливо і наполегливо вивчати кожен етап створення реалістичного зображення, обґрунтовано застосовувати правила і закони. Після виконання підготовчих технічних вправ перед студентами слід ставити нескладні завдання, що формують уміння передавати об'єм предметів. Наприклад, натюрморт з книг різного кольору, фрукти й овочі різні за формою та

розміром, етюд білої чашки в кольоровому оточенні, один-два предмети на нейтральному тлі тощо. Натюрморти поступово ускладнюються, збільшується кількість предметів, змінюється форма, колір та фактура, варіюється освітлення.

Під час виконання навчальних натюрмортів перед студентами ставляться такі живописні завдання: створення загального колориту постановки, знаходження колірно-тональних співвідношень між предметами і тлом, передача об'єму предметів у певних умовах освітлення, вивчення закономірностей повітряної перспективи.

Художники-методисти не мають спільної думки щодо того, з чого необхідно починати живописний етюд. Є прихильники роботи «від середнього тону», що допомагає вірно брати основні параметри: колірний тон і насиченість, вчить відразу вирішувати великі колірні співвідношення [7]. Інші пропонують вести роботу від фонових плям дальнього плану, поступово переходячи до виконання предметів на середньому і першому плані [3]. Проте, єдине у чому всі митці дотримуються спільної думки – це необхідність ведення акварельної роботи від світлих тонів до темних, з поступовим насиченням колірно-тональних співвідношень.

Навчаючи студентів акварельного живопису необхідно познайомити їх як з класичними техніками (грисайль, лесування, а ля прима, повологому), так і з сучасними прийомами, що підходять для виконання творчих робіт (монотипія, змивання, ефект солі, гранулювання, розмивка, затікання та інші). Використання технічних прийомів у чистому вигляді, або у поєднанні, урізноманітнює виконання навчальних і творчих робіт студентів, дозволяє віднайти власний авторський стиль і манеру.

Отже, в процесі навчання студентів основ техніки акварелі у них формуються вміння для вирішення живописних задач, які поступово вдосконалюються протягом усіх років навчання у закладі вищої освіти; розвиваються здібності, необхідні для професійної роботи: цілісне та колористичне бачення, розвиток зорової пам'яті, композиційне мислення, колірно-тональне сприйняття природи, здатність до досягнення поставленої мети у реалізації завдання. Таким чином, усі перераховані вище здібності – важлива складова професійних якостей педагога-художника. Вони визначають здатність майбутнього вчителя діяти як в сфері образотворчого мистецтва, так і в освітній галузі.

Список використаних джерел:

1. Антоновская К. А. Обучение акварельным техникам на кружковых занятиях учащихся начальной школы. *Молодой ученый*. 2017. № 10.1. С. 5-7.
2. Велігура Н. М. Традиції і новаторство в акварельному живописі у художній культурі України XX – початку XXI століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01. Київ, 2019. 16 с.
3. Ревякин П. П. Техника акварельной живописи. Москва, 2009. 187 с.
4. Руденко І. В. Виховний потенціал художніх технік у навчанні майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. *Розвиток виховної роботи у сучасному вищому навчальному закладі: змістовні домінанти та тенденції*: зб. матеріалів всеукр. наук.-прак. конф., Харків, 2016. С. 174-177.
5. Сова О. С. Система навчальних завдань з пленерної практики майбутніх учителів образотворчого мистецтва. *Мистецтво та освіта*. Київ, 2016. Вип. № 1(79). С. 38-41.
6. Сова О. С. Формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2018. 23 с.
7. Шаюнова О. В. Акварель в системі підготовки художника-педагога : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Санкт-Петербург, 2003. 20 с.
8. Шевнюк О. Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах : навч. посіб. Київ : Освіта України, 2017. 311 с.

Пінчук Д.М.

старший викладач,

Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

БРЕНДИНГ ВИКЛАДАЧА В ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ ГЛОБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

В глобальному економічному просторі все дуже швидко змінюється. Інтернет, який з'явився відносно недавно, став одним з найбільш розвинутих явищ сучасного суспільства. Зі зростанням його аудиторії, яка на сьогоднішній день становить уже більше 2 млрд. користувачів, Інтернет стає засобом не просто масової, але глобальної комунікації, який переступає через національні кордони і об'єднує світові інформаційні ресурси в єдину систему [2].

Як тільки ви з'являєтеся у віртуальному світі (у соцмережах, – авт.) – ви починаєте залишати там сліди, докази свого існування і формувати персональний бренд.

Лайки, перегляди, коментарі, виступи, цитування і рейтинги – це нова валюта. Компанія Opel вперше продала автівку за перегляди на Youtube. Перегляди стали новими грошима. І ми маємо навчитися з цим працювати. Бо ми – про майбутнє, а не про минуле (*Надія Швадчак, – Нова українська школа*).

Інтернет-брендинг дає можливість охопити більш широку аудиторію, ніж при використанні традиційних комунікаційних засобів – ЗМІ, телебачення чи зовнішня реклама. Також вартість заходів в мережі є значно нижчою будь-яких традиційних рекламних технологій. Звичайно ж не можна не згадати і про те, що швидкість розповсюдження інформації через Інтернет більш інтенсивна, ніж у інших каналів масової комунікації, що в свою чергу також сприятливо впливає на привабливість брендингу викладача в мережі.

Метою статті є аналіз особливостей просування бренду викладача через глобальну мережу Інтернет.

Розвиток інтернет-простору має суттєвий вплив на брендинг викладача, пропонуючи нові стратегічні можливості для розвитку брендів. Інтерактивне спілкування в глобальній мережі відкриває широкі комерційні перспективи для власників брендів.

Мультимедійна інтерактивність Інтернету дозволяє встановлювати тривалі двосторонні зв'язки, стимулює високу активність споживачів, забезпечує швидке реагування на зміну споживчих переваг. Ефективність контактів в Інтернеті підкріплюється додатковим залученням на сайт зацікавленої аудиторії [1].

В Інтернеті присутні усі три типи комунікації – міжособистісні, групові та масові. В цьому полягає найголовніша перевага інтернету поряд з іншими каналами комунікацій і відкриваються можливості застосування його у PR-цілях. Сьогодні людство має багато досягнень в сфері нових технологій, на яких ґрунтується формування інформаційного суспільства, саме це дуже змінило загальний характер комунікації. Велика роль у цьому процесі належить саме соціальним медіа, які будучи специфічним інтерактивним засобом масової комунікації, активно використовуються в якості головного комунікаційного каналу.

Міжособистісна комунікація в інтернеті дає можливість анонімності, тому вона є найбільш популярною серед користувачів мережі. Така комунікація мінімізує психологічний тиск на користувача, дає відчуття захищеності та свободи у виборі та висловлюванні своїх поглядів. Що стосується групового спілкування у мережі, то така комунікація має безліч можливостей і тому вважається перспективним середовищем для діяльності фахівця зі зв'язків з громадськістю. Через он-лайн спілкування в інтернеті користувачі знаходять багато різних груп, де мають можливість «зустрічатися» за інтересами, створювати свої професійні товариства [2].

У створенні особистого бренду викладача перше місце займає контент сторінки в соціальних мережах. Наприклад, можна виступати в якості експерта та висловлювати свої думки про актуальні теми в галузі замість репостів жартів, котів та ігор.

Перш за все, це можливість впливати. Вчитель-експерт вільно поширює та популяризує власні ідеї. Вони не обов'язково мають наслідувати загальноприйнятну позицію. Якщо експерт з іменем скаже та аргументує, наприклад, що у школу потрібно йти у 10 років, то це викличе палку дискусію. Якщо ж це скаже звичайний вчитель, то йому порадять звернутися до божевільні. Власний бренд дає змогу бути орієнтиром у часи кризи довіри. Наприклад, часто в мережі поширюється фейкова інформація, і люди не знають, чи вірити їй. Експерт, який збудував свою репутацію на цій темі може легко спростувати фейки, ставши таким чином осередком спокою. Особистий бренд дає право на помилку. Якщо поважна людина помилилася і визнала помилку, то її не будуть засуджувати, а навпаки – оцінять її чесність та здатність визнавати слабкості. Персональний бренд вчителя також може слугувати альтернативним засобом заробітку. Публічні особи можуть як виступати з курсами, лекціями та тренінгами, так і монетизувати власні соцмережі. Подумайте, що можете зробити, аби люди групувалися навколо Вас.

Спілкування і обмін інформацією завжди були надзвичайно важливими складовими людського життя. А останнім часом все більшого значення набуває наше спілкування в соціальних мережах. Ми звикли оцінювати людей за тією інформацією, яку вони про себе «викладають».

Загальновідомо, що HR-фахівці все частіше звертають увагу на профілі шукачів роботи в соціальних мережах, бо вважають важливою

представлену там інформацію. Профілі співробітників у мережах Фейсбук, Твіттер або Телеграм навіть можуть стати причиною публічних обговорень і службових розслідувань.

Особистий брендинг – це практика людей, які продають себе та свою кар'єру як бренди – постійний процес встановлення певного образу чи враження в розумі інших людей про особу.

У кожного є унікальний персональний бренд, незалежно від того, знають вони це чи ні. Але те, що ми всі повинні прагнути, це потужний, привабливий і помітний персональний бренд. Онлайн та особистий показ цікавих аспектів вашої професійної та особистої діяльності.

Unite Regionale de Formationa l'Information Scientifique et Technique провела дослідження використання вченими сучасних інтернет-технологій для наукової діяльності, у якому з'ясувала, що соціальні мережі та взагалі інтернет-технології у приватному житті французьких учених використовуються набагато інтенсивніше, ніж у професійній діяльності. Лише 5% з них публікують в Інтернеті дані досліджень для спільного використання. Серед позитивних змін можна відзначити зростання публікацій у відкритих архівах. Понад 38% опитаних учених регулярно розміщують там свої праці [4].

Отже, соціальні мережі, блоги надають широкі можливості для самовираження науковців, поширення своїх ідей, налагодження професійних контактів. Тоді як створення спеціалізованих науково-освітніх мереж, віртуальних співтовариств, побудова корпоративних зв'язків зумовлені, крім необхідності налагодження інформаційного наукового обміну, ще й потребою в обробці великих обсягів інформації, що її продукує наукова сфера [3].

Соціальні мережі сьогодні є потужним засобом комунікації величезної кількості людей. Швидке зростання та поширення різних соціальних мереж є однією з головних тенденцій розвитку Інтернету. Поява та поширення соціальних мереж стрімко змінила динаміку комунікацій, вони забезпечили оперативність двостороннього зв'язку. Нові технології відкривають різні можливості для налагодження відносин з громадськістю.

Список використаних джерел:

1. Безрукова Н. В. Брендинг в мережі інтернет як засіб глобальної маркетингової комунікації [Електронний ресурс] / Н. Безрукова // Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3625> – Назва з титул. екрана.

2. Данилюк А. Бренд в Интернете, или Особенности коммуникативной среды / А. Данилюк // Управление компанией. – 2011. – № 12. – С. 9–12.

3. Масова комунікація у глобальному та національному вимірах. – Д. : ДНУ імені О. Гончара, факультет систем і засобів масової комунікації, 2016. – Вип. 5. – 198 с.

4. Шварцман М. Социальные медиа ученых как источник информации [Электронный ресурс] / М. Шварцман // Рос. асоц. електрон. б-к. – Режим доступа: <http://www.aselibrary.ru/blogs/archives/1135/?author=8> – Загл. с экрана.

Пліс О.І.

студентка,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ОСОБЛИВОСТІ СВІТЛОТІНЬОВОГО РОЗПОДІЛУ В КАРТИНАХ МАРИНІСТИЧНОГО ЖАНРУ

Морський пейзаж (або «марина») – це різновид пейзажу, що спеціалізується на зображенні морського узбережжя або подій на морі – природних явищ, баталій, спортивних змагань на воді тощо. Маючи багатовікову історію, цей жанр залишається дуже популярним і в наші дні. Але, порівняно з іншими різновидами пейзажного жанру, марина є досить складною для написання як для художників-початківців, так і для більш досвідчених митців. Це спричинено великою кількістю кольірних нюансів, які виникають внаслідок поєднання у водній поверхні найрізноманітніших відтінків. Адже, з одного боку, вода віддзеркалює кольори неба, берега, скель, з іншого – крізь її товщу просвічує колір морського дна, а також рух та об'єм самих хвиль – все це створює досить складну ситуацію. Тому і досі залишається актуальним дослідження кольірних та світлотіньових співвідношень, за допомогою яких майстри цього жанру спроможні створювати роботи, неповторні у своїй реалістичності. Зрозуміло, що світлотіньовий розподіл в картинах мариністичного жанру має неабияку вагу, на що подалі буде звертатися особлива увага.

Дослідження на цю тематику були представлені в працях таких авторів як О. Сова [1], Ф. Петрушевський [3], П. Ревякін [2], С. Зайцев [5]. Ф. Петрушевський у своїх роботах приділив велику увагу

колористиці морського пейзажу. Робота С. Зайцева присвячена зв'язку сучасної науки в кольорі з проблемами художньої практики і теорії. Велику увагу автор приділяє таким основним поняттям з області теорії і практики живопису, як колірна гармонія, колорит, тон, локальний колір. У праці П. Ревякіна досліджено особливості освітлення в різні частини доби. О. Сова звернула увагу на особливості навчання студентів роботи в жанрі пейзажу та пленерному живопису.

Отже, метою нашої статті є дослідження особливостей відображення світла і тіні в морських пейзажах, аналіз впливу освітлення на колірну гамму водної поверхні та оточуючих об'єктів.

Особливу мінливість представляють в природі саме тони повітря і води. Прозорі та світлі кольори неба або білих хмаринок, більш темні хмари, які, за контрастом з яскраво освітленими предметами землі, можуть здаватися абсолютно чорними, представляють великі гами в усіх тонах від білого через сірий до чорного, від світло-блакитного і слабо-червоного до темно-синього або темно-пурпурного і т. д. Все це розмаїття виникає внаслідок або віддзеркалення світла від повітря і води, з якої складаються хмари, або проходження сонячних променів крізь них [3].

Колір води, озер, річок і морів визначається по прозорості: верхівка хвилі може бути сіро-жовта, жовто-зелена, смарагдово зелена. Каламутна вода може здаватися при наскрізному освітленні бурюю, майже червоною. У наслідок віддзеркалення неба, вода може бути синьою, але ступінь синяви залежить від чистоти і сили кольору неба, а також від кольору самої води.

Як стверджує Ф. Петрушевський [3], спокійна вода не набуває такої синяви, як вкрита брижами або хвилями. У всякій хвилі вершина більш-менш просвічує, а поверхня поглиблення відображає колір неба і хмар. Деякі частини западин між хвилями так мало отримують світла, що здаються дуже темними. У віддаленій смузі моря можна бачити окремі частини високих хвиль, а в брижі, що складається з дуже дрібних хвиль, ці частини не відрізняються і з малої відстані. Темні частинки брижі зливаються в один колір, і це місце на воді буде темніше.

У воді, особливо стоячій, чисті відтінки чергуються зі складними. В одному фрагменті водної гладі існує маса кольорних нюансів і всі вони різні. Необхідно звертати увагу на відмінність води біля берега від води в самому серці водойми. Зазвичай біля берегів вона тепліше (переважають вохристі, коричневі, жовті, руді відтінки), темніше і складніше за кольором.

Особливо складним є відображення прибережних відтінків, де вода, як правило, є прозорою. Про прозорість тіл ми судимо за наскрізним світлом, що потрапляє в наше око. Верхівка хвилі здається прозорою, якщо через неї проходить змінений колір неба; прозорість води при березі очевидна, якщо бачимо крізь неї каміння, пісок або водорості. Навіть і тоді, коли обриси підводних предметів не видно, одна зміна кольору води є ознакою її прозорості. Світло проходить ззовні у воду і висвітлює дно, але частина світла відбивається від поверхні води. Коли відбите від води світло сильніше світла від піщаного дна, то дна не буде видно, і вода не матиме прозорості [4].

Свою роль, також, відіграють предмети (скелі, дерева тощо), які відображаються у воді. Ф. Петрушевський [3] вказує, що колір відображеного предмета поєднується з кольором, видимого крізь воду дна, і тоді вода отримує новий тон, який вказує на її прозорість. Ці тони походять від змішання променів, а не фарб; жовте дно, видиме крізь воду, яка відобразить блакитний колір неба не забарвиться від цього в зелений колір, а отримає тон, який легше спостерігати, ніж передбачити. Подібним чином і червоний підводний камінь не здається фіолетовим при відображенні блакитного неба від поверхні води.

Потрібно пам'ятати, що вода, зазвичай, темніше неба. Небо підсвічене зсередини сонячним світлом, як правило світліше води. Винятком є густі грозіві хмари, які затяглися небо над водою щільним шаром і останній випадковий передгрозовий промінь, що освітив поверхню води. Але це дуже рідкісне явище.

Також, при написанні марины, треба враховувати частину доби та погоду, яка зображується. Адже освітлення змінюється протягом дня та залежить від погодних умов, і це суттєво впливає на колір та тон тіні та світла.

П. Ревякін у своїй праці «Техніка акварельного живопису» [2] акцентує настанови, що мають бути надані викладачем студенту щодо особливостей освітлення. Сонячне полуденне освітлення при безхмарному небі характеризується теплими відблисками, відносно холодними півтонами і тінями, гарячими рефlekсами, інтенсивністю фарб в тінях і більш розбіленими кольорами в освітлених місцях; сутінкове освітлення характеризується синіми відблисками, темно-синіми і темно-фіолетовими півтонами, тінями і темними, малопомітними рефlekсами різних теплих відтінків. Місячне освітлення характеризується жовто-зеленими відблисками, сірими і блакитно-

зеленими півтонами і тінями, малопомітними рефlekсами, що мають темні і теплі відтінки. Освітлення похмурої днини характеризується білим світлом, білими відблисками на білих предметах, інтенсивним кольором забарвлених предметів в освітлених місцях, сріблястими півтонами і тінями, темно-золотистими рефlekсами, погаслими і зумовленими квітами забарвлених предметів в тінях.

Враховуючи всі описані нами особливості впливу світла і тіні на колорит пейзажу, варто приділити велику увагу роботі зі студентами, направленої на їх засвоєння.

У навчанні студентів живопису в жанрі морського пейзажу дуже важливою є плернерна практика. Адже саме вживу спостерігаючи природу, людське око вловлює велике різноманіття колірних нюансів та співвідношень, що абсолютно неможливо при роботі з фотографії, адже фотоапарат значно спрощує відтінки та рефlekси.

Методичний супровід студентів з боку викладача передбачає наступні етапи. Почати роботу необхідно з прокладання великих тональних мас, які є домінуючими у кольоро-тональному співвідношенні. Необхідно відобразити на полотні чи папері основні співвідношення кольорів, насиченість тону, не поглиблюючись у колірні нюанси та не зупиняючись на окремих фрагментах.

Роботу варто виконувати рівномірно по всьому формату. О.С. Сова стверджує: «Студенти нерідко припускаються помилки, зображуючи предмети окремо, не пов'язуючи їх з оточенням, уникаючи зображення рефlekсів. Це призводить до «вирізання» предметів у роботі, порушень у зображенні планів та повітряної перспективи» [1, с. 133].

Вода буде виглядати більш «живою» за рахунок мазків, покладених у різних напрямках. Перший шар фарб в зоні води простіше писати вертикальними плямами, щоб потім поверх покласти плями водної брижі та хвиль по горизонталі або діагоналі [4].

Щоби не було плутанини у відтінках та була більш постійною різниця між водою та небом, слід взяти для них за основу різні відтінки синього. Відрізняючись за кольором та хімічним складом, вони допоможуть отримати велику кількість кольорових замісів, які будуть десь схожими, а десь – відмінними у своїх відтінках

Враховуйте, що залежно від освітлення тональні та колірні контрасти зображуються по-різному. В освітлених місцях вони будуть більш вираженими, різкими, а в тіні – м'якими.

Зображаючи глибину простору в пейзажі, необхідно враховувати, що колір переднього плану більш насичений, ніж середнього та заднього, у ньому переважають теплі відтінки. Елементи переднього плану зображають більш контрастними, з проробкою об'єму та дрібних деталей. Темні предмети по мірі віддалення стають світлішими, набувають холодних (синіх, фіолетових) відтінків; світлі предмети, навпаки, стають темнішими. На віддалених планах, як зазначає О. Сова [1], контури предметів втрачають деталі, чіткість і виразність обрисів, кольоротональні контрасти послаблюються, предмети сприймаються більш плоскими та силуетними.

Наприкінці роботи слід ще раз перевірити правильність тональних та кольорових співвідношень, підпорядкованість планів, уточнити деталі.

Отже, світлотіньовий розподіл суттєво впливає на колористику морського пейзажу. Щоб досягнути реалістичного зображення води, художнику необхідно звернути увагу на стан погоди, частину доби, величину хвиль, прозорість самої води, а також пам'ятати про предмети, які віддзеркалюються в воді і також впливають на її колір. Враховуючи мінливість освітлення на морі, гру рефлексів та кольорових нюансів, навчання студентів малювання в мариністичному жанрі є найбільш ефективним під час пленерної практики.

Список використаних джерел:

1. Сова О. С. Формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2018. 325 с.
2. Ревякін П. П. Техніка акварельного живопису: навч. посіб. Вид. 2-ге. Москва: Архитектура-С, 2016. 248 с.
3. Петрушевський Ф. Ф. Фарби та живопис. Посібник для художників та техніків: навч. посіб. Вид. 2-ге. Санкт-Петербург: Типографія М.М. Стасюлевича, 1901. 325 с.
4. Як малювати воду в пейзажі? Намалювати річку, озеро, море: живопис, пейзаж? Художня школа Jotto: веб-сайт. URL: <https://jotto8.ru> (дата звернення: 12.11.2019).
5. Зайцев А.С. Наука про колір та живопис: монографія. Москва: Искусство, 1986. 147 с.

Щеголєва Т.Л.

*старший викладач, кандидат педагогічних наук, доцент,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

КОМПЕТЕНТНИЙ ВИКЛАДАЧ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПОТРЕБ – ЗНАВЕЦЬ МОВИ ЧИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ?

Євроінтеграція України та розширення зв'язків із державами світу вимагає від науковців, студентів та пересічних громадян володіння іноземними мовами. Тому вивчення іноземних мов наразі є важливою складовою успіху сучасної людини та якості професійної діяльності сучасного спеціаліста [1]. Володіння іноземною мовою (найчастіше англійською) стало чинником забезпечення якості фахової підготовки у вищій школі, що об'єктивно відображає суспільні вимоги до особистості фахівця і до його професійної діяльності [2]. С.Г. Тер-Мінасова так змальовує цей процес: «Незвичайний попит зажадав незвичайної пропозиції... Легіони нетерплячих фахівців у різних галузях науки, культури, бізнесу, техніки та інших сфер людської діяльності зажадали негайного вивчення іноземних мов..., у першу чергу англійської, для використання у різних сферах життя суспільства в якості засобу реального спілкування із людьми з інших країн» [3].

Підвищений суспільний інтерес до вивчення англійської мови призвів до того, що англійська мова сьогодні є не просто частиною культури певної нації, але й запорукою успіху, вдалої кар'єри майбутніх фахівців. Безперечно, досягнення високого рівня володіння англійською мовою не можливе без фундаментальної мовно-фахової підготовки в вищій школі. Саме цю функцію у навчально-освітній програмі будь-якої немовної спеціальності виконує навчальна дисципліна «Англійська мова для професійних потреб» (або ж «Англійська мова за професійним спрямуванням»). У свою чергу, суспільний запит на фахівців, які володіють англійською мовою сфери своєї професійної діяльності, актуалізує питання підготовки (пошуку, залучення) викладачів англійської мови, здатних реалізувати завдання навчальної дисципліни «Англійська мова для професійних потреб». Іншими словами, актуалізуються питання компетентності викладача англійської мови для

професійних потреб [4]. Ільїна О.В. та Ісаєнко С.А. переконливо доводять, що компетентність, як інтегральна характеристика спеціаліста з якісною фаховою підготовкою, є синонімом його професійної придатності та що найвищим ступенем розвитку компетентності фахівця є його професіоналізм [5]. Однак, не розкритим залишають питання, винесене нами у назву даної публікації.

Загальновідомо, що мова є об'єктом дослідження лінгвістики. Мова – це нормалізована система звуків, морфем, слів та правил їх сполучення на морфологічному, синтаксичному, семантичному та логічному рівнях, тобто система знаків, що є основним засобом спілкування членів певного людського колективу, засобом переробки і передачі інформації від покоління до покоління. Дані лінгвістики використовуються при визначенні мети навчання (для чого навчати?), змістового компоненту навчання (чого навчати?), технології навчання (як навчати?), та допоміжних засобів (за допомогою чого навчати?). Зазначені питання мають рівноправний і в той же час автономний характер. Їхнє усвідомлене взаємопов'язане вирішення необхідне, щоб побудувати адекватну модель навчання англійської мови для професійних потреб. Отже, для ефективного навчання англійської мови для професійних потреб компетентний викладач повинен володіти питомою частиною іншомовного матеріалу настільки добре, щоб уміти структурувати його відповідно до зазначених компонентів навчання з обов'язковим урахуванням особливостей сфери майбутньої професійної діяльності молодого фахівця.

З іншого боку, компетентному викладачеві англійської мови для професійних потреб важливо знати новітні методи викладання іноземної мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб, інтересів студентів. Рациональне та вмотивоване використання новітніх методів навчання на заняттях вимагає креативного роботи з боку викладача. Методи навчання – це «упорядковані способи діяльності вчителя й учнів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань» [6, с. 149]. Метод навчання виступає «інструментом діяльності вчителя для виконання керівної функції – наuczіння» [6, с. 150].

Чисельні наукові публікації доводять, що на сучасному етапі розвитку методики викладання іноземних мов особливий акцент ставиться на нових тенденціях у відборі методів, які орієнтовані на цільовий компонент навчання. І.Ю. Гусленко стверджує, що матеріал,

який засвоюється за допомогою подібних методів сприймається як інструмент та засіб соціальної взаємодії з партнерами по спілкуванню [7, с. 52]. Науковець робить висновок, що сучасним викладачам іноземної мови необхідна така методика, яка б вивчала методи навчання тих мовних і мовленнєвих явищ, які є специфічними для конкретної іноземної мови. Саме це є завданням спеціальної методики, яка досліджує навчання конкретної іноземної мови у певному типі навчального закладу з урахуванням мовних і мовленнєвих особливостей рідної мови [7, с. 10].

Тарнопольський О.Б. та Кабанова М.Р. констатують, що сучасному викладачеві іноземних мов конче потрібно, крім знання іноземної мови, уміти «проводити цілеспрямоване зіставлення явищ рідної та іноземної мов для кращого усвідомлення особливостей виучуваної мови тими, хто навчаються, що допомагає полегшити позитивне перенесення з рідної мови у виучувану, якщо є збіг мовних явищ, а також запобігти інтерференції рідної мови, коли такі явища різняться» [8, с. 10]. Автори у своїй праці «Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі» роблять цікаві висновки, які корелюють із нашим баченням проблеми: «незважаючи на всю безумовну важливість для викладача найкращого володіння мовою, яку він викладає, така важливість не є домінуючою над іншими його професійними якостями» [8, с. 11]. І далі «не менш, якщо не більш, важливою якістю є методична підготовка, до якої слід додати педагогічну та психологічну підготовку, які разом роблять викладача здатним розв'язувати проблеми, що виникають у навчальному процесі (у тому числі ті, що пов'язані з рідною мовою та культурою студентів) та організовувати такий процес оптимальним чином для конкретних умов. Це означає, що мовна підготовка викладача та його методична, педагогічна і психологічна підготовка є рівнозначними якостями, хоча можна припустити і те, що друга з цих якостей відіграє навіть більш важливу роль» [там само].

Підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок про те, що в структурі професійної підготовки викладача англійської мови для професійних потреб не можна протиставляти мовну та методичну складові або ж знецінювати одну з них. А крім цього, компетентний викладач англійської мови для професійних потреб повинен мати відповідну педагогічну, психологічну підготовки, глибокі знання з рідної мови та розуміння особливостей сфери майбутньої професійної діяльності своїх студентів.

Список використаних джерел:

1. Інформаційно-документаційний фонд Ради Європи в Україні. 2019. URL: www.coe.kiev.ua (дата звернення: 09.12.2019).
2. Short E. Competence re-examined. *Educational Theory*. 1984. Vol. 34. P. 201-207.
3. Миролюбов А.А. Сознательно-сопоставительный метод. *Иностранные языки в школе*. 2003. № 6. С. 39-41.
4. Short E. The Concept of Competence: Its Use and Misuse in Education. *Journal of Teacher Education*. 1985. Vol. 36. № 2. P. 2-6.
5. Ільїна О.В., Ісаєнко С.А. Компетенція і компетентність фахівця у контексті його професіоналізму. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». Київ, 2011. Вип. 159, Ч. 4. С. 209-215.
6. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. Київ: Знання-Прес, 2008. 447 с.
7. Конспект лекцій з дисципліни «Методика навчання іноземних мов» : для студентів 5 курсу ф-ту «Референт-перекладач», які навчаються за спец. 035 Філологія (Переклад) / Нар. укр. акад., каф. теорії та практики пер. ; авт.-упор. І.Ю. Гусленко. Харків : Вид-во НУА, 2018. 64 с.
8. Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Бибик Д.Д.

науковий співробітник

лабораторії соціальної педагогіки

Інституту проблем виховання НАПН України,

старший викладач кафедри теорії та

технології соціальної роботи НПУ імені М.П. Драгоманова,

здобувач PhD 231 «Соціальна робота»

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЛІДЕРСТВА У ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЗАСОБАМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасні перетворення в соціальній сфері України об'єктивно вимагають нових підходів до розвитку дітей та молоді. При цьому, сучасне суспільство ставить нові вимоги до людини, до розвитку її лідерського потенціалу через зростання попиту на обдаровану особистість, яка нестандартно мислить, наділена сильною волею, високою працездатністю, особистісними вміннями й навичками ефективних комунікацій, організації власної справи, створення команди і вмінням співпрацювати тощо.

Важливого значення для забезпечення самоствердження дітей та молоді в суспільстві набуває проблема формування лідерства в умовах розвитку неформальної освіти, оскільки «змінюючи умови системи освіти щодо їх розширення відповідно починають діяти й нові принципи» [3]. За переконанням І.Б. Савельчук [4], освітнє середовище як феномен, що характеризується певним впливом на розвиток суб'єктів навчально-виховної діяльності визначається системністю взаємозв'язків та взаємовідносин суб'єктів, сукупністю застосування традиційних та інноваційних технологій навчання та виховання, характером взаємодії з партнерськими організаціями, іншими закладами.

Зрозуміло, що використання різноманітних технологій розвитку необхідних якостей та компетенцій забезпечує розкриття особистісного потенціалу дітей та молоді, тим самим розширюючи можливості

середовища неформальної освіти щодо удосконалення та створення нових організаційно-виховних форм, методів та методик для розробки й впровадження лідерських програм для дітей, підлітків та студентської молоді, особливо для вразливих категорій. Зважаючи на це, реалізація «Lab Leader Skills» як освітньо-виховної платформи розвитку лідерського потенціалу у дітей вимушених переселенців засобами неформальної освіти, що забезпечується відповідною технологією, методикою і сучасними розробками Лабораторії соціальної педагогіки Інституту проблем виховання НАПН України, на нашу думку, впливає не тільки на формування лідерства учнівської та студентської молоді, але й забезпечує профілактику споживацької позиції у дітей з вразливих сімей. Науковим підтвердженням є доцільна думка Т. Алексєенко [1], основна ідея полягає в тому, щоб сформувати мотивацію і залучити до такого виду соціально-ціннісної діяльності різні вікові групи дітей та учнівської молоді, виховувати у них чуйне ставлення до потреб і проблем інших людей, навчати компетентному поведженню у різних життєвих ситуаціях і з різними суб'єктами соціальної взаємодії. Участь дітей у суспільному житті – це показник їхнього особистісного розвитку, активної громадянської позиції та демократичності суспільства, здатного прислухатися до голосу дитини у питаннях, що її стосуються, з метою створення середовища, сприятливого для дітей, позитивних змін у країні [1].

Ефективність функціонування «Lab Leader Skills» як освітньо-виховної платформи забезпечувалося технологією формування лідерства у дітей та молоді в умовах неформальної освіти, яка містить наступні взаємопов'язані компоненти: концептуальний (концептуальна основа дослідження), цільовий (мета і завдання технології), змістовий (програма тренінгів «Лідер – це Я» та «7 кроків до лідерства»), процесуальний (форми, методи і прийоми неформальної освіти) та результативний (засоби діагностування, рівні сформованості лідерства у дітей та молоді).

Проте, неформальна освіта з формування лідерства не є простором для необмеженої жодними рамками освітньої діяльності через дотримання певних принципів:

«Вчитися в дії» – цей принцип означає отримання різних вмінь та навичок під час практичної діяльності. Саме тому в рамках неформальної освіти та різного роду тренінгів ми, в першу чергу, маємо справу з практичними вправами (наприклад, з роботою в групах чи з рольовими іграми), які потім спільно аналізуються та виводяться на теоретичний рівень.

«Вчитися взаємодіяти» – цей принцип передбачає отримання практичних знань про відмінності, які існують між людьми, навчання роботі в команді та спонукання до співпраці з оточуючими. Саме тому в рамках тренінгових занять, які будуються на принципах неформальної освіти, ми особливу увагу звертаємо на роботу в малих групах та на якісну розробку і чітке виконання правил роботи в групі під час тренінгу. Важливо пам'ятати, що люди найбільш ефективно навчаються один в одного та в групах; індивідуальне навчання часто є формою навчання, яке направлене проти природи людини, та часто є менш дієвою та результативною.

«Навчатися вчитися» – цей принцип передбачає отримання навичок пошуку інформації та її обробки, аналізу власного досвіду і виявлення індивідуальних освітніх цілей, а також здатність застосовувати все назване вище в різних життєвих ситуаціях [2].

Змістовно-технологічне забезпечення ініційовано у процесі неформальної освіти в умовах організації виховної діяльності та дозвілля, тренінгових програм «Lab Leader Skills», що забезпечує оптимізацію процесу формування лідерства (наповненням даного процесу (змістовні напрямки та їх складові; технологічні упровадження: форми, методи освітньої роботи). Отже, неформальна освіта має свою методологію впливу на особистість та виокремлює певні принципи роботи, які дозволяють досягти позитивного результату певної діяльності.

Вивчення досвіду впровадження програм неформальної освіти, показав нам перспективи розширення напрямів щодо їх використання у роботі з підлітками, серед значущих програм в Європі – програма «Молодь в дії» та програми Асоціації неформального навчання Литви. Так, Програма «Молодь в дії» – це програма Європейської Спільноти, яка надає можливості міжнародної співпраці для молоді країн Європи, у тому числі й України. Даний проект ґрунтується на неформальній освіті і має на меті: сприяти активному громадянству молоді загалом і європейському громадянству зокрема; розвивати солідарність і толерантність між молодими людьми, особливо для зміцнення соціального зв'язку в Європейському Союзі; посилювати взаєморозуміння між молодими людьми з різних країн; сприяти розвитку якісних систем підтримки молодіжної діяльності і життєздатності громадських організацій у молодіжній сфері; поширювати європейську співпрацю у молодіжній сфері.

Програми Асоціації неформального навчання в Литві базуються на таких компонентах: розвиток свідомої особистості, здатної творчо і відповідально вирішити свої і суспільні проблеми, бути активним членом суспільства, з компетенціями, необхідними для життя; розвиток навичок співставлення своїх ідей з знаннями та вміннями, а також можливість творчо підходити до вирішення проблем; загальнодоступність повноцінного навчання, завдяки різноманітності методик, підходів і спеціалістів.

Заслуговує на увагу модель компетенцій лідерства шкільного середовища над вдосконаленням зацікавлених у виявленні та розвитку лідерів по всій країні, зокрема *підвищення ясності серед початківців лідерів щодо очікувань лідерства в їх системі; підвищення загального розуміння серед шкільних керівників і адміністраторів районів основних елементів лідерства, необхідних для успіху в їх системі; підвищення однаковості практики в ідентифікації та відборі кандидатів в лідерській програмі; поліпшення в розвитку і підтримці, наданої початківцям шкільним керівникам* [5].

Отже, вище наведені програми дають можливість виокремити цілі неформального освіти: створення умов для того, щоб кожен міг розкрити себе, свої таланти і можливості; сприяти проактивності, самосвідомості та самостійності; допомога у формуванні свого світогляду.

На основі аналізу філософської, психолого-педагогічної, соціологічної літератури, відповідних наукових теорій, концепцій та підходів можна зробити певні висновки про сутність феномену «лідерство». Лідерство ми будемо розуміти, як стан особистості, якому притаманна постійна самоорганізація за рахунок реалізації наявного внутрішнього потенціалу; здатність до оптимальної організації діяльності групи за певних умов; ефективності у досягненні спільної мети, прояву себе у власних послідовниках.

Тому логічним сьогодні є визначення актуальною та соціально-значущою задачею неформальної освіти – створення відповідних умов для формування компетентної, морально розвиненої, творчої молоді людини, здатної адаптуватися у швидко змінних професійних обставинах і, яка вмє успішно конкурувати на ринку праці, реалізовувати себе у різних соціальних ролях, володіє навичками співпраці з людьми у міжкультурному просторі, відповідними організаторськими знаннями, має лідерський потенціал, прагне до

постійного самовдосконалення та готової продукувати та реалізовувати суспільно-корисні соціальні молодіжні ініціативи.

Список використаних джерел:

1. Алексеев Т. Ф. Концептуальні ідеї соціально-педагогічного підходу у формуванні соціально-значущих якостей підростаючої особистості / Т. Ф. Алексеев // Типовіт. – 2012. – № 2. – С. 40-43.
2. Вчимося самостійності : навч.-метод. посіб. / автор. кол.: Ю. М. Галустян, А. В. Каравай, А. Б. Кочарян, Т. Д. Мельник / за загал. ред.: Т. П. Спіріної. – К. : Видавництво ФОП Москаленко О. М., 2011. – 212 с.
3. Никандров Н.Д. Школьное дело в США: Перспективы 2000 г. / Н. Д. Никандров // Советская педагогика. – 1991. – № 5. – С. 8.
4. Савельчук І.Б. Соціально-педагогічне середовище навчально-професійних студій як чинник формування інноваційного потенціалу майбутніх соціальних працівників / І. Б. Савельчук // Освітологічний дискурс. – 2015. – № 1. – С. 204-214.
5. Jennie Welch & Meriem Hodge (2018). Assessing impact: the role of leadership competency models in developing effective school leaders, *School Leadership & Management*, 38:4, 355-377. DOI: 10.1080/13632434.2017.1411900

Куниця Т.Ю.

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії соціальної педагогіки
Інститут проблем виховання*

Національної академії педагогічних наук України

ВИХОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ ПІДЛІТКІВ

В сучасних умовах трансформації українського суспільства особливої актуальності набуває проблема формування відповідальної громадянської позиції особистості. Враховуючи психофізичні особливості підліткового віку важливим, на нашу думку, є здійснення

соціально-педагогічної підтримки та супроводу цього процесу саме у дітей зазначеної вікової категорії.

Досліджуючи сутність і зміст поняття «відповідальна поведінка підлітка» було визначено, що це інтегративна якість особистості, яка характеризується високим ступенем громадянськості та правової культури, виявляється у поєднанні громадянської свідомості, прагненні до позитивної самореалізації, морально-вольових якостей й почуттів, а також громадянських вчинках, діях, поведінці [5].

Аналіз результатів емпіричного дослідження дозволяє зробити висновки про те, що формування відповідальної громадянської позиції в учнів підліткового віку у закладах середньої освіти відбувається в основному в процесі вивчення дисциплін суспільно-гуманітарного циклу та в процесі опосередкованого впливу з боку батьків, вчителів, ровесників та ЗМІ. Саме в цьому контексті особливого значення набуває необхідність створення відповідного виховного середовища, яке сприятиме формуванню та розвитку таких складових відповідальної громадянської позиції підлітка як правова культура, інтерес до соціально-політичного життя школи, міста та країни, ставлення до себе як до громадянина; потреба у позитивній самореалізації, дотримання соціальних і правових норм поведінки, участь у суспільній діяльності різного рівня; самостійність та ініціативність у здійсненні соціально-значущої діяльності.

Вчені, досліджуючи такий феномен, як «виховне середовище», розглядають його як систему впливів та умов формування особистості за заданим зразком. Виховне середовище розуміється як частина соціального середовища, яка формується в суспільстві на всіх рівнях його розвитку з метою впливу на молоде покоління, стверджує В. Семенов [6].

«Виховне середовище – середовище безпосереднього та опосередкованого впливу на дитину на мікрорівні, сукупність об'єктивних факторів, що утворює умови життєдіяльності особистості, передачі їй суспільно-історичного досвіду людства та національної культури, впливає на формування її фізичних, психічних та соціально-адаптивних можливостей, процес і повноту творчої самореалізації» визначено у словнику-довіднику «Соціальна педагогіка» [7].

Виховне середовище як «...стійку сукупність речових та особистісних елементів, з якими безпосередньо взаємодіє й соціальний суб'єкт у

зкладах та організаціях, що здійснюють навчання та виховання» розглядає Л. Коган [3].

Дослідник Б. Алмазов вирізняє три виховні середовища, а саме: сім'ю, організований колектив навчального закладу та середовище неформального спілкування [2].

Британський дослідник Джейсон Вуд у своєму дисертаційному дослідженні «Молодь і активна громадянська позиція» провідним середовищем формування громадянської позиції визначає громаду. Саме вона має здійснювати позитивний вплив на формування активної громадянської позиції, корегувати можливі негативні її прояви через низький рівень моральної і соціальної відповідальності та відсутність політичної грамотності [1].

За визначенням К. Крутій, розвивальне освітнє середовище – це спеціально змодельовані умови забезпечення різноманітних варіантів вибору шляху розвитку і дорослішання особистості, що зумовлює усвідомлення особистістю власних можливостей, ініціативності та всебічної самореалізації [4].

Узагальнюючи підходи до визначення поняття «виховне середовище» вважаємо, що це система забезпечення умов і впливів для прояву та розвитку індивідуальних здібностей кожного та можливості самореалізуватися в процесі спільної діяльності педагогів, учнів та батьків.

Якість виховного середовища може визначатися здатністю цього середовища забезпечувати всім суб'єктам освітнього процесу систему можливостей, пов'язаних із задоволенням їхніх потреб і трансформацією цих потреб у життєві цінності, що актуалізує процес їхнього особистісного саморозвитку. Спрямованість освітнього середовища є важливим фактором, який впливає на процеси формування громадянської позиції школярів.

Виховне середовище має забезпечувати готовність до аналізу різних ситуацій, вияву самостійності суджень і мислення, вміння відстоювати власні переконання, обирати адекватні форми і способи дії у непередбачуваних ситуаціях, нести відповідальність за результати власної діяльності, розвивати цілеспрямованість, дисциплінованість, самостійність, наполегливість.

Список використаних джерел:

1. Jason Wood. Young People and Active Citizenship: An Investigation Thesis submitted in partial fulfilment of the requirements for the award of Doctor of Philosophy (PhD) De Montfort University De Montfort University August 2009. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/2748417.pdf>
2. Алмазов Б. Н. Психическая средовая дезадаптация несовершеннолетних. Свердловск : Изд-во Урал., ун-та, 1986. 151 с.
3. Коган Л. Н. Социальная среда и воспитание. *Учебно-воспитательный коллектив и его среда воспитания*. Свердловск : УрГУ, 1980. С. 6-7.
4. Крутий К. Л. Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини. URL: <http://www.ukrdeti.com/ nauka.php?ar=1>
5. Куниця Т. Ю. Сформованість відповідальної громадянської позиції в учнів старшого підліткового віку. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. 2018. Вип. 22. С. 112-120.
6. Семенов В. Д. Взаимодействие школы и социальной среды. Москва : Педагогика, 1986. 111 с.
7. Соціальна педагогіка: словник довідник / за заг. ред. Т. Ф. Алексєнко. – Вінниця : Планер, 2009. 42 с.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Борсук О.В.

аспірантка,

Науковий керівник: Ануфрієва О.Л.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національна академія педагогічних наук України

ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ГУРТКІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах визначальний вектор реформування позашкільної освіти України, розвитку її мережі лежить у площині вдосконалення державного регулювання.

Позашкільна освіта і виховання як складова системи безперервної освіти України сьогодні знаходиться на етапі які оновлення та вдосконалення, пошуку шляхів розвитку як системи в цілому, так і окремих закладів позашкільної освіти.

Так як соціально-економічні перетворення нашого суспільства вимагають від системи позашкільної освіти переорієнтації на вивчення й задоволення освітніх потреб учнів, вихованців, слухачів та їх батьків, особливо актуальним для позашкільних навчальних закладів стає питання маркетингу.

В науковій літературі проблеми маркетингової діяльності висвітлюються досить повно та з різних сторін. Велике значення в цій галузі мають праці таких авторів, як: Г. Армстронг, Б. Берман, В. Вонг, П. Друкер, Дж. Еванс, Ф. Котлер, Р. Моррис, Ф. Махлуп, Ел Райс, Дж. Сондерс, Дж. Траутта ін.

Використання маркетингу в освіті розглядається в роботах таких авторів як Б. Братаніч, М. Волкова, Є. Голубков, М. Звездова, Г. Міщенко, І. Мороз, Т. Оболенська, О. Панкрухин, П. Третьяков та ін.

Сьогодні маркетинг починає інтенсивно проникати в систему освіти, у тому числі й позашкільну. Розпочинається формування та розвиток

концепції освітнього (педагогічного) маркетингу на основі практики діяльності закладів позашкільної освіти.

Багато науковців досліджували тему ефективного управління освітніми закладами, використання маркетингових технологій в управлінській діяльності, інноваційна діяльність закладів позашкільної освіти, розвитку компетентностей керівників, нормативно-правових документів у сфері позашкільної освіти, документів щодо освіти упродовж життя, дало змогу виявити об'єктивну потребу розробки моделі розвитку маркетингової компетентності не лише керівників позашкільних закладів освіти, а й розвитку маркетингової компетентності керівників гуртків творчих колективів.

Головна мета позашкільної освіти та виховання – створення умов для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку дітей та учнівської молоді у вільний від навчання час, підготовка підлітків до життя в умовах переходу до ринкової економіки при впровадженні якісно нових форм і методів організації позашкільної життєдіяльності підлітків, задоволення їх освітніх потреб шляхом залучення до науково-експериментальної, дослідницької, технічно-конструкторської, художньої, декоративно-прикладної, еколого-природничої, туристсько-краєзнавчої та інших видів творчості.

Позашкільні заклади освіти організують навчально-виховний процес у різновікових і різностатевих учнівських об'єднаннях, використовують при цьому різноманітні форми і методи групової, індивідуальної і масової роботи; реалізують зміст позашкільної освіти та виховання впровадженням гнучких програм і навчальних планів відповідно до 3-х рівнів навчання (початкового, основного і вищого)

Сьогодні важко уявити керівника гуртка закладу позашкільної освіти, якому не доводиться розв'язувати проблеми, безпосередньо пов'язані з маркетинговою діяльністю. Наявність конкурентного середовища, презентації та реклама свого гуртка – це лише окремі аспекти маркетингової діяльності керівника гуртка. І тому, на наш погляд, дуже важлива маркетингова компетентність керівників гуртків закладів позашкільної освіти.

Маркетинг у сфері освіти – це філософія, стратегія, тактика відносин і взаємодій споживачів та виробників освітніх послуг в умовах ринку, вільного вибору пріоритетів і дій з обох боків. Цільовий результат маркетингової діяльності – це забезпечення рентабельності через найбільш ефективне задоволення потреб: особи – в освіті, навчального закладу – в розвитку і добробуті працівників, організацій – в зростанні

кадрового потенціалу, суспільства – в розширеному відтворенні інтелектуального потенціалу [3].

Для ефективного функціонування гуртка в закладі позашкільної освіти необхідно проводити дослідження як ринку освітніх послуг так і освітніх потреб споживачів. Схема використання маркетингу в освіті зображена на рис. 1.

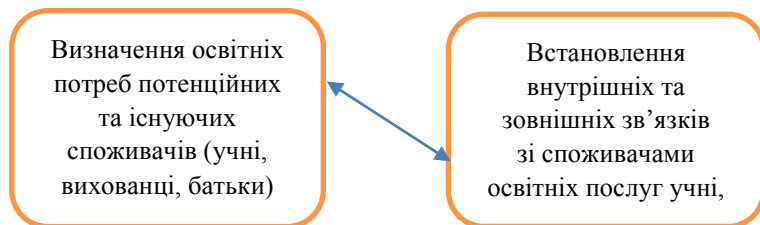

Рис. 1. Використання маркетингу в освіті

Отримання та обробка маркетингової інформації – є одним з системоутворюючим фактором при взаємодії усіх суб'єктів навчально-виховного процесу. Провідним суб'єктом навчально-виховного процесу є вчитель. Від рівня його професійної компетентності залежить забезпечення якості освіти [4, с. 90].

Отже, головним завданням при забезпеченні якості надання освітніх послуг є розвиток педагогічного колективу закладу позашкільної освіти через вплив на професійну компетентність педагогічних кадрів.

Спираючись на дослідження Г. Єльнікової, можна стверджувати, що між поняттями «компетенція» та «компетентність» існує певний взаємозв'язок. Компетенція виступає як відчужена характеристика особистості, а компетентність характеризує особистість людини [1].

В роботах І. Зимньої зроблений глибокий аналіз поняття «компетентність» та «компетенція», розглянемо їх в таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз поняття «компетентність» та «компетенція»

<p>компетентність – це поєднання відповідних знань і здібностей, що дозволяють обгрунтовано судити про будь-яку сферу й ефективно діяти в ній. Це знання, обізнаність у будь-якому питанні (Знаю ЯК?)</p>	<p>компетенція – в перекладі з латинської «competentia» означає коло питань, щодо яких людина добре обізнана, пізнала їх і має право їх здійснювати. Це спроможність виконувати поставлені завдання (Знаю ЩО?)</p>
--	---

Отже, робимо наступний висновок, компетенція – це посадовий функціональні обов’язки керівника гуртка (педагогічний працівник), а компетентність – як і на якому рівні керівник гуртка (педагогічний працівник) здійснює свою професійну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Єльнікова Г. В. Презентаційні матеріали на Всеукраїнській науково-методологічній конференції «Розвиток професійної компетентності педагога в системі безперервної освіти» 13-14 травня 2009р., м. Харків. [Електронний ресурс] / Г. В. Єльнікова. – Режим доступу: www.edu-post-diploma.kharkov.ua
2. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании [Електронний ресурс] / И. Я. Зимняя. – Режим доступу: http://rc.edu.ru/rc/bologna/works/zimnaya_1.pdf
3. Панкрухин А. П. Маркетинг образовательных услуг: методология, теория и практика: учеб пособ. / А. П. Панкрухин. – М.: Интерпракс, 1995. – 240 с.
4. Рябова З.В. Теоретико-методологічні засади маркетингового управління навчальною діяльністю інституту післядипломної педагогічної освіти. Київ, 2013. – 416 с.

Кравченко Л.В.

викладач,

Черкаський державний бізнес-коледж

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Поглиблення процесів глобалізації актуалізує дослідження проблеми національної конкурентоспроможності вищої освіти для будь-якої країни світу. На сьогодні освіта займає важливе місце в формуванні майбутнього трудового потенціалу людини. Оскільки отримані знання, навички, вміння та досвід студентів в подальшому трансформуються в інтелектуальний капітал [2]. Від якості якого залежить успішність будь-якої країни, її конкурентоспроможність та добробут її громадян.

Для української вищої освіти глобалізація означає також і конкуренцію. В новій реальності конкурувати доведеться всім:

навчальним закладам – на глобальному ринку освітніх послуг, їх випускникам згодом – на ринку праці [2].

Характерними рисами сучасної освіти є: гнучкість, інноваційність, тривалість протягом всього життя та постійне збільшення інформаційного потоку на людину.

Зараз вже недостатньо якоїсь однієї спеціальності на все життя. Працівники обирають дві чи більше спеціальностей або ж змінюють напрямок кар'єри протягом життя. Вища освіта більше не асоціюється лише з вузьким поняттям «університет», зараз формальна та неформальна освіта працюють в синтезі, доповнюючи та підсилюючи одна одну [2].

Нові технології, які суттєво змінили спосіб життя людей, також вплинули й на галузь освіти. У першу чергу це швидкий розвиток дистанційної освіти. В сучасному стрімкому світі можливість вчитись в зручний час і спосіб – велика перевага.

Ключовими викликами сучасній освіті є:

1) Зміна функцій освіти на глобальному рівні.

Змінилася сама суть освіти – це більше не запам'ятовування інформації, а формування світогляду особистості. Кінцевою метою освітнього процесу є креативність та вміння здійснювати аналіз і синтез будь-якої інформації. Змінився сам формат навчання – сьогодні третина вишів пропонують дистанційну форму навчання.

2) Зміна ролі викладача.

Він сьогодні не тільки передає студентам знання, але й вибудовує їх систему гнучких навичок для подальшого кар'єрного розвитку.

3) Невідповідність вітчизняної вищої освіти сучасним світовим стандартам.

На законодавчому рівні загальна рамка стандартів вищої освіти в Україні визначена 10 статтею Закону України про вищу освіту [3]. Інертність української системи освіти разом з бюрократією гальмують освітню реформу та призводять до відставання української вищої освіти від світових стандартів.

4) Внутрішня та зовнішня конкуренція.

Небажання багатьох українських вишів конкурувати за студента знижує їх конкурентоспроможність. Сьогодні, отримавши диплом в Україні, можуть виникнути складнощі з подальшим працевлаштуванням. Тому кожного року значна частина українських абітурієнтів їде навчатися за кордон, для чого там створюють всі умови.

5) Низька академічна мобільність та міжнародна залученість.

В Україні сьогодні є достатньо можливостей для студентів, викладачів, та для наукового співробітництва. Та основною проблемою тут є недостатній рівень володіння англійською мовою, тому ми самі обмежуємо доступ до України іноземних студентів і викладачів.

6) Непрестижність професії викладача.

Відповісти на згадані виклики можливо наступними шляхами:

1) Чітко визначити ролі та функції освіти в сучасному світі та враховувати це у своїй подальшій роботі. Основними факторами відповідності часу є відкритість до нового та постійне оновлення.

2) Викладач повинен впроваджувати нові підходи та інструменти у свою практику, давати студентам можливість вибору, приділяти увагу роботі в групі, створюючи умови для обміну думками та зворотного зв'язку.

3) Провести системний менеджмент вищої освіти: необхідно ґрунтовно оновити навчальні програми та створити систему контролю якості освіти.

4) Кожен виш повинен сформулювати свою унікальну пропозицію – це необхідна умова конкурентоздатності на глобальному ринку.

5) Викладачам – бути активними, планувати власну кар'єру, розвивати свою міжнародну залученість. Вишам варто створювати для викладачів умови для професійного розвитку, зокрема, для підвищення рівня англійської.

6) Підвищувати престижність професії викладача, працюючи як з внутрішньою (викладачами), так і з зовнішньою аудиторією. Виші мають допомагати викладачам у розвитку навичок їх професійного позиціонування.

В результаті успішного впровадження запропонованих шляхів подолання ключових викликів сучасній освіті в Україні буде побудована конкурентоспроможна система вищої освіти. Тоді наші вузи зможуть повноцінно конкурувати на глобальному ринку освітніх послуг, а українські дипломи будуть визнаватись в усьому світі.

Список використаних джерел:

1. Чернишев В.Г., Шинкаренко В.М. Конкурентоспроможність вищої освіти України. 2018. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui>

2. Сучасна вища освіта. URL: http://gohigher.org/suchasna_vyscha_osvita

3. Про вищу освіту / Закон України від 09.08.2019 року No1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Кілівник А.С.

студентка,

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ПРИРОДИ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

На всіх етапах розвитку людської цивілізації проблема взаємодії людини і природи була і залишається однією з найактуальніших. Але в першу чергу висунулася проблема посилення ціннісного ставлення до природи кожного жителя нашої планети. Ми вважаємо, що ціннісне ставлення до природи – найважливіше в наш час. Саме тому завдання зміни світогляду людини і розвитку ціннісного ставлення до природи у дитини представляються першочерговими. Дошкільнята, які отримали певні уявлення про природу, будуть дбайливо ставитися до природи.

Аналізуючи роботи багатьох дослідників та практиків дошкільної освіти (В. Артемчук, В. Дажук, Н. Карпенко, А. Богуш, Н. Лисенко), ми прийшли до висновку, що результатом ціннісного ставлення до природи є формування у людини природної свідомості, природного мислення, культура ціннісного ставлення до природи, природно-орієнтованої поведінки, гуманної природоохоронної діяльності [1, с. 4].

Психологи відзначають, що у дітей старшого дошкільного віку може бути сформована готовність до правильної взаємодії з навколишньою природою. Вона включає: емоційну сторону – сприйнятливість світу природи, почуття подиву, захопленості, емоційно-позитивне ставлення до її об'єктів; ділову готовність – можливість реалізувати свої знання в різноманітних нестандартних навчальних та позанавчальних ситуаціях; інтелектуальну готовність – певний рівень інформованості дітей про природу, віковий рівень ерудиції та пізнавальних інтересів, усвідомлення себе як носія культури ціннісного ставлення до природи.

В основі практичного здійснення моделювання педагогічної технології розвитку емоційного сприйняття у дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення з природою в навчальному процесі лежить розробка моделі, що припускає, по-перше, виокремлення всіх складових елементів діяльності, встановлення їх повного складу, по-друге, визначення значущості цих складових для нормального протікання процесу, по-третє, встановлення взаємозв'язків між ними, що характеризують структуру цілісної діяльності [2, с. 45].

Ефективність формування ціннісного ставлення до природи у старших дошкільників в освітньому середовищі забезпечують певні педагогічні умови: навчити дитину, яка з самого раннього віку потрапляє в «електронне середовище», орієнтуватися в ньому, здобувати навички «читання», переробки та аналізу інформації, одержуваної з різних джерел, критично осмислювати її і є одна з найважливіших завдань сучасної школи. Саме тому багато сучасних педагогів дошкільної освіти є прихильниками використання інноваційних технологій при підготовці і проведенні занять образотворчого мистецтва.

Педагогічна інновація – навмисна якісна або кількісна зміна педагогічної практики, підвищення якості навчання. Очевидно, що неможливо вирішувати педагогічні проблеми застарілими методами. Для вирішення цих завдань в сучасній школі застосовують численні інноваційні технології: метод проектів; навчання у співпраці; диференційоване навчання; портфоліо вихованця; модульне навчання [3, с. 12]. Застосування цих інновацій важко уявити без технології мультимедіа. З'явилася можливість поєднувати теоретичний і демонстраційний матеріал (слайди, фільми, відеоролики, музика, презентації до уроків). Оскільки заняття образотворчого мистецтва побудовані на зоровому ряді, використання можливостей мультимедійного обладнання полегшує підготовку педагога до заняття, де використовується наочність. Поринути у світ мистецтва, побувати в ролі художника, дизайнера, архітектора, не вимагаючи при цьому матеріалів, які часом дітям не доступні. При цьому треба враховувати, що комп'ютер не може замінити педагога, а лише доповнює його. Використання мультимедіа на занятті спочатку сприймається дітьми на рівні гри, поступово залучаючи їх у серйозну творчу роботу, в якій і розвивається особистість дитини.

В результаті можна визначити форми застосування комп'ютера на заняттях образотворчого мистецтва: як джерело інформації; підтримка

педагога; організація проектної діяльності дитини; використання графічних програм, як інструмент художньої діяльності [4, с. 2]. Заняття стає більш результативним, оскільки в його основу покладено наступне: привабливість навчального матеріалу з використанням прийомів педагогічної техніки, що підвищують інтерес до теми, що вивчається; принцип співтворчості педагога і дітей для отримання глибоких знань, і застосування отриманої інформації; проведення заняття з мультимедіа виступом; виконання домашнього завдання і самостійна робота дітей.

Нове покоління дітей з інтересом залучаються до сфери мультимедіа-технологій. Найефективніше розвивається дослідницька робота, творча діяльність, мотивація, самостійність, пошук матеріалу, відкриття нового. Залежно від типології заняття використовуються різні фільми-презентації, слайд-фільми або тестові завдання.

Фільм-презентація – може використовуватися на бесідах про мистецтво, вернісажі. Демонстрація фільму супроводжується коментарями педагога. При цьому передбачається активне спілкування, є можливість задавати питання, робити пояснення, колективно розглядати і обговорювати твори мистецтв.

Мультимедійна презентація – один з ефективних методів організації навчання на заняттях, потужний педагогічний засіб, що виходить за рамки традиційної системи. Одним з очевидних переваг мультимедійного заняття є посилення наочності. Слайд-фільм – використовується на всіх заняттях, його можна включати в будь-який етап заняття. При перегляді слайд-фільму діти включаються в роботу як правило відразу. Ідеально підходить на заняттях поетапного малювання [5, с. 7].

Комп'ютер також може використовувати і сама дитина, як виконання домашнього завдання. Тим самим показуючи високий рівень самостійності.

Графічний редактор «Paint», найчастіше використовується на заняттях, коли вивчаються теми з графіки. В результаті заняття з комп'ютерної графіки дозволяють дітям реалізовувати свій творчий потенціал в новому вигляді образотворчого мистецтва. Можливості комп'ютера невичерпні, це дійсно потужний засіб, як в якості отримання інформації, так і в якості інструменту художньої діяльності [6, с. 13].

Таким чином, моральні якості особистості, що несуть сенс формування ціннісного ставлення до природи: чуйність – готовність прийти на допомогу, співчутливе ставлення до потреб і прохань іншого, пов'язана з емпатією – здатністю співпереживати, співчувати;

гуманність – поважність до особистості людини, яка проявляється у відносинах до живих об’єктів через усвідомлене співчуття і реалізується в сприянні, наданні практичної допомоги; дбайливість – обережність по відношенню до об’єктів природи, турбота про них; ощадливість – здатність економно витратити природну сировину та матеріали, брати до уваги можливі негативні наслідки діяльності; раціональність – здатність розумно і науково обгрунтовано планувати наявні природні ресурси та матеріали, діяльність в природі, щоб, не витрачаючи зайвого, задовольняти потреби; усвідомленість – ставлення до природи на основі розуміння природних закономірностей; відповідальність – висока усвідомленість ставлення до природи, що виявляється в почутті обов’язку, в діях і вчинках, які відповідають моральним нормам. У сфері формування ставлення до природи у дитини-дошкільника акцент робиться на освоєнні позитивного досвіду емоційно-чуттєвого спілкування з природним оточенням.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 4–19.
2. Дитина: програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / Г. В. Беленька, Е. В. Белкіна, О. Л. Богініч та ін. – 3-тє вид., доповн. і переробл. – К. : Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.
3. Ликова І. О. Програма художнього виховання, навчання й розвитку дітей 2–6 років «Кольорові долоньки» / І. О. Ликова. – Х.: Веста: Ранок, 2007. – 128 с.
4. Масол Л. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій / Л. Масол // Мистецтво та освіта. – 2001. – № 1. – С. 2–5.
5. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 376 с.
6. Пісоцький О. П. Основи образотворчого мистецтва та образотворча діяльність у дошкільному віці : навч. посіб. для студ. / О. П. Пісоцький, Л. М. Пісоцька. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 138 с.

Соляник М.И.

студентка,

*Харьковский национальный университет
имени В.Н. Каразина*

ПОДВИЖНОСТЬ КАК СРЕДСТВО АКТИВИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ УЧЕНИКА

Современная система образования характеризуется чрезвычайно содержательными, максимально структурированными информационными нагрузками, большой объем которых определяется не только повышенными требованиями к подрастающему поколению нации, но и научно-техническим прогрессом, с которым невольно соприкасается жизнь каждого ребенка. При этом становится очевидной некоторая диспропорция между увеличением умственной нагрузки и недостаточной двигательной активностью учащихся.

Тем не менее, подвижность является необходимым условием гармоничного развития человеческого организма, влияет на формирование умственного развития и психофизиологического статуса учащихся [2]. Умение придерживаться активного образа жизни, в конце концов, является необходимым навыком для формирования у будущей личности всех основных компетентностей, которые предусматривает проект «Новая украинская школа».

В этом смысле особенно актуальны подвижные народные игры и забавы, которые, ко всему прочему, являются ценным элементом национальной культуры, гармонизируют моральный быт детей, обогащают содержание окружающей реальности.

Среди ученых, посвятивших свои монографические труды воспитательной роли подвижных игр в формировании личности, стоит назвать философов Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковороду, психологов Л. Выготского, Г. Костюка, Д. Эльконина, а также педагогов прошлого И. Боберского, И. Франка, К. Ушинского.

Достижению каких целей способствует введение подвижных игр в учебный процесс?

1. Воспитание активной, целеустремленной, сильной, волевой, смелой, оригинальной, терпеливой, дисциплинированной,

темпераментной, всесторонне развитой, интеллектуально и духовно ориентированной личности.

2. Социализация в кругу сверстников и старших товарищей.

3. Расширение активного и пассивного словарного запаса, развитие устной и письменной речи.

4. Обогащение духовного и культурного опыта учащихся. Изучение традиций, истории и обычаев родной культуры.

5. Формирование системы полезных привычек, качеств, идей и взглядов.

6. Увеличение любви к природе и родному краю.

7. Укрепление организма, улучшение иммунитета.

8. Создание положительных ситуаций и, как следствие, – ярких эмоций, которые помогают сделать досуг разнообразным как в физическом, так и в метафизическом аспектах.

9. Формирование лидерских качеств и исполнительских навыков.

10. Утверждение авторитета преподавателя в кругу учеников.

При использовании методик, так или иначе подразумевающих подвижные игры, необходимо учитывать возраст, пол, состояние здоровья, уровень физической подготовки и интересы детей.

В целом подвижные игры представляют собой мощную движущую силу эстетического, морально-этического, культурно-просветительского и патриотического воспитания детей. Их педагогическое значение заключается в том, что они являются результатом воспитательных усилий народа на протяжении многих веков, и в качестве общего воспитательное средство передаются из поколения в поколение [3]. Вместе с этим игры оказывают общее оздоровительное воздействие на организм школьников.

Кроме того, подвижные игры и упражнения способствуют перестройке и безопасному переживанию основных психических процессов ребенка, его ощущений. Создавая воображаемые ситуации, перевоплощаясь в образы различных героев, ребенок создает мир, в котором органично сочетается реальное и фантастическое.

Для успешного внедрения подвижных забав в учебно-воспитательный процесс необходимо внимательно изучить содержание, детали, правила и другие вербальные компоненты, сопровождающие процесс игры. Двигательные действия должны быть тщательно продуманы и хорошо отработаны самим педагогом. В тоже время важно выучить слова, мелодию, четко и доступно объяснить детям правила

ігри. Ігру можна останавлювати тільки в тому випадку, коли більшість учасників допускають помилки і виникає надмірна, неоправдана емоційність, або ж втома.

Крім того, не менш важливо подбати про ігрове місце, оскільки воно повинно бути виключно безпечним. Педагоги повинні враховувати індивідуальні особливості дітей при виборі лідера ігри. Об'єктивна оцінка поведінки дитини в час ігри важлива для виховання позитивних моральних і волевих якостей. Тому педагогам необхідно чітко аргументувати своє ставлення до тих або інших дій учасників, переконувати їх у правильності. Це запобігає негативним проявам в поведінці дітей, зменшує надмірну емоційність, виключає бажання в них одержати перемогу нечесно.

Важливо навчити школярів активному суперечливості, адекватній оцінці власних дій, самоконтролю; навчити діяти в різних ситуаціях; розвинути їх здатність до власного творчості; стимулювати схильність до вдосконалення себе.

Таким чином, українські народні подвижні ігри, з нашого погляду, надзвичайно важливі в формуванні особистості, оскільки несуть в собі високий освітньо-виховний потенціал.

Список використаних джерел:

1. Воробей В. Народні ігри і забави. Івано-Франківськ, 1992. 130 с.
2. Мудрик С.Б. Ефективність застосування національних подвижних ігор на уроках фізичної культури в початковій школі. Автореферат. дис. канд. пед. наук. Луцьк, 1999. С. 13.

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Алексєєва Г.В.

вихователь,

*Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад
(ясла-сад) № 144»*

Криворізької міської ради

МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ДЛЯ ДОШКІЛЬНЯТ НА ПІДТРИМКУ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У змісті Базового компонента дошкільної освіти з метою забезпечення наступності та неперервності змісту освітніх ліній від дошкільця до випускних класів серед інших змістових ліній виокремлено «Комп'ютерну грамоту» та «Іноземну мову» [1].

Нині мобільні технології розвиваються з великою швидкістю, тому недооцінити їх вплив в освітній сфері просто неможливо: є додатки для будь-якого віку, починаючи від наймолодших – дошкільнят. Дуже важливо, щоб, окрім розважальної, такі додатки виконували ще й навчальну функцію, адже малюкові повинно бути і цікаво, і корисно [2]. Батьки мають можливість встановити на планшет або смартфон ігри та програми, адресовані дітям. І тут прихована основна задача батьків – визначити, який контент відповідає віковим особливостям розвитку їхньої дитини. Задача вихователя полягає у співпраці з батьками щодо рекомендації (чи не рекомендації) того чи іншого програмного забезпечення та часу на їх використання.

Метою даної роботи є огляд мобільних додатків для дошкільнят на підтримку вивчення англійської мови.

1. LinguaLeo (3+) [3].

З допомогою левенятка Лео (рис. 1) є можливість виконувати вправи на тренування читання, розуміння на слух, вивчення і запам'ятовування нових слів. У процесі гри нараховуються бали у вигляді фрикадельок, щоб перейти з одного рівня на інший, треба заробити певну кількість фрикадельок. Це є мотивацією до навчання, адже це весело. Є можливість працювати онлайн і офлайн.

Рис. 1. Левенятко Лео

У безкоштовній версії немає доступу до деяких варіантів тренувань, обмежена кількість слів, які можна додавати в словник, і немає доступу до базових правил граматики. Але є навчальні мультики, пісеньки, вірші для дітей.

2. «Англійська мова для дітей з Бенні» (3-8 років) [4].

Слоненя Бенні (рис. 2) допомагає дітям вивчити, як в англійській мові називаються кольори, цифри, одяг, фрукти і їжа, тварини, як правильно називати членів своєї сім'ї, і вітатися – всього 14 тем та забавні ігри.

Рис. 2. Слоненятко Бенні

У темі «Привітання» на дитину чекають кілька діалогів з участю слоненяти, решта тем збудовані за одним шаблоном. У кожній є чотири розділи-віконця: перше – вивчення і прослуховування слів, запам'ятовування правопису, інші – малюк повинен пройти міні-гру, щоб краще запам'ятати пройдений матеріал. У безкоштовній версії є доступ до розділів «Привітання» і «Тварини».

3. Kids ABC Alphabet Puzzles (2-6 років) [5].

Гра для вивчення алфавіту, слів і їх правопису. Гра побудована на розв'язуванні різних головоломок. За словами розробників, гру вони створювали разом зі своїми дітьми, які допомогли її вдосконалити. Мова додатку – англійська (рис. 3). Переваги: якісна анімація, красива графіка різні види ігор, сторінка для батьків з докладним описом додатку. Додаток доступний безкоштовно.

Рис. 3. Інтерфейс Kids ABC Alphabet Puzzles

Педагогічно виважене використання розглянутих мобільних додатків сприятиме формуванню компетентностей як за змістовою лінією «Комп'ютерна грамота», так й «Іноземна мова».

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Мінтій І. С. Розробка мобільного додатку для розвитку математичних здібностей дошкільнят на платформі Android / І. С. Мінтій, А. О. Косач // Матеріали міжнародної науково-технічної конференції «Сталий розвиток промисловості та суспільства»: Кривий Ріг, 20-22 травня 2015 р. – Кривий Ріг : ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2015. – С. 31.
3. LinguaLeo – англійський язык онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lingualeo.com/ru/>
4. Англійський язык для детей с Бенни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://apps.apple.com/ru/app/anglijskij-azyk-dla-detej/id662839145>
5. Kids ABC Alphabet Puzzles [Electronic resource]. – Access mode: <https://kids-abc-alphabet-puzzles-hd.ru.aptoide.com/>

Третяк В.О.

студентка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

Як демонструє аналіз теорій ігрової діяльності у світовій та вітчизняній літературі за останні роки, дидактично та методично правильно побудована гра збагачує процес мислення індивідуальними почуттями, розвиває саморегуляцію, тренує вольові якості дитини.

Ігри, які використовуються на заняттях у дошкільному закладі, виконують різні функції: активізують інтерес та увагу дітей; розвивають пізнавальні здібності, кмітливість, уяву; закріплюють знання, вміння, навички; тренують сенсорні вміння тощо. Цінність гри дошкільників передусім у тому, що вона виконує роль емоційної розрядки, запобігає втомі дітей, знижує гіподинамію. Якщо, наприклад, вихователь у садочку систематично використовує цікаві дидактичні ігри, у його вихованців зароджується інтерес до розумової праці.

Проблемам ігрової діяльності дошкільників у педагогічній науці приділена певна увага, однак результати наукових пошуків далеко не завжди є відомими широкому загалу науковців та практиків у зв'язку з недосконалою організацією поширення наукових досягнень та їхньою популяризацією. Щоб зрозуміти тенденції у вирішенні проблем ігрової діяльності дошкільників, розглянемо публікаціях українських педагогів та практиків педагогічної справи за останні два десятиліття.

Значною подією у науковій літературі стали роботи Н.В. Кудикіної, присвячені використанню сучасних ігрових технологій, у яких доведено, що підготовка майбутніх педагогічних працівників спирається на особистісно орієнтовану модель навчально-виховного процесу. Крім цього, авторка вивчала психологічні витoki педагогічної теорії ігрової діяльності; результати дослідження проблем ігрової діяльності дошкільників, лягли в основу ґрунтовної монографії «Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі», у якій Н.В. Кудикіна навела результати експериментального дослідження педагогічного керівництва ігровою діяльністю учнів молодшого

шкільного віку в позаурочному навчально-виховному процесі; проаналізувала культурно-історичні джерела народних ігор, розкрила психолого-педагогічну сутність гри, описала механізм її трансформації у продуктивну діяльність, структуру ігор різних видів, їх класифікацію; висвітлила особливості методики педагогічного керівництва творчими іграми молодших школярів та іграми за готовими правилами. Оприлюднені публікації науковця лягли в основу її дисертаційного дослідження «Теоретичні засади педагогічного керівництва ігровою діяльністю молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі». У своїй ґрунтовній монографії «Теорія ігрової діяльності дітей», Н.В. Кудикіна виклала науково забезпечену теорію ігрової діяльності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; охарактеризована сутність гри, обґрунтована психологічна структура ігор різних видів, здійснена їх класифікація; висвітлений механізм трансформації гри у продуктивну діяльність; розкрита специфіку методики керівництва інтелектуальними іграми дітей молодшого шкільного віку [1].

У своїй дисертації «Дитяча гра в суспільному дошкільному вихованні України (70-ті роки XIX ст. – кінець 20-х років XX ст.)» [2] Т.В. Філімонова науково обґрунтувала генезу педагогічних засад дитячої гри в період розвитку суспільного дошкільного виховання в Україні, визначила сутність, роль і місце дитячої гри у структурі навчально-виховного процесу в дошкільному закладі на сучасному етапі.

Щодо інших публікацій, то за останні два десятиліття зусилля науковців педагогів та практиків спрямовувалися на розв'язання таких *проблем теорії ігрової діяльності дошкільників*: теоретичні засади походження гри (С.О. Довбня, Н.В. Кудикіна, Т.В. Філімонова); історичний аспект використання дитячої гри в дошкільному вихованні (Б.В. Год, Н.В. Кудикіна, Т.В. Філімонова); вплив педагогічних теорій зарубіжних фахівців з дошкільного виховання на розвиток педагогіки гри дітей дошкільного віку (Т.В. Філімонова); психологічні витоки педагогічної теорії ігрової діяльності (Н.В. Кудикіна, С.А. Саяпіна, Д.Б. Усик); сутність, роль і місце дитячої гри у структурі навчально-виховного процесу в дошкільному закладі, умови й застереження щодо застосування гри в дошкільній освіті (Н.В. Кудикіна, Н.Я. Кушнірик, Т. Пантюк, М. Пантюк, Т.В. Філімонова, М.О. Чулошнікова); ігрова діяльність в контексті наступності дошкільної та початкової освіти (Н.В. Гавриш, Н.В. Кудикіна, Г.С. Тарасенко, О.В. Чепка); програмно-методичне забезпечення ігрової діяльності дітей дошкільного

віку в Україні (С.О. Довбня); мовленнєвий розвиток дошкільників педагогічними можливостями гри (А.М. Богуш, Г.П. Ватаманюк, В.Г. Захарченко, К.В. Карасьова, Н.І. Луцан); підготовка педагогічних кадрів до використання в навчально-виховному процесі сучасних ігрових технологій (Н.В. Кудикіна); зв'язок традиційних дитячих ігор з культурою українського народу (Н.В. Кудикіна, Н.І. Луцан); ефективність комп'ютерних ігор в розумовому розвитку дитини старшого дошкільного віку (Ф.С. Халілова); педагогічні проблеми оздоровлення дошкільників в процесі ігрової діяльності (Н.В. Маковецька, О.А. Шлапаченко); соціальна адаптація та формування соціально-комунікативної компетенції дошкільників засобами ігрової діяльності (М.М. Айзенбарт, М.Р. Єфіменко, Н.М. Захарова); використанні гри як засобу формування інтересу дошкільника до навчальної діяльності (Т. Форостюк); виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності (М.В. Савченко); формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності (А.В. Сазонова); формування світорозуміння у дітей шестирічного віку засобами ігрової діяльності (О.О. Сокурєнко); формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільників засобами ігрової діяльності (В.Т. Бутенко); рухливі ігри в системі фізичного виховання дошкільнят (А.Я. Вольчинський, Н.О. Вольчинська, О.О. Малімон, Я.А. Смаль, О.А. Шлапаченко).

Основними науковими центрами розвитку теорії ігрової діяльності дошкільників є провідні заклади вищої освіти та науки України, зокрема: Інститут педагогіки НАПН України, Інститут проблем виховання НАПН України, Інститут психології імені Г.С. Костюка АПН України, Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, Київський університет ім. Бориса Грінченка, Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Полтавський національний педагогічний університет імені Володимира Короленка, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Також слід вказати, що науковцями, методистами, вихователями та ентузіастами педагогічної справи, за останні два десятиліття в Україні, було підготовлено низку методичних розробок, навчальних посібників, педагогічних збірок з проблем ігрової діяльності дошкільників, за такими

напрямами: ігри для дошкільників загальнорозважального спрямування (Е.О. Гринько, В.Б. Гринчак, К. Карасьова, Т. Піроженко, М.Б. Гуска, М.В. Гуска, В.Й. Мазур); розвиваючі ігри для дошкільників (Н.І. Нечипорук, О.П. Томей, Т.В. Вороніна, С.Є. Гавріна, І.Г. Коваль, Т. Тележнікова, К. Крутій, Н. Маковецька, С.М. Петренко, О.А. Листопад, Г.В. Беленька, Н.В. Кудикіна, Т.В. Наумчук, Г.С. Шиманська, О.О. Лопатіна, М.В. Скребокво); ігри спрямовані на розвиток дошкільників з особливими освітніми потребами (І.В. Гладченко, С.В. Кондукова, В.О. Кондратенко); ігри, спрямовані на розвиток мовлення дошкільників (В.Г. Захарченко, А. Богуш, Н. Луцан); ігри дошкільників на піску (Т.М. Грабенко, Т.Д. Зінкевич-Євстигнєєва); рухливі ігри дошкільників (Н.В. Маліновська, Т.В. Романюк).

Здійснений нами аналіз ігрового навчання дошкільників продемонстрував, що воно є формою навчального процесу в умовних ситуаціях, спрямованих на відтворення і засвоєння суспільного досвіду у всіх його проявах: знаннях, навичках, уміннях, емоційно-оціночній діяльності. Нами виокремлені риси ігрового навчання: 1) вільна розвиваюча діяльність, що здійснюється за вказівкою педагога, але без його диктату, і учнем за його бажанням, надає задоволення від самого процесу діяльності; 2) творча, імпровізаційна, активна за своїм характером діяльність; 3) емоційно напружена, піднесена, змагальна, конкурентна діяльність; 4) діяльність, що здійснюється у рамках прямих і непрямих правил, котрі відображають зміст гри й елементи суспільного досвіду; 5) діяльність, що має імітаційний характер, у якому моделюється професійне або суспільне середовище життя людини; 6) діяльність, відособлена місцем дії і продовжуваністю, рамками простору і часу. Проведене нами дослідження підкреслило необхідність педагогічного керівництва грою, оскільки під впливом раціонально організованої ігрової діяльності позитивні зміни дитячої особистості відбуваються ефективніше.

Список використаних джерел:

1. Кудикіна Н. В. Теорія ігрової діяльності дітей : монографія ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2012. 235 с.
2. Філімонова Т. В. Дитяча гра в суспільному дошкільному вихованні України (70-ті роки XIX ст. – кінець 20-х років XX ст.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 ; Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2003. 190 арк.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Гаврюшин О.В.

старший викладач,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНА ВІЗУАЛІЗАЦІЯ МАТЕРІАЛІВ НА ПІДГОТОВЧИХ КУРСАХ З ГЕОГРАФІЇ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ СМАРТФОНІВ

Відомим фактом є те, що у багатьох випадках інформація, подана візуально, засвоюється значно краще, ніж вербальна. Особливо це стосується географії, де основним видом моделей є картографічні. Тому для проведення занять з географії вкрай бажаною є наявність технічних засобів, що уможливають візуалізацію інформації. На жаль, у викладача не завжди є можливість задіяти мультимедійний проектор чи великий екран. Така ситуація вимагає пошуку інших організаційно-технічних способів візуалізації інформації.

Теоретично у електронного мультимедійного проектора є чимало альтернатив: друк та роздача матеріалів, використання аналогових проекторів із слайдами, традиційна дошка та крейда тощо. Однак, перераховані технології мають очевидні недоліки, серед яких особливо варто відзначити можливі репутаційні втрати – слухачі курсів сприймають такі технології як застарілі. Відзначимо, що школи, особливо великих міст, нерідко сьогодні краще забезпечені технічно ніж державні університети. Учні таких шкіл уже звикли до інтерактивних дошок, комп'ютерів із великими екранами, мультимедійних проекторів і їх дещо дивує матеріальна база державних університетів. У цих умовах потрібне таке організаційно-технічне вирішення, що:

- сприймається слухачами як сучасне і прогресивне;
- не поступається мультимедійним проекторам і електронним дошкам у можливостях візуалізації графічних матеріалів;
- не є витратним.

Організаційно-технічне вирішення, що задовольняє наведеним вище вимогам, існує: це організація демонстрування навчальних матеріалів на телефонах слухачів.

Економічна доцільність такого підходу очевидна: організатор освітньої послуги не витрачає гроші на власну матеріальну базу, а використовує замість цього пристрої клієнтів. На сьогоднішній момент забезпеченість школярів смартфонами майже 100%, однак, такі ресурси виявляються мало задіяні у навчальному процесі.

Відзначимо, що означений спосіб візуалізації не сприймається слухачами курсів як щось дешеве і застаріле, навпаки, приємно дивує. Відомо, що у багатьох школах намагались (чи намагаються і тепер) боротись із смартфонами різними способами: фізичне вилучення пристрою (як індивідуальне так і групове – телефони здають перед уроками), обмеження радіосигналів тощо. Якщо викладач просить не сховати телефон, а дістати його – це контрастує із школою, і, на наш погляд, що ґрунтується на особистому досвіді, сприяє налагодженню атмосфери довіри між викладачем і слухачами.

Технічно телефони, як мінімум, не принципово поступаються проекторами та великим дисплеям, а не рідко, навіть випереджають їх за деякими показниками. Так, досі широко використовуються старі та випускаються нові проектори із максимальною роздільністю 800*600 і менше. При цьому складно знайти сучасний смартфон із роздільністю менше 1280*720. Яскравість і контрастність сучасних дисплеїв мобільних пристроїв також значно випереджає проекційні пристрої, що уможлиблює їх використання в умовах яскравого денного освітлення. Менший розмір екрана смартфона компенсується малою відстанню до нього при перегляді.

Можна виділити два варіанти демонстрування навчальних матеріалів на дисплеях смартфонів: синхронний та асинхронний.

Синхронний варіант означає демонстрування в будь-який момент часу однакової інформації на усіх дисплеях смартфонів. Головним недоліком є досить значне споживання інтернет-трафіку, хоча воно сильно варіює у залежності від конкретної технології. Цей варіант може вимагати інсталяції спеціального програмного забезпечення. Для реалізації можна використати різні застосунки для відео-стрімінгу, skype тощо.

Асинхронний варіант передбачає завантаження слухачем файлу або кількох файлів через обраний канал зв'язку із наступним переглядом їх у автономному режимі.

Для успішного використання важливо правильно обрати та організувати:

- спосіб трансляції інформації;
- файл із графічною та текстовою інформацією.
- Спосіб трансляції інформації має відповідати таким вимогам:
- уможливити швидкий доступ до інформації;
- бути популярним серед молоді, звичним для них.

Перерахованими якостями на сьогодні володіє месенджер Telegram. Він значно популярніший серед молоді за своїх конкурентів. При цьому – досить функціональний. Саме цю платформу використовує автор у своїй практичній діяльності. Робота була організована наступним чином. Створено публічний канал, який легко знайти через пошук. У каналі публікується посилання-запрошення до приватної групи.

Приватна група використовується для багатьох цілей:

- поширення матеріалів для перегляду слухачами;
- поширення онлайн-тестів;
- інформування слухачів про зміни у розкладі, інформування викладача про відсутність слухача тощо.

Розглянемо детальніше особливості підготовки матеріалів для демонстрування слухачам. На наш погляд, формат файлів, що поширюються, має відповідати таким вимогам:

- не вимагати спеціального програмного забезпечення для перегляду;
- уможливити структурування документу, адресації його частин та швидкий перехід між частинами;
- підтримувати статичні графічні об'єкти та текст;
- підтримувати локальні та зовнішні посилання.

Перерахованим вимогам відповідає формат pdf. Відзначимо, що можливе використання і традиційного формату презентацій pptx, однак не на всі смартфони інстальовано програмне забезпечення MS PowerPoint, а при відображенні файлів іншим програмним забезпеченням були виявлені випадки некоректного відтворення деяких елементів. Тому із відтворенням матеріалів у такому форматі на перших заняттях можуть виникати проблеми.

Особливо наголосимо на необхідності нумерації сторінок (слайдів) документів та використання навігації у документі. На практиці інколи виникають ситуації, коли слухач відстає від групи і йому потрібно швидко описати, яку саме частину документу необхідно вивчати у поточний момент. Загалом, рекомендується щоб порядок сторінок (слайдів) відповідав послідовності викладення матеріалів на занятті. Але у викладача може виникати потреба звернутись повторно до тих чи інших елементів документу, саме тому дуже важливою є наявність нумерації сторінок (слайдів) та швидкої навігації у документі.

Відзначимо, що перераховані вимоги не гарантують ідентичності змісту на конкретний момент часу екранів усіх пристроїв, що задіяні у децентралізованому асинхронному демонструванні. З другого боку, такий підхід уможлиблює організацію індивідуальної роботи слухачів як під час аудиторного заняття так і поза аудиторією. В останньому випадку слухач сам обирає зручний йому час та темп роботи. Тобто, описаний організаційно-технічний підхід придатний і для дистанційної роботи.

Загалом, описаний підхід є, певною мірою, перенесенням методів дистанційної роботи в аудиторне заняття. Автор не проводив порівняння ефективності децентралізованої та централізованої візуалізації. Тому на сьогодні у нас немає підстав радити замінити візуалізацію за допомогою великого екрану на візуалізацію на дисплеях смартфонів слухачів. Однак, сподіваємось, що описані автором заходи допоможуть іншим викладачам у випадках, коли організувати показ матеріалів централізовано немає можливості.

Сиротенко Л.А.

аспірантка,

Науковий керівник: Шевель Б.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

СУЧАСНА ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК МОДЕРНІЗОВАНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Рівень розвитку сучасного суспільства визначається його інтелектуальним потенціалом, а саме його здатністю робити, засвоювати і практично використовувати нові знання та технології. При цьому, природним базисом сучасного суспільства виступає передусім освіта, та отже, процес модернізації системи освіти повинен за своїми темпами не лише відповідати, але і випереджати розвиток усього суспільства в цілому.

Розвиток системи вищої освіти пов'язано у сучасному світі з широким впровадженням в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), без яких неможливо навчання в професійній освіті як для сучасного фахівця будь-якого профілю, так для майбутніх педагогів професійного навчання.

Рішення поставленої задачі вимагає комплексного підходу, що можливо при використанні нових технологій, реформуванні системи вищої освіти з урахуванням перспективних технологій на основі нових ІКТ.

Концепція Національної програми інформатизації: «Інформатизація освіти спрямовуватиметься на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що дасть можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог, індивідуалізація навчання, організація систематичного контролю знань, можливість враховувати психофізіологічні особливості кожної людини. Результатами інформатизації освіти мають бути: розвиток інформаційної культури людини, розвиток змісту, методів і засобів навчання до рівня світових стандартів» [1].

Також, одним із важливих кроків у сфері інформатизації освіти став Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного

суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [2], у якому зазначається, що однією з головних умов успішної реалізації інформатизації українського суспільства є забезпечення навчання, виховання, професійної підготовки людини для роботи в інформаційному суспільстві.

Для будь-якого сучасного університету ІКТ – це сукупність взаємозв'язаних загальних принципів і концепцій, стандартів і правил, теоретичних новацій, що визначають в цілому не лише функціонування, але і розвиток освітніх і інноваційних структур в масштабі учбового закладу.

Використання ІКТ на усіх етапах освітнього процесу дозволяє майбутнім педагогам професійного навчання освоїти навички роботи, навчитися просуванню власних знань і умінь на ринку висококваліфікованих кадрів через електронний простір.

За останній час багато уваги приділяється інформатизації і модернізації вищої освіти, та є ще певні проблеми, які треба вирішувати як можна скоріше:

– перша проблема, оскільки застарілі методи та засоби навчання не відповідають нинішнім вимогам і не підлягають тенденціям стрімкого розвитку науково-технічного прогресу, то це спонукає до впровадження інноваційних методів навчання та використання й адаптування цих технологій в навчальний процес [3, с. 5];

– друга проблема пов'язана з невіправданими очікуваннями, з одного боку, інформаційні технології підвищили ефективність учбового процесу, з іншого боку, викликали труднощі в їх використанні і обслуговуванні (придбання програмного забезпечення, підготовка викладачів, методичне забезпечення, базова програмна платформа та ін.);

– третя проблема, яка нерозривно пов'язана з другою, це вартість витрат на обслуговування ІКТ, яких освіті завжди бракує.

Особливо ці проблеми гостро постають при формуванні професійних умінь та навичок, оскільки для ефективнішого їх засвоєння, навчальний процес вимагає використання великої кількості наочних матеріалів, та інтерактивних засобів, які в свою чергу позитивно сприяють покращенню досягненню навчальної мети.

Кожна сучасна інноваційна технологія – це модернізований технологічний потенціал майбутніх педагогів професійного навчання. До освітньої технології можна віднести такі аспекти як, формування потрібного професійного забезпечення та новий зміст технологічного потенціалу майбутніх педагогів професійного навчання (їх модернізований обсяг аспектів, функції, відношення), нові якісні параметри (прогнозування та характер діяльності майбутніх педагогів).

Отже, зміна технологій, перехід до інформаційного суспільства, як головна мета, ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу в радикальній модернізації освітньої галузі.

Актуальним завданням є постійне оновлення змісту освіти й організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, сучасних науково-технічних досягнень, застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання є ефективним засобом досягнення навчальної мети.

Список використаних джерел:

1. Законом України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 4 лютого 1998 року № 75/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 05.12.2019).

2. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 9 січня 2007 року № 537-V.

3. Г.Г. Швачич, В.В. Толстой, Л.М. Петречук, Ю.С. Іващенко, О.А. Гуляєва, Соболєнко О.В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. – Дніпро: НМетАУ, 2017. – 230 с.

Хохленкова Д.В.

студентка,

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

ОГЛЯД МЕТОДИК НАВЧАННЯ КАЛІГРАФІЇ

На даний час в галузі поліграфічного дизайну спостерігається яскраво виражена тенденція застосування каліграфічного оформлення відповідного текстового контенту. Існує деяка кількість класичних методик для навчання каліграфії [2], де кожна з них має свої специфічні відмінності, які відображають особливості їх застосування в кожному конкретному випадку. Однак є майже відсутньою практична реалізація базових елементів методик у вигляді відповідних начальних вправ. Слід зазначити, що у більшості елементів, які наведені в літературі, поряд з незаперечними перевагами є

суттєві недоліки, що суттєво зменшає галузь їх розповсюдження. Особливо це актуально при розробці дизайну сучасних мобільних навчальних додатків. Тому була сформована гіпотеза, що якщо комбінувати у собі кращі елементи з різних методик, що містять різні підходи до навчання, то це надасть можливість використати усі переваги існуючих класичних методик та уникнути їх суттєвих недоліків.

Першим кроком можливості реалізації даної гіпотези є етап аналізу і узагальнення позитивних і негативних сторін застосування існуючих методик навчання каліграфії. Розгляду результатів подібного аналізу і присвячено поточне дослідження.

У процесі роботи було проаналізовано п'ять класичних (традиційних) методик навчання каліграфії, визначена їх вікова зона застосування та виявлені недоліки та переваги.

1) Копіювальний (стігмографічний) метод – суть його полягає в обведенні написаних зразків (точками або блідим чорнилом), раніше в школах викладач міг і сам прописувати завдання для учнів в їх зошитах олівцем. Сьогодні використовуються елементи цього методу в прописах і в індивідуальній роботі з дітьми, при корекції почерку.

Вікова зона застосування: діти, дорослі.

Переваги: сприяє виробленню правильної форми букв.

Недолік: не сприяє свідомому оволодінню почерком.

2) Лінійний метод – в основі його лежить шрифтовий підхід до навчання письму. Учні навчаються на основі точних, однакових відстаней між елементами букв, точних пропорцій висоти і ширини букв, можна користуватися допоміжною сіткою. У сучасній школі використовуються елементи цього методу, наприклад, коли з перших днів навчання учитель застосовує зошити з однією лінією. На початку навчання лінійний метод застосовується як основний.

Вікова зона застосування: діти, дорослі.

Переваги: точність, пропорції – науковий підхід до каліграфії.

Недолік: часта коса сітка не сприяє розвитку навичок письма, формування окоміру; швидко втомлюються очі.

3) Ритмічний або тактичний метод – лист під рахунок, в однаковому ритмі. Досить широко застосовується в сучасній методиці навчання письму.

Вікова зона застосування: діти.

Переваги: розвиває впевненість і плавність руки, встановлює потрібну швидкість письма.

Недолік: при тривалому застосуванні метод не виправдовує себе – від постійного рахунку стомлення відбувається швидше.

4) Генетичний метод полягає у вивченні букв в порядку від більш простих за формою і зображенню до більш складним. У каліграфічній школі цей метод відомий ще з доби середньовіччя, його з успіхом застосовував Песталоцці – видатний швейцарський педагог-новатор.

Вікова зона застосування: дорослі, діти.

Переваги: відповідно до цього методу букви систематизуються в групи за подібністю складових їх елементів, за ступенем наростаючої графічної складності.

Недолік: можлива втрата інтересу при переході до складних вправ.

5) Метод навчання письму шляхом прописування спеціальних вправ (метод Карстера) – полягає в написанні окремих груп букв і елементів, які прописувалися поетапно. Перший етап – написання дев'ятнадцяти елементів у крупному плані, другий етап – літер, пов'язаних особливими штрихами, третій етап – слів без будь-яких допоміжних ліній. Елементи цього методу існують в сучасній методиці.

Сфера застосування: дорослі, діти.

Переваги: корисний саме для дорослих при виробленні швидкості або виправлення почерку.

Недолік: розчерки складні за технікою виконання.

Висновок: у кожній з представлених вище методик є як свої переваги, так і недоліки. Якщо узагальнити проаналізовану інформацію, то основними недоліками є:

- 1) втома і втрата інтересу;
- 2) несвідоме оволодіння почерком.

Тому, для отримання максимального результату, сучасний процес навчання каліграфії у вигляді нової методики повинен доповнюватися вправами, які розрізняються як ступенем складності, так і чергуванням прийомів їх виконання.

Список використаних джерел:

1. Блог о каллиграфии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.calligraphy.com.ua> – Загл. с экрана.

2. Методики обучения письму [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://studopedia.su/7_1022_metodi-obucheniya-pismu.html – Загл. с экрана.

Наукове видання

**ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ
ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ТА ОСВІТНІХ СИСТЕМ**

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: В. Удовиченко

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 16.12.2019. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 9,53. Тираж 100. Замовлення № 1219/38.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.